

HANDUNIAN TORUBU

Bibelin tire gbiikira ba sokumɔ Handunian Torubu. Tera ta sun sɔɔsimɔ nge mɛ ba ka handunia ka tɔnu taka kua, ka nge mɛ durum ka wahala ya ka torua handunia sɔɔ. Tera ta maa sun Isireliban sikadoban gari sɔɔmɔ. Sikado ben gbiikoowa Aburhamu wi u yĩsiru yara win naanɛ dokebun sɔ ka win mɛm nɔɔbun sɔ. Tera ta maa sun win bii Isakin gari sɔɔmɔ ka sere maa win debubu Yakɔbu wi u bibu wɔkura yiru mara.

Bibu wɔkura yiru yen turo u kua nenɛm. Win yĩsira Yosefu. Wiya u win tundo ka win maabu ka win wɔnɔbu faaba kua Egibitiɔ gɔɔrun saa sɔɔ.

Tire ten kpunaa

1. Handunian torubu, wiru 1n di sere wiru 11.
2. Aburhamun gari, wiru 12n di sere wiru 25:18.
3. Isakin gari, wiru 25:19n di sere wiru 26:35.
4. Yakɔbun gari, wiru 27n di sere wiru 36.
5. Yosefun gari, wiru 37n di sere wiru 50.

GĀANU KPURON TORE

Nge mɛ Gusunɔ u ka handunia taka kua

¹ Sanam mɛ Gusunɔ u handunia torua, u wɔllu ka tem taka kua.

² Tem daa wɔawa bitam. Gāanu kun wɔa mɛ sɔɔ. Mɛn temɔ wɔru bɔkɔwa ga wɔa mi, ma yam wɔkura gu wukiri. Ma nim mu terie tem mɛn wɔllu gia.

Nim mɛn wɔllɔwa Gusunɔn Hunde ra n bellimɔ. ³ Yera Gusunɔ u nɛɛ, yam bururam mu kooro. Ye u gerua mɛ, ma mu kooro. ⁴ Ma yam bururam mɛ, mu nùn wɛre. Saa yera u mu wunana ka yam wɔkuru.

⁵ Ma u yam bururam soka sɔɔ sɔɔ, yam wɔ̄kuru maa wɔ̄kuru. Ma sɔɔ sɔɔ ge ka wɔ̄ku te, n swĩina ma n kua tɔ̄o gbiikiru.

⁶ Ma Gusunɔ u nɛɛ, gãanu nu terio wɔ̄llɔ nge gɔna kpa mu n nim bɔnu sãa.

⁷ Ye u gerua mɛ, ma wom mu teria mu nim mɛ bɔnu kua. Sukum wãa nim wɔ̄llɔ, sukum maa wãa temɔ. ⁸ Ma u gãa ni soka wɔ̄llu. Saa ye u yeba mɔ, sɔɔ sɔɔ ka wɔ̄kuru n swĩina ma n kua tɔ̄ru yiruse.

⁹ Ma Gusunɔ u nɛɛ, nim mɛ mu wãa wom dirum temɔ mu subenu koowo kpa tem gbebum mu tera.

Ye u gerua mɛ, ma n koorã. ¹⁰ Ma u tem gbebum mɛ soka tem, ma u maa nim sube nin baatere soka nim wɔ̄ku. Ma n nùn wẽre.

¹¹ Yera u nɛɛ, tem mu gãa dabinu kpiiyo, ka yaka si su ko n binu marumɔ ka dãa binugii bwese bweseka ni nu nin bweseru mɔ nin marum sɔɔ.

Ye u gerua mɛ, ma n koorã. ¹² Tem mu gãa dabinu kpia, ka yaka bwese bweseka si su binu marumɔ, ka dãa binugii bwese bweseka ni nu bweseru mɔ nin marum sɔɔ. Ma n nùn wẽre. ¹³ Ye u yeba mɔ, sɔɔ sɔɔ ka wɔ̄kuru n swĩina ma n kua tɔ̄ru itase.

¹⁴ Ma Gusunɔ u nɛɛ, fitilanu nu kooro wom dirum sɔɔ kpa nu sɔɔ sɔɔ ka wɔ̄kuru wunana, kpa nu n sɔ̄simɔ saa ye wɔ̄su ka tɔ̄o bakanu koo tore.

¹⁵ Kpa nu n sãa fitilanu wom dirum sɔɔ nu ka tem yam bururasia.

Ye u gerua mɛ, ma n koorã. ¹⁶ U fitila bakanu yiru kua, niya sɔɔ ka suru. U maa kperi kua. U sɔɔ kuawa u n ka bandu dii sɔɔ sɔɔ, ma u suru kua u n ka bandu dii wɔ̄kuru. ¹⁷ Ma u ni kpuro doke wɔ̄llɔ nu n ka tem yam bururasiẽ, ¹⁸ kpa nu n sãa sɔɔ sɔɔ ka wɔ̄kurun sunɔ, kpa nu n yam bururam ka yam

wōkuru wunanε. Ma n nùn wēre. ¹⁹ Saa ye u yeba m̀, s̄o s̄o ka wōkuru n swīina ma n kua t̄ru nnese.

²⁰ Ma Gusun̄o u nεε, nim mu de hunde koniba dabi dabinu nu kora mε s̄o, kpa gun̄su su n ȳom̄o wom dirum s̄o.

²¹ Yera u swēε beke taka kua ka yεε kpuro yi yi s̄im̄o yi yiba nim mε s̄o bwese bweseka. U maa gun̄su kua bwese bweseka. Ma n nùn wēre.

²² Yen biru u yi domaru kua u nεε, yi k̄waro yi dabia yi yibu nim wōkun nim s̄o kpa gun̄su su dabia handunia s̄o.

²³ Saa ye u yeba m̀, s̄o s̄o ka wōkuru n swīina ma n kua t̄ru n̄obuse.

²⁴ Ma Gusun̄o u nεε, yεε bwese bweseka yi maruro tem s̄o. Yiya kpaaku yεε ka gbeeku yεε ka yεε yi yi ra kabiri, yi kpuro bwese bweseka.

Ye u gerua mε, ma n kora. ²⁵ U gbeeku yεε kua bwese bweseka ka kpaaku yεε ka yεε yi yi ra kabiri. Ma n nùn wēre.

²⁶ Yen biru Gusun̄o u nεε, kon t̄nu taka ko u n s̄a n̄en weenasii mam mam, kpa u n s̄a ye na taka kua kpuron wirugii. Yeya tem kpuro ka swēε ka gun̄su ka kpaaku yεε ka yεε yi yi ra kabiri tem̄o kpuro.

²⁷ Ye u gerua mε,
ma u t̄nu taka kua
u ka nùn weenε mam mam.
U bu kuawa dur̄o ka kur̄o.

²⁸ Ma u bu domaru kua u nεε, i maruro i dabia i handunia yibu ya n s̄a bεεgia kpa i n yεε kpuro n̄ma sikerenε. Yiya swēε ka gun̄su ka yεε yi yi s̄im̄o tem̄o kpuro.

²⁹ U maa nεε, wee ye i ko n da di. Yeya yak̄o bweseru baatere tem s̄o kpuro te ta ra binu ma, ka d̄a binugiru baatere te ta ten bweseru m̄o ten

marum sɔɔ. ³⁰Ma u maa handunian yεε kpuro yi yi hunde mɔ yi s̄imɔ temɔ ka gunɔsu kpuro s̄ɔwɔa u nεε, na bεε yakɔ beku baagere wē i n da di.

Ye u gerua mε, ma n koorɔ. ³¹Yera u mεεra kpuro ye u kua, ma n n̄un wēre gem gem. Saa ye u yeba mɔ, s̄ɔ s̄ɔ ka w̄kuru n sw̄ina ma n kua t̄ru n̄ɔba tiase.

2

¹Nge mεya Gusunɔ u ka w̄llu ka tem ka kpuro ye ya w̄a s̄ɔ taka kua u wiru go. ²T̄ru n̄ɔba tiase s̄ɔra u win s̄ama ye u kua kpuro wiru go ma u w̄era t̄ru n̄ɔba yiruse. ³Ma u n̄ɔba yiruse te yi nenem win s̄, u tu domaru kua ȳen s̄ te s̄ɔra u w̄era ye u kpuro taka kua u kpa.

Gusunɔ u t̄nu doke gbaa te ba sokumɔ Edeniɔ

⁴Sanam mε Yinni Gusunɔ u w̄llu ka tem taka kua, ⁵d̄aru gara kun gina kpia tem s̄ɔ, yakasu gasu kun maa kpia domi Yinni Gusunɔ kun gina gura nεεsie sanam mε. T̄nu maa sari wi u koo tem mε wuku. ⁶Adama kakoru garu ta ra se tem di tu tem mε nikererasia kpuro.

⁷Yen biruwa Yinni Gusunɔ u t̄nu m̄ma ka tem u n̄un w̄arun wom w̄sie win w̄erɔ, ma t̄nu kua waso. ⁸Ma Yinni Gusunɔ u gbaaru kua Edeniɔ s̄ɔ yari yerun bera, ma u t̄nu wi u kua mi sua u doke s̄ɔ. ⁹Ma u d̄aa bwese bweseka kpiisia te s̄ɔ, ni nu waabu w̄a ka ni nu dim do, ka sere d̄aa t̄en binu nu koo t̄nu w̄aru w̄, ka maa t̄en binu nu koo t̄nu gea ka k̄sa giasia. D̄anu yiru ye, nu w̄awa gbaa ten suunu s̄ɔ.

¹⁰Daaru gara w̄a gbaa te s̄ɔ, te ta tu nike nikeru s̄a. Min diya ta yara ma ta keru kua nne. ¹¹Gbiikaan

yĩsira Pisoni. Yeya ya tem mε ba m̀ Hafila sikereṅ. ¹² Tem mε sɔɔra wura gea wāa. Turare nubu durorugia maa wāa mi, ka kpee gobiginu. ¹³ Kera yirusen yĩsira maa Gihoni. Yeya ya tem mε ba m̀ Kusi sikerene. ¹⁴ Kera itasewa maa Tigiri. Yeya ya kokumɔ tem mε ba m̀ Asirin sɔɔ yari yeru gia. Kera nneṣewa maa Efarati.

¹⁵ Ye Yinni Gusunɔ u gbaa te sɔɔru kua u kpa Edeniɔ, yera u tɔnu wi sua u doke sɔɔ u ka tu wuku kpa u n tu kɔsu. ¹⁶ Ma u ǹn wooda yeni wε u neε, kaa kpĩ a gbaa ten dānu kpuron binu di. ¹⁷ Adama dāa tɛn binu nu koo tɔnu gea ka kɔsa giasia, a ku ra ten binu di, domi dɔma te a nu di, kaa gbiwa.

¹⁸⁻²⁰ Ka tema Yinni Gusunɔ u gbeeku yeε kpuro kua ka gunɔsu kpuro, ma u ka ye kpuro na tɔnu win mi, u ka wa mε u koo ye yĩsiru kε. Ma tɔnu wi, u yaa sabenu kpuro ka gunɔsu ka gbeeku yeε kpuro yĩsa kã. Yĩsi te tɔnu wi, u maa yaa baayere kã teya ba ka ye sokumɔ. Adama ye kpuro sɔɔ, sari ye ya ka ǹn weene ye ya koo ǹn somi. Yen sɔna Yinni Gusunɔ u neε, n n̄ wā tɔnu u n wāa wi turo. Kon ǹn goo kua u n sãa nge wi, wi u koo ǹn somi.

²¹ Yera Yinni Gusunɔ u tɔnu wi dom mɔn bakaru kpεε u dweeya. Ma u win yɛsan kuku teeru wuna ma u yɛsa ye kɔrua ka yaa baasi. ²² Ma u tɔn kurɔ taka kua ka tɔn durɔn kuku te, te u wuna. Ma u ka ǹn na tɔn durɔ win mi. ²³ Yera durɔ wi, u neε, wee tε, wini u wasi mɔ nge neɟii mam mam. Ba koo ǹn sokuwa tɔn kurɔ, domi tɔn durɔn min diya u yara.

²⁴ Yen sɔna durɔ u koo win tundo ka win mero deri kpa wi ka win kurɔ ba n manine, kpa be yiru kpuro bu ko wasi tee.

²⁵ Saa ye sɔɔ, durɔ wi ka win kurɔ terera ba wãa. Sekura kun maa ben goo mɔ.

Gusunɔ u win taka koorɔ kpuro b̄rusi

3

¹ N deema waa ya bwisi bo gbeeku yεε kpuro sɔɔ yi Yinni Gusunɔ u taka kua. Yera ya na kurɔ win mi, ya nùn bikia ya nεε, ka gem Gusunɔ u nεε, i ku gbaa tenin d̄ãa binu kpuro di?

² Ma kurɔ wi, u ye wisa u nεε, sa ra gbaa ten d̄ãa binu di ni, ³ ma n kun mɔ te ta wãa suunu sɔɔ. Tera u nεε, su ku mam ten binu baba su sere di su ku ka gbin s̄.

⁴ Yera waa ye, ya kurɔ wi wisa ya nεε, i n̄ gbimɔ pai! ⁵ Domi Gusunɔ u yē d̄oma te i ten binu di, bεεn n̄ni koo wukiarawa kpa i n s̄ãa nge win tii, i n gea ka k̄sa yē.

⁶ Ma kurɔ wi, u wa d̄ãa te, ta ka dii dobu weenε ta waabu wã, ta koo maa kp̄i tu nùn ko bwisigii. Ma u ten bii ni s̄ɔɔ u di. U maa win durɔ wē ka wi ba wãasine, ma wi, u maa di. ⁷ Yera be yiru kpuron n̄ni wukiarɔ ba gia ma terera ba wãa. Ma ba da ba d̄ãa te ba m̄ figien wuru bakasu bura ba swεεna ba ka tii gandi.

⁸ Ye ba Yinni Gusunɔn n̄ɔ nua u b̄su gbaa te sɔɔ yoka, yera ba da ba nùn kukue gbaa ten d̄anun suunu sɔɔ. ⁹ Adama Yinni Gusunɔ u durɔ wi soka u nεε, maɲa a wãa.

¹⁰ Durɔ wi, u wisa u nεε, ye na wunen n̄ɔ nua gbaaru sɔɔ, berum man mwa domi terera na wãa, ma na kukua.

¹¹ Gusunɔ u nεε, wara nun s̄ɔwa ma terera a wãa. Nge a d̄ãa ten binu diwa te na nεε, a ku di.

12 Durɔ wi, u nɛɛ, kurɔ wi a man wɛ̃ u n ka man wãa wiya man dãa ten binu wɛ̃ ma na di.

13 Ma Yinni Gusunɔ u kurɔ wi bikia u nɛɛ, mban sɔ̃na a kua mɛ.

Ma u wisa u nɛɛ, waa ya man kɔkura na ka di.

14 Yinni Gusunɔ u waa ye sɔ̃wa u nɛɛ, yèn sɔ̃ a kua mɛ, a kua bɔ̃rura n yɛɛ kpuro kere.

Wunen nukura kaa n da ka kabiri.

Tema kaa n da di

sere ka wunen wãarun nɔ̃rɔ.

15 Na kon maa yiberɛ tɛɛru doke

wunɛ ka kurɔ win baa sɔ̃,

ka maa wunen bweseru ka win bweserun baa sɔ̃.

Win bweserun goo u koo nun wiru kɔ̃ra,

kaa maa win naa tokuru mɛɛra ko.

16 Yera u maa kurɔ wi sɔ̃wa u nɛɛ,

kon wunen guran wahala sosi.

Kaa n da mawa ka nɔ̃ni swãaru.

Wunen k̃iru kpuro ta ko n wãawa wunen durɔ sɔ̃,

wiya ko n maa sãa wunen wirugii.

17-19 U maa durɔ wi sɔ̃wa u nɛɛ, yèn sɔ̃ a wunen kurɔn gari wura, ma a dãa ten binu di te na nɛɛ, a ku di,

na tem bɔ̃rusi wunen sɔ̃.

Sãkunu ka aw̃iya mu koo nun kp̃iia,

wunen wãaru kpuro sɔ̃,

nɔ̃wiawa kaa n da ko

kp̃a a wɛnya a sere wunen d̃ianu wa gberɔ.

Yen biru kaa gbi

kp̃a bu nun sike temɔ,

domi tema na ka nun kua.

Kaa maa wura a ko tem mɛ.

20 Ma Adamu u win kurɔ ỹisuru kã Efa, domi wiya u sãa t̃ambu kpuron mero. 21 Ma Yinni Gusunɔ u

Adamu ka win kurɔ yaa gɔnan yabenu kua u bu sebusia.

²² Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, wee tɔnu wi, u kua nge mɛ na sãa, u gea ka kɔsa gia. Tɛ na ñ kon de u dãa bii ni nu koo nùn wāaru wɛ sɔri u di u n ka wāa ka baadommaɔ.

²³ Yera u nùn gira Edenin gbaa ten min di u da u tem wuku mɛ u ka nùn mɔma. ²⁴ Nge mɛya u ka Adamu gira ma u wɔllun kɔsobu doke Edenin gbaa ten kɔnnɔwɔ, ge ga wāa sɔɔ yari yerun bera gia. Ba takobi nɛni ba ye fiamɔ ma ya ballimɔ sɔɔ sɔɔ nge dɔɔ yara, ba ka dãa tèn binu nu koo tɔnu wāaru wɛ kɔsu.

Kaeni ka Abeli

4

¹ Yen biru Adamu ka win kurɔ Efa ba menna ma Efa u gura sua u Kaeni mara. Ma u nɛɛ, ka Yinni Gusunɔn somira na tɔnu taka kua.

² Ma u maa gura sua u Abeli, Kaenin wɔnɔ mara.

Abeli wiya u ra yāanu kpare, Kaeni maa kua gbee wuko. ³ Sɔɔ mɛɛrun biru, Kaeni u ka win kɛru na Yinni Gusunɔn mi, te ta sãa win gberun dīanu.

⁴ Ma Abeli maa ka wigiru na te u gɔsa saa win yaa sabenun bii gbiikinun di ni nu bɔɔru. Yinni Gusunɔ u ka Abeli nɔni geu mɛɛra ma u win kɛru mwa. ⁵ Adama u ñ ka Kaeni nɔnu geu mɛɛra, u ñ maa win kɛru mwɛ. Ma Kaeni u mɔru bara sere win wuswaa burisina. ⁶ Yera Yinni Gusunɔ u Kaeni bikia u nɛɛ, mban sɔna a mɔru bare, mban sɔna wunen wuswaa burisine. ⁷ Geema, à n gea mɔ, wunen bwɛra ko n kpĩ. N n maa kɔsan na a mɔ, durum ya kpĩ wunen dii kɔnnɔwɔ nge yaa gɔba ya nun mara. Adama a de a ye kamia.

⁸ Sɔɔ teeru Kaeni u win wɔnɔ Abeli sɔɔwa u nɛɛ, su da gberɔ.

Sanam mɛ ba wãa mi, yera u win wɔnɔ wi sɛre u go.

⁹ Ma Yinni Gusunɔ u da Kaenin mi, u nùn bikia u nɛɛ, mana wunen wɔnɔ Abeli u wãa.

U wisa u nɛɛ, na yɛ ro? Nɛna na nen wɔnɔn kɔso?

¹⁰ Ma Yinni Gusunɔ u kpam nɛɛ, mba a kua mi. Wunen wɔnɔn yem mɛ mu yari temɔ, mu nen laakari seeye. ¹¹ Tɛ kaa ko bɔruro n kere tem mɛ a dera mu wunen wɔnɔ win yem nɔra. ¹² À n tem mɛ wuka, mu ñ maa nun dīanu kuammɛ sã sã. Kaa n sãawa kpiko ka yaayaare kowo handunia sɔɔ.

¹³ Yera Kaeni u Yinni Gusunɔ sɔɔwa u nɛɛ, wee, a man sɛyiasiamɔ bi bu man kere. ¹⁴ A man gire gisɔ tem men di. Na dɔɔ na n kukua mi n toma wunen min di, kpa na n sã kpiko na n yaayaare mɔ handunia sɔɔ. Wi u man wa kpuro, kpa u man go.

¹⁵ Adama Yinni Gusunɔ u nùn sɔɔwa u nɛɛ, aawo, n ñ mɛ. Goo ù n nun go, kon yɛro mɔru kɔsiawa tia tian nɔn nɔɔba yiru.

Ma u Kaeni yīreru koosi, wi u nùn wa u ku ka nùn gon sɔ. ¹⁶ Ma Kaeni u doona n toma Yinni Gusunɔn min di, u da u sina Edenin sɔɔ yari yerun bera gia, Nɔduɔ. Yīsi ten tubusiana yaayaaren tem.

Kaenin bibun bweseru

¹⁷ Yen biru Kaeni ka win kurɔ ba menna ma kurɔ wi, u gura sua u Enɔku mara. Ma Kaeni u wuu gagu bana u gu soka Enɔku nge win biin yīsiru.

¹⁸ Enɔku wi, u Iradi mara, Iradi maa Mehuyaeli mara. Mehuyaeli u Metusaeli mara ma Metusaeli u Lemeki mara.

19 Lemeki wi, u kurɔbu yiru sua. Turon yĩsira Ada, turogira maa Sila. 20 Ada u Yabali mara. Wiya u sãa be ba wãa kunɔ ba yaa sabenu kparamɔn baaba. 21 Win wɔnɔn yĩsira Yubali. Wiya maa sãa be ba ra mɔrɔkunu ka guunu so kpuron baaba. 22 Sila wi maa, u Tubali Kaeni mara wi u ra dendi yãnu kpuro seku ye n sãa sisu ka sii gandu. Win sesun yĩsira Naama.

23 Yera Lemeki u win kurɔbu sɔɔwa u nɛɛ,
i man swaa dakio,
bɛɛ nɛn kurɔbu, Ada ka Sila.
Na tɔnu go bɛɛn sɔ
yɛn sɔ u man mɛɛra kua.

24 Bã n wi u Kaeni go mɔru kɔsia nɔn nɔɔba yiru,
ba koo nɛ Lemeki mɔru kɔsia
nɔn wata ka wɔkura nɔɔbu ka yiru.

25 Adamu ka win kurɔ Efa ba menna kparam, ma Efa u gura sua u bii tɔn durɔ mara u nùn yĩsiru kã Seti. U nɛɛ, domi Yinni Gusunɔ u kparam man bii tɔn durɔ kã u kua Abelin kɔsire, wi Kaeni u go.

26 Setin tii, u bii tɔn durɔ mara ma u nùn yĩsiru kã Enɔsi. Sanam mɛ sɔɔra tɔmba Yinni Gusunɔ sãaru torua.

Adamun bibun bweseru

5

1 Wee nge mɛ ba Adamun bweserun yĩsa yorua. Dɔma te Gusunɔ u tɔn durɔ ka tɔn kurɔ taka kua u bu kuawa win weenasibu. 2 U bu soka tɔmbu ma u bu domaru kua.

3 Ye Adamu u kua wɔɔ wunaa teeru ka wɔkuru (130) u bii tɔn durɔ mara wi u ka nùn weene mam mam. Ma u nùn yĩsiru kã Seti. 4 Setin marubun biru Adamu wi, u bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ

sere n ka kua wɔɔ nɛnɛ (800). ⁵ U kuawa wɔɔ nɛnɛ ka wunaa teeru ka wɔkuru (930) ma u kpuna u gu.

⁶ Ye Sɛti u kua wɔɔ wunɔbu ka nɔɔbu (105), yera u Enɔsi mara. ⁷ Enɔsin marubun biru, Sɛti wi, u bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔɔ nɛnɛ ka nɔɔba yiru (807). ⁸ U kuawa wɔɔ nɛnɛ ka wunɔbu ka wɔkura yiru (912) ma u kpuna u gu.

⁹ Ye Enɔsi u kua wɔɔ wɛnɛ ka wɔkuru, yera u Kenani mara. ¹⁰ Kenanin marubun biru Enɔsi wi, u bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔɔ nɛnɛ ka wɔkura nɔɔbu (815). ¹¹ U kuawa wɔɔ nɛnɛ ka wunɔbu ka nɔɔbu (905) ma u kpuna u gu.

¹² Ye Kenani u kua wɔɔ wata ka wɔkuru, yera u Mahalalɛɛli mara. ¹³ Mahalalɛɛlin marubun biru Kenani wi, u bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔɔ nɛnɛ ka weeru (840). ¹⁴ U kuawa wɔɔ nɛnɛ ka wunɔbu ka wɔkuru (910) ma u kpuna u gu.

¹⁵ Ye Mahalalɛɛli u kua wɔɔ wata ka nɔɔbu, yera u Yerɛdi mara. ¹⁶ Yerɛdin marubun biru Mahalalɛɛli wi, u bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔɔ nɛnɛ ka tɛna (830). ¹⁷ U kuawa wɔɔ nɛnɛ ka wɛnɛ ka wɔkura nɔɔbu (895) ma u kpuna u gu.

¹⁸ Ye Yerɛdi u kua wɔɔ wunaa wata ka yiru (162), yera u Enɔku mara. ¹⁹ Enɔkun marubun biru Yerɛdi wi, u bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔɔ nɛnɛ (800). ²⁰ U kuawa wɔɔ nɛnɛ ka wunaa wata ka yiru (962) ma u kpuna u gu.

²¹ Ye Enɔku u kua wɔɔ wata ka nɔɔbu, yera u Mɛtusela mara. ²² Mɛtuselan marubun biru Enɔku wi, u ka Gusunɔ swina. U bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔɔ gooba wunɔbu (300). ²³ U kuawa wɔɔ gooba wunɔbu ka wata ka

nəəbu (365). ²⁴ U ka Gusunə swīina, yen biru u doona wəllə, domi Gusunə u nùn suawa wasiru.

²⁵ Ye Metusela u kua wəḍə wunaa wene ka nəəba yiru (187), yera u Lemeki mara. ²⁶ Lemekin marubun biru Metusela wi, u bii tən durəbu ka tən kurəbu marumə sere n ka kua wəḍə nata ka wunaa wene ka yiru (782). ²⁷ U kuawa wəḍə nene ka wunaa wata ka nəəba nne (969) ma u kpuna u gu.

²⁸ Ye Lemeki u kua wəḍə wunaa wene ka yiru (182), u bii tən durə mara. ²⁹ Ma u nùn yīsiru kā Nəwe, u nee, winiwa koo sun somi besen wasiraru ka besen som sēsəgia səə ye sa mə yèn sḍ Yinni Gusunə u tem bōrusi.

³⁰ Nəwen marubun biru Lemeki wi, u maa bii tən durəbu ka tən kurəbu marumə sere n ka kua wəḍə neera wunəbu ka wene ka wəkura nəəbu (595). ³¹ U kuawa wəḍə nata ka wunaa wata ka wəkura nəəbu ka yiru (777) ma u kpuna u gu.

³² Ye Nəwe u kua wəḍə neera wunəbu (500), yera u Semu ka Kamu ka Yafeti mara.

Təmbun daa kōsa

6

¹ Sanam me təmba kəwarabu torua handunia səə ma ba bii tən kurəbu marumə, ² Wəllun təmbu * gaba na ba wa ma təmbun bii tən kurəbu ba wā ma ba tii kurəbu gəsia. ³⁻⁴ Ma ba ka bu menna ba bibu mara. Bii beya ba kua durə gbeunu handunia səə, ni nu raa yīsiru yara yellu. Ma Yinni Gusunə u nee, nen hunde kun ko n wāa təmbu səə ka baadommaə

* **6:2** wəllun təmbu - Ka Heberum ba yorua, Gusunən bii tən durəbu. Gaba tamaa yen tubusiana wəllun təmbu. Gaba maa tamaa ba sāa Setin bweseru. Gaba maa tamaa ba sāawa sina bibu.

domi ba sãawa be ba koo gbi. Ka me, kon de ba n gina wãa wão wunaa teeru.

⁵ Domi u wa tãmbun daa kãsa kpãa handunia são. Ben gõrun bwisikunu nu ra n wãawa kãsa são baadomma. ⁶ Ma win gõru ga sankira yèn sã u tãmbu taka kua handuniaã. Ya nùn dua too sere win nukurã. ⁷ Ma u nee, wi, u koo kpuro kpeerasiawa handunia sãan di, saa tãnun min di n ka girari yeeyã yi yi ra sã ka yi yi ra kabiri ka gunãsu. Domi win nukura sankira yèn sã u yeba kpuro taka kua.

Ye Gusunã u Nãwe yiire

⁸ Adama Gusunã u ka Nãwe nãnu geu mæera ⁹⁻¹⁰ domi u win woodaba mem nãwa. U ñ taare mã win waati ye são, ma u ka Gusunã swĩina. Bii tãn durãbu itawa u mara. Ben yĩsa wee, Semu ka Kamu ka Yafeti.

¹¹ Saa ye são, handunian kãsa kpãa Gusunãn wuswaaã ma ya gãba banda. ¹² Yera u handunia mæerima u wa yen kãsa kpãa domi hunde koni baayere ya yen daa sankã. ¹³ Ma u Nãwe sãwa u nee, na gõru doke n hunde koniba kpuro kpeerasia, domi ba dera handunian gãba banda. Kon bu kpeerasia, be ka tem sannu. ¹⁴ Adama wune Nãwe, a tii kpakoro bakaru kuo ka dãa damgia, ta n dii sãsu mã, kpa a tu dãa fiifĩnu tãeni ten sãwã ka tãwã. ¹⁵ Ameniwa kaa tu koosina. A de ten dẽbu bu n sãa gãm soonu gooba wunãbu (300) kpa ten yasum mu n sãa gãm soonu weeraakuru, kpa ten gunum mu n sãa gãm soonu tãna. ¹⁶ A de ta n kpeeru mã wãllã. Kpæe te são, kpa a fẽnenti ko yen dẽbu ka yasum mu n sãa gãm soo teeru. Kpa a kãnnã yaba ten yẽsãã, a kenutiru doke. A de ta n sãa gidambisa ita. ¹⁷ Wee,

kon de nim yibu bakaru tu na tem sɔɔ, tu hunde koni baayere kpeerasia handunia sɔɔ. Ye ya wãa tem sɔɔ kpuro ya koo gbiwa. ¹⁸ Adama wuna kon wure n ka nɛn arukawani bɔke. Kaa du kpakoro te sɔɔ, wunɛ ka wunɛn kurɔ ka wunɛn bibu ka ben kurɔbu sannu. ¹⁹ Hunde koni baayere, yen yiruwaa kaa maa duusia dwaa ka nia kpakoro te sɔɔ ka wunɛ sannu. ²⁰ Gunɔsu ka yɛɛ yi yi ra kabiri, ye kpuron bwese bweseka sɔɔ, yiru yiruwaa ya koo na wunɛn mi, a ka ye faaba ko. ²¹ A maa dĩa ni ba ra di kpuro mennɔ a yi kpa nu ko wunɛ ka yɛɛ yin dĩanu.

²² Ma Nɔwɛ u kua kpuro ye Gusunɔ u nùn yiire.

Nɔwɛ u yɔɔwa u dua kpakoro te sɔɔ

7

¹ Yen biruwa Yinni Gusunɔ u Nɔwɛ sɔɔwa u nɛɛ, wuna na wa a man mɛm nɔɔwammɛ saa yenin tambu sɔɔ. Yen sɔ, i duo kpakoro te sɔɔ, wunɛ ka wunɛn yɛnugibu kpuro. ² Kpa a ka yɛɛ yi kaa ka yākuru ko du yiru yirun wasi nɔɔba yiru dwaa ka nia, ka maa yɛɛ yi yi tien yiru yiru dwaa ka nia, ³ ka maa gunɔsu yiru yirun wasi nɔɔba yiru dɔɔ ka niu su ka wa su bweseru tiara handunia sɔɔ. ⁴ Domi sɔɔ nɔɔba yirun biru kon de gura yu nɛ sɔɔ sɔɔ weeru ka wɔkuru weeru kpa n hunde koni baayere kam koosia ye na taka kua.

⁵ Ma Nɔwɛ u kua kpuro ye Yinni Gusunɔ u nùn yiire.

Handunia gira ya nim diira

⁶ Sanam mɛ nim yibu bakara tunuma, Nɔwɛ u mɔwa wɔɔ nata (600). ⁷ Ma u dua kpakoro te sɔɔ ka win kurɔ ka win bibu ka ben kurɔbu bu ka wa bu

nim yibu baka te suuri. ⁸ Yεε yi ba koo ka yākuru ko ka yi yi tie ka gunᵉsu ka yεε kpuro yi yi kabirimᵉ temᵉ, ⁹ yen baayere ya dua kpakoro te sᵉᵉ yiru yiru dᵉᵉᵉ ka nia ka Nᵉwε sannu nge mε Gusunᵉ u nᵉn sᵉᵉᵉᵉ. ¹⁰ Sᵉᵉ nᵉᵉba yirun biru nim yibu baka te, ta tunuma tem sᵉᵉ.

¹¹ Nᵉwεn wᵉᵉ natasan suru yirusen sᵉᵉ wᵉkura nᵉᵉbu ka yiruse sᵉᵉ, yera n sāare nge ba wᵉru bᵉkᵉ kᵉria ma nim mu kurama ka dam tem di, ma gura nεmᵉ nge wᵉlla gᵉεra. ¹² Gura ye, ya nawa tem sᵉᵉ sᵉᵉ sᵉᵉ weeru ka wᵉkuru weeru. ¹³ Tᵉᵉ te sᵉᵉra Nᵉwε dua kpakoro te sᵉᵉ, wi ka win kurᵉ ka win bibu ita be, Semu ka Kamu ka Yafeti, ka maa ben kurᵉbu ita, ¹⁴ be ka gbeeku yεε ka yaa sabenu ka yεε yi yi ra kabiri ka gunᵉsu ka sere ye ya kasa mᵉ, ye kpuro bwese bweseka. ¹⁵⁻¹⁶ Hunde koni baayere kpuro gesi, ya duawa ka Nᵉwε sannu gᵉᵉ ge sᵉᵉ yiru yiru dᵉᵉᵉ ka nia, nge mε Gusunᵉ u Nᵉwε sᵉᵉᵉᵉ. Ma Yinni Gusunᵉ u nᵉn kenusi.

¹⁷⁻¹⁸ Gura nεmᵉ ma nim mu kpᵉamᵉ tem sᵉᵉ sere sᵉᵉ weeru, mu tᵉriamᵉ mu kpakoro te yᵉiya ma ta seewa tem di ta gᵉrua mεn wᵉllᵉ. ¹⁹ Ma mu kpᵉamᵉ mu sosimᵉ sere mu guu bakanu kpuro mᵉwε tem sᵉᵉ. ²⁰ Mu kpam gunia guunun wᵉllun di sere gᵉm soonu wᵉkura nᵉᵉbu. ²¹ Ma hunde koni baayere handunia sᵉᵉ ya gu, saa tᵉmbu sere ka yaa sabenu ka gbeeku yεε ka gunᵉsu ka ye ya kabirimᵉ temᵉ kpuro. ²² Ye ya wᵉsiamᵉ tem dira sᵉᵉ kpuro gesi ya guwa. ²³ Hunde koniba kpuro handuniaᵉ ba kam kuawa, saa tᵉnu sere yεε naasu nᵉεgii ka yi yi ra kabiri ka gunᵉsu. Kpurowa n kam kua, ma n kun mᵉ Nᵉwε turo ka sere win tᵉmbu ka yεε yi yi wᵉa kpakoro te sᵉᵉ.

Nim bakam mε, mu gbera

²⁴ Ma nim mε, mu ɛrie handunia sɔɔ sɔɔ wunaa weeru ka wɔkuru.

8

¹ Adama Gusunɔ kun Nɔwε duari ka gbeeku yεε kpuro ka yaa sabe ni kpuro yi yi ka nùn wāa kpakoro te sɔɔ. Ma u dera woo ga kua tem sɔɔ ma nim mε, mu kaaram torua. ² Nim mε mu kuramɔ tem di mu yōra, wɔlla maa kenua, gura yōra. ³ Nim mu doonamɔ fiiko fiiko. Sɔɔ wunaa weeru ka wɔkurun biru ma mu kaara. ⁴ Suru nɔɔba yirusen sɔɔ wɔkura nɔɔbu ka yiruse sɔɔ, yera kpakoro te, ta da ta yōra guu te ba mɔ Araratin wɔllɔ. ⁵ Nim mu kaaramɔ sere n ka kua suru wɔkuruse. Suru win tɔɔ gbiikiru sɔɔra guunun wii wɔlla tera.

⁶ Ye n maa kua sɔɔ weeru, ma Nɔwε u kpakoro ten fɛnɛnti wukia. ⁷ U gbanamgbaaru yōsu ta n ka yaayaare mɔ ta n daamɔ ta n wuramamɔ sere nim mu ka gbera temɔ. ⁸ Yen biru u totobereru yōsu u ka wa nim mù n kaara temɔ. ⁹ Adama totoberε te, ta ñ ayeru wa mi ta koo sura. Ma ta wura win mi, kpakoro te sɔɔ, yèn sɔɔ nim gina tie tem sɔɔ kpuro. Ma Nɔwε u nɔmu demia u tu mwa u doke kpakororu sɔɔ. ¹⁰ U maa mara n kua sɔɔ nɔɔba yiru u sere maa totoberε te yōsu. ¹¹ Ta wurama win mi yoka ta dāa wuru beku nɔɔ bɛri. Ma Nɔwε u gia ma nim mu kaarawa temɔ. ¹² Ma u maa mara sɔɔ nɔɔba yiru, u kpam totoberε te yōsu. Ta ñ maa wuramε win mi.

¹³ Yen dɔma tera n kua Nɔwɛn wɔɔ nata ka tiasen (601) suru gbiikoon tɔɔ gbiikiru. Ma u kpakoro te kpεya u deema wee, nim mu kpa tem mu gberama. ¹⁴ Ye n kua suru yirusen sɔɔ yɛnda nɔɔbu

ka yiru, yera u deema wee, tem mu gbera mam mam.

¹⁵ Yera Gusunɔ u Nɔwɛ sɔɔwa u nɛɛ, ¹⁶ i yario kpakororun di wunɛ ka wunen kurɔ ka wunen bibu ka ben kurɔbu. ¹⁷ I ka yɛɛ bwese bweseka kpuro yario saa gunɔsu sere yɛɛ naasu nɛgii ka yɛɛ yi yi ra kabiri temɔ, kpa yi marura yi dabia kpa yi teria temɔ.

¹⁸ Ma Nɔwɛ u yara wi ka win kurɔ ka win bibu ka ben kurɔbu. ¹⁹ Ma yɛɛ yi yi naasu nɛɛ mɔ kpuro ka yi yi ra kabiri ka gunɔsu kpuro, yaa baayere gesi ye ya waa temɔ kpurowa ya yara goon di, baayere ka yen bweseru.

²⁰ Saa yera Nɔwɛ u yaku yeru bana mi u koo Yinni Gusunɔ sã. Ma u yɛɛ ka gunɔsu gɔsa bweseru baatere sɔɔ te ba ra ka yakuru ko. Ma u ka yaku dɔɔ mwaararuginu kua yaku yee ten wɔllɔ. ²¹ Ma Yinni Gusunɔ u yaku ni mwa ma u tii sɔɔwa u nɛɛ, na n̄ kon maa tem b̄rusi t̄nun s̄ɔ. Domi t̄nun ḡrun bwisikunu s̄awa k̄sunu saa win birun di. Na n̄ maa hunde koniba kpuro kpeerasiamɔ nge m̄ɛ na kua.

²² Sere dunia yu ka kpe,
duurubu ka ḡɛɛbun saa
ka wooru ka yam susurun saa
ka s̄ɔ s̄areru ka wuburun saa,
ka sere maa s̄ɔ s̄ɔ ka w̄kuru,
yen gaa kun kpeemɔ.

Arukawani ye Gusunɔ u ka Nɔwɛ b̄kua

9

¹ Yen biru Gusunɔ u Nɔwɛ ka win bibu domaru kua u nɛɛ, i maruro i dabia kpa i yibu tem sɔɔ.

² Handunian yaa baayere ka gunɔ baagere ka ye ya

kabirimɔ temɔ ka swãa baayere nim wõku sɔɔ ya ko n bɛɛn bɛrum mɔ, domi na bɛɛ ye kpuro nɔmu sɔndia. ³ Ye ya sɔimɔ ya wasi kpuro, ya ko n sãawa bɛɛn dɔianu nge mɛ na raa bɛɛ dãa binu ka yaka bii wẽ, mɛya na maa bɛɛ ye kpuro wẽɛmɔ. ⁴ Adama i ku yaa tem ka yen yem sannu, i kun ye sake, domi yen yema mu dera ya wãa. ⁵ I n maa yẽ ma hunde koni baayere ye ya tɔnu go, kon ye win yem kɔsire bikia.

⁶ Wi u tɔnun yem yari,

tɔnuwa koo maa yẽron yem yari,

domi na tɔnu taka kuawa nen weenasii.

⁷ Adama i n maruramɔ i n dabiamɔ kpa i tɛria tem sɔɔ.

⁸ Gusunɔ u kparam Nɔwɛ ka win bibu sɔɔwa u nɛɛ,

⁹ wee, na wure na ka bɛɛ nen arukawani bɔkumɔ ka bɛɛn bwese te ta koo marura bɛɛn min di, ¹⁰ ka

sere hunde koni baayere ye ya ka bɛɛ wãa, saa gunɔsu sere yaa sabenu ka gbeeku yɛɛ yi yi ka bɛɛ

yara kpakoro ten di kpuro gesi. ¹¹ Arukawani yera,

nim yiburu ta ñ maa hunde koniba kpuro kam koosiamɔ, mɛya ta ñ maa handunia kpeesiamɔ.

¹² Arukawani ye na wure na bɔkumɔ ka bɛɛ ka hunde koni baayere sere ka baadommaɔ, yen

yĩreru wee. ¹³ Tera guru waa ye na dokemɔ wɔllɔ.

¹⁴ Nã n guru winu doke wɔllɔ, guru waa ye, ya koo sɔɔsira ni sɔɔ, ¹⁵ kpa n nen arukawani yaaya ye na ka

bɛɛ bɔkua ka hunde koni baayere, kpa nim mu ku maa yibu mu sere baayere kam koosia ye ya wasi.

¹⁶ Guru waa ye, ya koo sɔɔsira guru wiru sɔɔ. Nã n ye mɛɛra kpa n arukawani nɔru sarigia ye yaaya ye ya wãa nɛ Gusunɔ ka hunde koni baayeren baa sɔɔ.

¹⁷ Nen arukawani yen yĩrera mi.

Nɔwɛ ka win bibun gari

18 Nɔwɛn bibu ita be ba raa dua kpakoro te sɔɔ ba yara, bera Sɛmu ka Kamu ka Yafeti. Kamu sãawa Kananin tundo. 19 Be ita beya ba sãa Nɔwɛn bibu. Ben min diya handuniagiba teriara kpuro.

20 Sanam mɛya Nɔwɛ u wukubu torua u dãa bii ni ba m̀ resɛm duura. 21 Sɔɔ teeru u nin tam n̄ara ya ǹn goom̄, ma u da win kur̄ u kpuna tereru. 22 Ye Kamu Kananin tundo u win baan tere te wa u da t̄ɔw̄ u win m̄ɔ ka w̄n̄, Sɛmu ka Yafeti s̄ɔwa. 23 Yera ba na ba kumbooro sua ba s̄ndi ben s̄n̄ ba ka birum birum s̄a ba ben tundon tereru wukiri. Ba ñ tu wa ỳn̄ s̄ ba ben wuswaa s̄iȳ. 24 Sanam m̄ Nɔwɛn tam mu kpalla, yera u nua ye win bii yiruse u ǹn kua. 25 Ma u n̄ɛɛ,

kam koorewa Kanani.
U koo kowa win maabu ka win w̄n̄ɔbun yoo.

26 U maa n̄ɛɛ,
bu Gusun̄ siaro wi u sãa Sɛmun Yinni.

Wiya u koo Kanani ko Sɛmun yoo,

27 kpa u maa Yafeti dukia sosia,
u de wi ka Sɛmu ba n w̄ã sannu,
kpa Kanani u ko ben yoo.

28 Nim yibu baka ten biru Nɔwɛ u kua w̄ɔ gooba wun̄bu ka weer̄akuru (350). 29 Win w̄ɔ kpuro ga kuawa n̄n̄ ka wunaa weeru ka w̄kuru (950) ma u kpuna u gu.

10

Nɔwɛn bibun bweseru
(*I maa m̄ɛrio Bandun Gari I, 1:5-23*)

1 Nɔwɛn bibu Sɛmu ka Kamu ka Yafeti ben bweseru wee. Be ita kpuro ba bibu mara nim yibu baka ten biru.

² Be Yafeti u mara be wee, Gomεε ka Magogu ka Madai ka Yafani ka Tubali ka Mεεki ka Tirasi. ³ Ma Gomεε u seewa u maa Asikenasi ka Rifati ka Togaama mara. ⁴ Yafaniwa u maa Elisa ka Taasisi ka Kitimu ka Dodanimu mara. ⁵ Yafetin bwese tera ta da ta sina nim wōkun bōkuo ka tem bureno. Miya ba marura ma ben baawure u da u sina yam tem ka win bwese kera, ba ben barum gerumo.

⁶ Be ba maa sāa Kamun bibu, be wee, Kusi ka Misiraimu ka Puti ka Kanani. ⁷ Kusi u seewa ma u Saba ka Hafila ka Sabuta mara ka Raema ka Sabuteka. Raema u maa seewa u Seba ka Dedani mara. ⁸ Kusi u maa bii mara wi ba sokumo Nimurodu. Wiya u gbia u kua wōrugō dangii handunia sōo. ⁹ Yinni Gusuno u dera u kua taaso geon tii tii. Yen sōna ba ra mōndu garu ko bu neε, Yinni Gusuno u nun ko taaso geo nge Nimurodu. ¹⁰ Nimurodu wi, u gina gbia u bandu di Babelio ka Erekiō ka Akadiō ka Kalineo Sinεan temo. ¹¹ Tem min diya u yara u da Asirin temo. Ma u wuu sini bana si ba mō Ninifu ka Rehobōtuhiro ka Kalasi, ¹² ka maa Reseni, Ninifu ka Kalasin baa sōo. Wuu si kpuro su kuawa wuu bōkō teu.

¹³ Misiraimu wiya u Ludiba mara ka Ananiba ka Lehabuba ka Nafituba ¹⁴ ka Paturusigibu ka Kafitorigibu ka Kasulugibu mìn di Filisitiban bwesera yarima.

¹⁵ Kanani u maa Sidoni mara. Wiya u sāa win bii gbiikoo. Ma u maa Heti mara. ¹⁶ Win bibun gaba ba kua Yebusiba ka Amōreba ka Girigasiba ¹⁷ ka Hefiba ka Aakiba ka Siniba ¹⁸ ka maa Aafadiba ka Semarigibu ka Hamatiba. Yen biru Kananin bwese keri yi, yi yarina. ¹⁹ Yi da da Sidonio, Geran bera gia sere ka Gasao ka maa Sodomuo ka Gomōra gia

ka Adima ka Seboimuṓ n ka girari Lesaṓ. ²⁰ Beya ba s̄a Kamun bibu. Ma ben baawure u da u sina yam tem ka win bwese kera, ba ben barum gerumṓ.

²¹ Be ba maa s̄a Semu, Yafetin m̄on bibun bweseru beya Heberuba. ²² Ben ȳisa wee, Elamu ka Asuri ka Aapasadi ka Ludi ka Aramu. ²³ Ma Aramu u seewa u maa Usi ka Uli mara ka Getεε ka Masi. ²⁴ Aapasadi u maa Sela mara. Ma Sela u maa Heberu mara. ²⁵ Ma Heberu u bii t̄on dur̄obu yiru mara. Turowa ba sokumṓ Pelegi, ȳen s̄o win waati s̄ara duniagiba tem b̄onu kua. Win w̄on̄on ȳisira maa Yokutani. ²⁶ Ma Yokutani wi, u maa Alimṓdadi mara ka Selefū ka Hasamafeti ka Yeraa ²⁷ ka Hadoramu ka Usali ka Dikila ²⁸ ka Obali ka Abimaēli ka Saba ²⁹ ka Ofiri ka Hafila ka Yobabu. Be kpurowa ba s̄a Yokutanin bibu. ³⁰ Ba sinawa saa Mesan di sere ka guu te ta w̄a s̄o yari yeru gia te ba m̄ Sefaa. ³¹ Be ba s̄a Semun bibu bera mi. Ma ben baawure u da u sina yam tem ka win bwese kera, ba ben barum gerumṓ.

³² Nge mε N̄owen bibun bweserun keri yi s̄a ka sere maa tem mi ba da ba w̄a w̄a ka barum mε kera baayere ya ra gere, m̄eya mi. Ben min diya handunian bweseru baatere ta yara nim yibu baka ten biru.

Ba gidambisa bana Babeli

11

¹ N deema yellu handunia kpuro s̄o, barum tema ba ra gere mam mam. ² Ma ba seewa ba doona saa s̄o yari yerun di ba batuma deema Sinεan temṓ ma ba sin yeru kua mi. ³ Yera ba geruna ba nεε, too, i de su biriki mura su ye w̄o yu gbera.

Ma ba ka biriki ye bana kua yèn sã ba ñ kpenu m̄. Ma ba k̄ntaa kua ben simaa. ⁴ Ba k̄pam n̄εε, i de su wuu sw̄i k̄pa su gidambisa bani yèn wii k̄piira koo w̄llu girari, k̄pa su ȳisiru yari k̄pa su ku yarina handunia k̄puro s̄ɔɔ.

⁵ Yera Yinni Gusun̄ɔ u sarama u ka wuu ge ka gidambisa ye m̄εeri ye t̄mba banim̄ɔ mi. ⁶ Ma u n̄εε, be wee, ba s̄aa bwese teeru ba maa barum tem gerum̄ɔ ma ba bwisika bu yeni ko. Saa t̄ɛn di ḡānu kun bu yinarim̄ɔ bu ka ko ye ba bwisika k̄puro. ⁷ Yen s̄ɔ, kon sara n da n ben barum burisina k̄pa bu ku maa n̄ɔsina.

⁸ Yera Yinni Gusun̄ɔ u bu yarinasia n toma min di, ba wuu gen bana deri ba da ba pusa tem k̄puro s̄ɔɔ. ⁹ Yen s̄ɔna ba wuu ge soka Babeli, domi miya Yinni Gusun̄ɔ u barum burisina. Min diya u maa t̄mbu k̄puro yarinasia ba pusa handunia k̄puro s̄ɔɔ.

S̄emun bibun bweseru n ka Aburamu girari

¹⁰ S̄emun bibun bweseru wee. Nim yibu baka ten biru n kua w̄ɔɔ yiru yera u Aapasadi mara. N deema saa ye s̄ɔra u m̄ɔ w̄ɔɔ wun̄ɔbu (100).

¹¹ Aapasadin marubun biru S̄emu u maa bii t̄ɛn dur̄ɔbu ka t̄ɛn kur̄ɔbu marum̄ɔ sere n ka kua w̄ɔɔ n̄εera wun̄ɔbu (500).

¹² Ye Aapasadi u kua w̄ɔɔ t̄ɛna ka n̄ɔɔbu ma u Sela mara. ¹³ Selan marubun biru Aapasadi u maa bii t̄ɛn dur̄ɔbu ka t̄ɛn kur̄ɔbu marum̄ɔ sere n ka kua w̄ɔɔ n̄εeru ka ita (403).

¹⁴ Ye Sela u kua w̄ɔɔ t̄ɛna ma u Heberu mara. ¹⁵ Heberun marubun biru Sela u maa bii t̄ɛn dur̄ɔbu ka t̄ɛn kur̄ɔbu marum̄ɔ sere n ka kua w̄ɔɔ n̄εeru ka ita (403).

16 Heberu u kua wɔɔ tɛna ka nne ma u Pelegi mara. 17 Pelegin marubun biru Heberu u maa bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔɔ neeru ka tɛna (430).

18 Pelegi u kua wɔɔ tɛna ma u Rehu mara. 19 Rehun marubun biru Pelegi u maa bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔɔ goobu ka nɔɔba nne (209).

20 Rehu u kua wɔɔ tɛna ka yiru ma u Serugu mara. 21 Serugun marubun biru Rehu u maa bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔɔ goobu ka nɔɔba yiru (207).

22 Ye Serugu u kua wɔɔ tɛna ma u Nakori mara. 23 Nakorin marubun biru Serugu u maa bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔɔ goobu (200).

24 Ye Nakori u kua wɔɔ tɛna tia sari ma u Tera mara. 25 Teran marubun biru Nakori u maa bii tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu marumɔ sere n ka kua wɔɔ wunaa teeru tia sari (119).

26 Tera u kua wɔɔ wata ka wɔkuru ma u Aburamu ka Nakori ka Harani mara.

27 Teran bibun bweseru wee. Tera u Aburamu mara ka Nakori ka Harani. Ma Harani u seewa u Lɔtu mara. 28 Harani wi, u gu ben wuu Uru sɔɔ, Kaladen temɔ mi ba nɔn mara, win tundo Tera u sɔ. 29 Aburamu ka Nakori ba kurɔbu sua. Aburamun kurɔn yisira Saarai, Nakorigiin yisira maa Milika. Wi ka Yisika ba sɔawa Haranin bibu. 30 Saarai u sɔawa wiro, u n bii mara.

31 Yen biru Tera u win bii Aburamu sua ka Saarai Aburamun kurɔ ka Lɔtu Haranin bii, ba seewa ba yara sannu Urun di Kaladen temɔ ba dɔɔ Kananin temɔ. Ye ba tura wuu ge ba mɔ Karaniɔ ma ba sina

mi. ³² Ye Tera u kua wɔ̄o goobu ka nɔ̄obu (205) ma u kpuna u gu Harani mi.

ABURAHAMU

Gusunɔ u Aburamu gɔsa nɛnɛm

12

¹ Yen biruwa Yinni Gusunɔ u Aburamu sɔ̄wa u nɛɛ, a seewo wunɛn tem di a wunɛn wuu deri ka wunɛn tondon yɛnu a da tem gam mi kon nun sɔ̄si. ² Wunɛn min diya kon de bwese bakaru tu yari. Kon nun domaru kua kpa wunɛn yĩsiru tu kpɛa kpa a ko domarun nuuru. ³ Baawure wi u nun domaru kua, kon maa yɛro domaru kua. Wi u maa nun bɔ̄rusi, kon yɛro bɔ̄rusi. Wunɛn min diya handunian tɔ̄mbu kpuro ba koo domaru wa.

⁴ Yera Aburamu u swaa wɔ̄ri nge mɛ Yinni Gusunɔ u nɔ̄n sɔ̄wa ma ba da sannu ka Lotu. Sanam mɛ ba yara Haranin di, Aburamu u mɔ̄wa wɔ̄o wata ka wɔ̄kura nɔ̄obu. ⁵ U win kurɔ Saaraɪ sua ka Lotu win wɔ̄nɔ̄n bii ka ben arumani ye ba mɔ̄ kpuro ka sɔ̄m kowo be ba wa Haraniɔ. Be kpurowa ba swaa wɔ̄ri ma ba tura Kananin temɔ.

Aburamu u Egibiti da saa Kananin di

⁶ Ye ba tura mi, ma Aburamu u tem mɛ bukiana sere u ka tura Sikemuɔ mi dɔ̄a sɔ̄o ga wɔ̄a ge ba mɔ̄ Mɔ̄re. Kananiba maa wɔ̄a tem mɛ sɔ̄o, saa ye.

⁷ Sɔ̄o teeru yera Yinni Gusunɔ u Aburamu kure u nɛɛ, wunɛn bibun bwesera kon tem mɛ wɛ̄.

Ma u yɔ̄ku yeru bana u ka Yinni Gusunɔ sɔ̄ wi u nɔ̄n kure mi. ⁸ Yen biruwa u seewa min di u da guuru garun bera gia Betelin sɔ̄o yari yerɔ u win dii bekuruginu gira. U Beteli mɛɛra sɔ̄o kpee yeru gia, Ayi maa sɔ̄o yari yerɔ. Miya u maa yɔ̄ku yeru bana u

Yinni Gusunə sãwa. ⁹Ma u maa seewa u win sanum wəri u dɔɔ sɔɔ yɛsan nɔm dɔwaru gia Nɛgɛbuɔ.

¹⁰Ye Aburamu u tura mi, yera gɔɔra tunuma tem mɛ sɔɔ. Ma u seewa u da Egibitin temɔ u sina mi, domi gɔɔ te, ta kpɛa win tem mi. ¹¹Sanam mɛ ba Egibitin tem turuku kua, Aburamu u win kurɔ Saarai sɔɔwa u nɛɛ, wee wunɛ kurɔ burɔwa. ¹²Egibitigibu bɔ n nun wa ba koo nɛɛ, a sãa nɛn kurɔ kpa bu man go bu nun deri. ¹³Na nun kanamɔ, a nɛɛ, wunɛ nɛn sesuwa kpa bu ku man wahala ko wunɛn sɔ, kpa a wa a nɛn wiru dwe.

¹⁴Ye ba tura Egibitiɔ, Egibitigiba wa ma kurɔ wi, u wã gem gem. ¹⁵Egibiti sunɔn bwãaba nùn wa ma ba na ba sunɔ kurɔ win buram gari saaria, ma sunɔ u dera ba ka nùn na win mi. ¹⁶Ma u Aburamu gea kua gem gem kurɔ win sɔ. U nùn yãanu kã ka nɛɛ ka ketɛkunu ka keteku mɛrobu ka yooyoosu ka yoo tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu. ¹⁷Adama Yinni Gusunə u sunɔ wi ka win yenugibu kpuro wahala baka doke Saarai, Aburamun kurɔn sɔ. ¹⁸Yera u Aburamu soka u nɛɛ, mban sɔna a man kua mɛ. Mban sɔna a n man sɔɔwa ma wunɛn kurɔwa. ¹⁹Ma a nɛɛ, wunɛn sesuwa, a dera na nùn sua kurɔ. Tɛ wunɛn kurɔ wee, a nùn suo a ka doona.

²⁰Ma u wooda wɛ bu de u doona ka win kurɔ ka win ye u mɔ kpuro.

13

¹Ma Aburamu u seewa Egibitin di u wura Nɛgɛbu gia wi ka win kurɔ ka ye u mɔ kpuro ka Lɔtu sannu.

Aburamu ka Lɔtu ba karana

²Aburamu u sãawa dukiagii. U yaa sabenu mɔ ka sii geesu ka wura. ³Ma u sanum so Nɛgɛbun di u da

Beteli gia u tura mi u raa win dii bekuruginu gira Beteli ka Ayin baa sɔɔ. ⁴Miya u Yinni Gusunɔ sɔwa mi u raa yaku yeru bana.

⁵N deema Lɔtu u maa yāanu mɔ ka nɛɛ ka dii bekuruginu u ka Aburamu swīi. ⁶Ben arumani ye, ya kpā sere yam mi ba wāa mu n̄ tura ba n ka wāa mi sannu. ⁷Yen sōna sannɔ ga dua Aburamun kparobu ka Lɔtugibun suunu sɔɔ. N deema Kananiba ka Feresiba ba wāa tem mɛ sɔɔ sanam mɛ. ⁸Yera Aburamu u Lɔtu sɔwa u nɛɛ, na nun kanamɔ, a ku de sikirinɔ ga n wāa nɛ ka wunen suunu sɔɔ, n̄ kun mɛ nen kparobu ka wunegibun suunu sɔɔ. Domi bɛɛɛ dusina. ⁹A n̄ tem waamɔ kpuro wunen wuswaaɔ? A de su kabana. A n̄ da n̄m dwarɔ, kon da n̄m geuɔ, n̄ n maa n̄m geu gian na a da, kon da n̄m dwarɔ.

¹⁰Ma Lɔtu u n̄ni seeya u Yuudenin daarun bera mɛɛra sere n ka da wuu ge ba m̄ Soari. U wa tem mu gea s̄a mu nike nikeru m̄ nge gbaa te Yinni Gusunɔ u kua Edeniɔ, n̄ kun mɛ Egibitin tem. N deema Yinni Gusunɔ kun gina Sodomu ka Gomɔra kpeerasie. ¹¹Yera Lɔtu u Yuudenin wɔwa ye kpuro tii gɔsia ma u da sɔɔ yari yeru gia. Mɛya n kua ba ka karana. ¹²Aburamu u sina Kananin temɔ, Lɔtu u maa da u sina wɔwa yen wusun b̄kuɔ ma u ka win dii bekuruginu susimɔ sere ka Sodomuɔ. ¹³Sodomugibu wee, t̄n k̄soba. Ba s̄awa durumgibu mam mam Gusunɔn wuswaaɔ.

¹⁴Ye Lɔtu ka Aburamu ba karana ba kpa, yera Yinni Gusunɔ u Aburamu sɔwa u nɛɛ, a n̄ni seeyo kpa a sɔɔ yari yeru ka duu yeru mɛɛri n toma ka sɔɔ ȳsi ȳsika. ¹⁵Domi tem mɛ a waamɔ mi kpuro, wunɛ ka wunen bibun bwesera kon mu

wē ka baadommaa. ¹⁶ Kon wunen bibun bweseru dabiasia nge yanim. Wi u koo kpī u yanim gari wiya u koo maa kpī u wunen bibun bweseru gari. ¹⁷ A seewo a tem me bōsu kpa a men kpāaru wa nge me mu ne. Domi wuna kon mu wē.

¹⁸ Ma Aburamu u win dii bekuruginu kparenu kua u da u sina Manden sōwō, wuu ge ba mō Heboronin bōkuo. Ma u yāku yeru bana u ka Yinni Gusunō sā mi.

Aburamu u Lōtu wōra

14

¹ Sanam me Amurafeli u sāa Sinean sunō, ma Arioku sāa Elasan sunō, ma Kedolamee sāa Elamun sunō, ma Tideali sāa Goyimun sunō, ² sanam meya sinam be, ba tabu kua ka Bera, Sodomun sunō, ka Birisa, Gomōran sunō, ka Sineabu, Adiman sunō, ka Semeebe, Seboimun sunō, ka Belan sunō ye ba maa sokumō Soari. ³ Beni kpurowa ba menna nim wōku bōruguu ge ba maa sokumō Sidimu, gen wōwaa. ⁴ N deema wōō wōkura yiruwā ba Kedolamee yoru diiya, adama wōō wōkura itase sōō ba seewa ba ka tii yina. ⁵ Yera wōō wōkura nnese, Kedolamee ka sinam be ba wāa ka wi, ba tabu da ma ba Refaba tabu di Asiterōtu Kaanaimuō, ma ba Susiba tabu di Hamuō, ma ba Emiba tabu di Safe Kiriataimuō. ⁶ Ba maa Horiba tabu di ben guu te ba mō Seirio sere Paranin sōōwō ge ga wāa gbaburun bera. ⁷ Yen biru ba gōsirama ba da Eni Misipatio, ye ba maa sokumō Kadesi. Miya ba Amalekiba tabu wōri ba kamia ben tem kpuro sōō ka Amōreba be ba terie Hasasōntamaa. ⁸ Yera Sodomun sunō seewa ka Gomōran sunō ka Adiman sunō ka Seboimun sunō ka Belan sunō ye ba maa sokumō Soari, ba da ba

ka sinam be tabu yinna Sidimun wəwaa. ⁹ Sinam beya Kedolamεε, Elamun sunə, ka Tideali, Goyimun sunə, ka Amurafeli, Sinean sunə, ka Ariəku, Elasan sunə. Sinambu nne be, ba ka nəəbu be tabu mə. ¹⁰ Sidimun wəwa miya kəntaan wərusu wāa nge dəkəba. Yera Sodomun sunə ka Goməran sunə ba duki sua ba da ba wəriki si səə. Be ba tie ba maa duki doona guunu gia. ¹¹ Be ba bu tabu di, ba Sodomu ka Goməragibun dukia gura ka ben dīanu kpuro ba ka doona. ¹² Ba maa Aburamun wənən bii Lətu mwa wi u wāa Sodomuə ka win dukia kpuro ba ka doona.

¹³ Yera durə goo wi u kpikiru sua Sodomun di u na u Aburamu, Heberu wi səəwa. N deema Aburamu u sə Manden səəwə. Mande sāawa Aməren bweseru, Esikoli ka Anεεn wənə, be ba arukawani bəkua ka Aburamu. ¹⁴ Ye Aburamu u nua ma ba win wənən bii yoru mwa, yera u win səm kowo wərugəba gəsa gooba wunəbu ka wəkura nəəbu ka ita (318) be ba mara win yenuə u bu tabu yānu wē. Ma u ka sinam be naa gira sere Danuə. ¹⁵ Ma u win təmbu bənu kua u ka bu wəri wəkuru, wi ka win səm kowobu. U bu tabu di ma u bu naa swīi sere Kobaa, ye ya wāa Damasin səə yəsən nəm geu gia. ¹⁶ U dukia ye kpuro wərama ma u win wənən bii Lətu wərama ka win ye u mə ka sere maa tən be ba raa mwεεra ka ben kurəbu.

Aburamu u ka Mεεkisiđeki ka Sodomun sunə yinna

¹⁷ Ye Aburamu u Kedolamεε ka sinam be ba wāa ka wi tabu diima u wee, Sodomun sunə u nūn sennə da Safen wəwaa ye ba maa sokumə sunən wəwa.

18 Ma Mεεkisiδεki, Salemun suno u ka pεε na mi ka tam. Durō wi sāawa Wεrukoon yāku kowo. 19 U Aburamu domaru kua u nεε, Gusunō, wi, wi u kpuro kere, u maa wōllu ka tem taka kua, u koo nun domaru kua. 20 Wigia siarabu domi u nun wunen wεrōbu nōmu beria.

Ma Aburamu u ye u waama kpuron wōkuru baateren wōllō tia tia sua u Mεεkisiδεki wi wē.

21 Yen biru Sodomun suno u Aburamu sōwa u nεε, a man tōmbu wēeyō kpa a dukia sua yu ko wunεgia.

22 Aburamu u Sodomun suno wisa u nεε, na nōmu sua wōllō na bōrua ka Gusunōn yīsiru, wi, wi u kpuro kere u maa wōllu ka tem taka kua, 23 ma na n gāanu ganu suamō ni nu sāa wunεginu baa wēε siira, baa bara wēru kpa a ku ra ka nεε, wuna a man kua dukiagii. Na n gāanu ganu suamō, 24 ma n kun mō ye nen aluwaasiba ba di. Adama a de Anεε ka Esikoli ka Mande be ba ka man da bu ben bōnu sua.

Arukawani ye Gusunō u ka Aburamu bōkua

15

1 Yeniba kpuron biru Yinni Gusunō u ka Aburamu garī kua kāsiru sōo u nεε, Aburamu, a ku berum ko, nēna na wunen tēferu, wunen are ko n kpā gem gem.

2 Aburamu nūn wisa u nεε, Yinni Gusunō, mba kaa maa man wē. Wee na gōō dōō bii sari kpa Eliesεε Damasigii u ko nen tubi dio. 3 Yēn sō a n man bii kā, nen yoo Eliesεε wi ba mara nen yenuō wiya koo nen tubi di.

4 Yera Yinni Gusunō u Aburamu sōwa u nεε, n n wi, u koo ko wunen tubi dio. Wunen tii tiin biiwa u koo wunen tubi di.

⁵ Ma Gusunɔ u ka nùn da tɔwɔ u nɛɛ, a wɔllu mɛɛrio kpa a kperi gari, à n kaa kpĩ. Nge mɛya wunɛn bwesera koo dabiru nɛra.

⁶ Ma Aburamu u Yinni Gusunɔ naanɛ kua. Yen sɔna Gusunɔ u nùn garisi gemgii. ⁷ Ma u kpam nùn sɔwɔa u nɛɛ, nɛna na Yinni Gusunɔ, nɛ wi na nun yarama saa Urun di Kaladen temɔ kpa n ka nun tem meni wẽ.

⁸ Adama u wisa u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, amɔna ko na n ka yẽ ma tem meni mu koo ko nɛgim.

⁹ Ma Yinni Gusunɔ u nɛɛ, a naa gbiiba wɔɔ itagia tama ka boo niu wɔɔ itagu, ka yã kinɛru wɔɔ itagiru ka kparuko ka totɔbɛɛ buu kpa a man ye goowa a yi.

¹⁰ Yera Aburamu u yɛɛ yi kpuro mɛnna u yi go u bɛrana yiru u yin besi yi u karinasia, adama u ñ gunɔsu bɛre si. ¹¹ Yaberekunu nu sarama yaa goo ni sɔɔ, ma Aburamu u nu gira.

¹² Ye sɔɔ duɔ, dom mɔn bakara Aburamu wɔri ma bɛrum nùn mwa yam wɔku te sɔɔ. ¹³ Yera Yinni Gusunɔ u nùn sɔwɔa u nɛɛ, a n yẽ ma wunɛn bibun bwesera ta koo tem tukumɔ sina mi ba koo bu yoru diisia kpa bu bu nɔni sɔ sere wɔɔ nɛɛru (400). ¹⁴⁻¹⁶ Adama kon tem mɛn tɔmbu siri be ba koo bu yoo te diisia. Wɔɔ dabirun biru ba koo yari tem min di ka dukia baka kpa bu kpam gɔsirama mini, domi Amɔreban durum kun gina yiba n ka bu kpeerasia. Adama wunɛ kaa tɔkɔ kowa kɔɔ kɔɔ kpa a da a wunɛn baababa deema ka alafia.

¹⁷ Ye sɔɔ kpa yam tıra niki niki, yera Gusunɔ u kurama yaa besi yin kpoo kpooka sɔɔ. U sã nge dɔɔ bokon wiisu ka dɔɔ yari. ¹⁸ Nge mɛya u ka Aburamu arukawani bɔkua tɔɔ te sɔɔ u nɛɛ, wunɛn bwesera kon tem meni wẽ saa daa piibu ge ga wãa Egibitin

tem nɔɔ bura yerun di sere daa baka ten mi, te ba mɔ Efarati. ¹⁹ Tem mɛ, mu sɔawa Keniban tem ka Kenisibagim ka Kadimɔnibagim ²⁰ ka Hetibagim ka Feresibagim ka Refaban tem, ²¹ ka Amɔreban tem ka Kananiban tem ka Girigasiban tem ka Yebusiban tem.

Agaa u Aburamu Isimɛli marua

16

¹ Aburamu ka win kurɔ Saarai ba n̄ bii mara. Wee Saarai wi, u yoo tɔn kurɔ goo mɔ wi u sɔa Egibitigii. Win yĩsira Agaa. ² Ma Saarai u win durɔ sɔɔwa u nɛɛ, wee, Yinni Gusunɔ u man kua wĩro. Na nun kanamɔ, a ka nen yoo duo. Sɔrɔkudo kon bibu wa saa win min di.

M a Aburamu u win kurɔn gari wura. ³ Saa ye sɔɔra Saarai u win yoo Agaa wĩ sua u win durɔ kɔ kurɔ. N deema ba wɔɔ wɔkuru kua kɔ Kananin temɔ. ⁴ Ma Aburamu u ka Agaa menna ma Agaa u gura sua. Ye u wa u gura mɔ, yera u win yinni Saarai gendu wɔri. ⁵ Ma Saarai u Aburamu sɔɔwa u nɛɛ, nen wɔmburu tu wɔri wunɛ sɔɔ. Na nun nen yoo kɔ kurɔ, adama ye u wa ma u gura mɔ, yera u man gendu wɔri. Yinni Gusunɔwa koo sun siria nɛ ka wunɛ.

⁶ Aburamu u Saarai wisa u nɛɛ, wuna a wunen yoo mɔ, a ka n̄n koowo nge mɛ a kĩ.

Saa yera u Agaa n̄ni meni ma Agaa u duka sua win min di. ⁷ Yinni Gusunɔn gɔrado * u n̄n wa gbaburɔ bwia gaan bɔkuɔ Surin swaaɔ. ⁸ U nɛɛ, Agaa, Saarain yoo, man diyaa a wee. Mana a dɔɔ.

* **16:7** Yinni Gusunɔn gɔrado - Isireliba ba ku ra kɔ bu Gusunɔn yĩsiru sia. Yen sɔna ù n bu kurema ba ra nɛɛ, Gusunɔn gɔradowa.

Agaa u nεε, na duka suɔwa nen yinni Saarin min di.

⁹ Ma gɔrado wi, u nùn sɔɔwa u nεε, a gɔsiro wunen yinnin mi, kpa a nùn wiru kp̄iia. ¹⁰ Kon wunen bweseru dabiasia sere goo kun kp̄ε u tu gari. ¹¹ Wee a gura mɔ, kaa bii tɔn durɔ ma kpa a nùn yĩsiru k̄ε Isimεeli. Domi Yinni Gusunɔ u wunen nɔɔ nua nɔni swāa te sɔɔ. ¹² Bii wi, u ko n sāawa nge keteku gbeeku. U ko n ka tɔmbu kpuro nɔɔ gɔmunu mɔ. Tɔmbu kpuro ba koo maa ka nùn nɔɔ gɔmunu ko. U ko n ka win dusibu tondinε.

¹³ Ye Yinni Gusunɔ u ka Agaa gari yi kua u kpa, ma Agaa u nùn yĩsiru k̄a u nεε, wuna Yinni wi u waamɔ. Domi u tii bikia u nεε, ka gem na Gusunɔ wa ka nɔni, ma na wāa na ñ gu? ¹⁴ Yen s̄na ba dɔkɔ ye soka Gusunɔ u man waamɔ. Dɔkɔ ye, ya wāawa Kadesi ka Barɛdin baa sɔɔ.

¹⁵ Yen biru Agaa u Aburamu bii tɔn durɔ marua, ma Aburamu u bii wi yĩsiru k̄a Isimεeli. ¹⁶ Aburamun w̄ɔ ga sāawa wεnε ka nɔɔba tia sanam mε ba Isimεeli mara.

Bango s̄awa Gusunɔn arukawani yen yĩreru

17

¹ Ye Aburamu kua w̄ɔ wunɔbu tia sari yera Yinni Gusunɔ u nùn kure u nεε, nεna na Gusunɔ Dam kpurogii. A n s̄imɔ nen wuswaaɔ kpa a kun taarε mɔ. ² Kon ka nun arukawani b̄ake kpa n wunen bweseru dabiasia gem gem.

³ Yera Aburamu u yiira mii mii u wuswaa tem girari. Ma Gusunɔ u kpam ka nùn gari kua u nεε, ⁴ nen arukawani wee, ye na ka nun b̄okumɔ. Kon nun kowa bwese dabinun baaba. ⁵ Ba ñ

koo maa nun soku Aburamu, ba koo nun sokuwa Aburhamu, ye ya gerumɔ bwese dabinun baaba. ⁶ Kon de wunen bibu bu marura bu sosi sere ba ñ garirɔ, kpa bwesenu ka sinambu bu kɔwara wunen min di. ⁷ Kon wure n ka bεε nen arukawani bɔke, wunε ka wunen bibu ka ben bweseru kpuro kpa na n sãa wunen Yinni ka wunen bweserun Yinni sere ka baadommaɔ. ⁸ Kpa n wunε ka wunen bibun bweseru Kananin tem mε wε̄, mε̄ sɔɔ a wãa mi, a sɔru dimɔ. Mε kpuro mu koo ko begim sere ka baadommaɔ kpa na n sãa ben Yinni.

⁹ Ma u kparam Aburhamu sɔɔwa u nεε, i nen arukawani nenuɔ, wunε ka wunen bibun bweseru. A ku de bu ye duari wunen bweserɔ. ¹⁰ Arukawani ye wee, ye na ka bεε bɔkumɔ, ye i ko nenε wunε ka wunen bibun bweseru. I ko i tɔn durɔ baawure bango kua wi u wãa bεen suunu sɔɔ. ¹¹ Kpa ya n sãa arukawani yen yĩreru ye ya wãa nε ka bεen suunu sɔɔ. ¹² I n da bii tɔn durɔ baawure bango kue ù n sɔɔ nɔɔba ita tura. N ñ mɔ be ba mara bεen yenuɔ tɔna, ka maa be i ka gobi dwawa tɔn tukobun mi. ¹³ I ko be kpuro bango kuawa kpa nen arukawani yen yĩreru ta n wãa bεen wasi sɔɔ sere ka baadommaɔ. ¹⁴ Tɔn durɔ wi ba ñ bango kue, i ko i nùn wunawa wigibun min di i go. Domi u nen arukawani sankã.

¹⁵ Gusunɔ u kparam Aburhamu sɔɔwa u nεε, a ku maa wunen kurɔ soku Saarai. Saaraawa kaa n da nùn soku. ¹⁶ Kon nùn domaru kua kpa u nun bii tɔn durɔ marua. Nen doma ten saabu bwese dabinu ka sinambu ba koo kɔwara win min di.

¹⁷ Yera Aburhamu u Gusunɔ yiira mii mii u siriru tem girari u yεε ma u gerua win tii sɔɔ u nεε, ba koo maa tɔnu wɔɔ wunɔbugii bii marua? Saaraa wi u kua wɔɔ wεnε ka wɔkuru mini, u koo bii ma?

18 Yera u Gusunɔ sɔɔwa u nɛɛ, a de Isimɛlin sanu sanusu su nun wɛre kpa u nɛn tubi di.

19 Ma Gusunɔ u nɛɛ, aawo, wunɛn kurɔ Saaraawa koo nun bii tɔn durɔ marua kam kam, kpa a nɛn yĩsiru kɛ Isaki. Wiya kon wure n ka nɛn arukawani bɔke ye ya ñ kpeemɔ win bweserɔ. 20 Mɛya na wunɛn kanaru nua te a kua Isimɛlin sɔ. Wee, kon maa nɛn domaru kua kpa u marura, win bibu bu dabia sere ba ñ garirɔ. U koo bibu wɔkura yiru ma, kpa bii be, bu ko bwese bakarun keri wɔkura yirun nuuru. 21 Adama nɛn arukawani ye, ya ko n wɔawa Isakin mi, wi Saaraa koo nun marua gasɔku amadaare.

22 Ye Gusunɔ u ka Aburhamu gari kua u kpa, u nɛn deri u doona wɔllɔ. 23 Yen biru Aburhamu u Isimɛli sua ka yobu kpuro be ba mara win yenuɔ ka be u ka gobi dwa, tɔn durɔ be ba wɔa win yenuɔ kpuro gesi, ma u bu bango kua dɔma te, nge mɛ Gusunɔ u nɛn sɔɔwa. 24 Aburhamu u mɔwa wɔɔ wunɔbu tia sari sanam mɛ u bango kua. 25 Win bii Isimɛli u maa mɔwa wɔɔ wɔkura ita. 26 Sɔɔ tee tera ba Aburhamu ka win bii Isimɛli bango kua. 27 Tɔn durɔbu kpuro be ba mara win yenuɔ ka be u dwa tɔn tukobun mi, ba bu bango kuawa ka wi sannu.

Ba Aburhamu biin nɔɔ mwɛru kua

18

1 Sɔɔ teeru Yinni Gusunɔ u Aburhamu kure Manden sɔɔwɔ ye u sɔ win dii bekurugirun kɔnnɔwɔ sɔɔ sɔɔ gbɔara. 2 U nɔni seeya u mɛera. Wee tɔn durɔbu ita ba yɔ saruɔ. Ye u bu wa yera u seewa u duka da ben mi, u yiira ben wuswaaɔ. 3 Ma u ben tɔnwero sɔɔwa u nɛɛ, Yinni, à n wura, a

yōro, a ku man sarari a doona. ⁴ I de bu nim tama i ka bēen kōri kpakia kpa i wēra dāa saaru mini. ⁵ Kon da n dīanu tama fiiko kpa i di i ka dam wa. Yen biru kpa i sere swaa wōri i doona. Bēen naa te, ta bēere kua. Yen sō, i de i nen yaare di.

Ma ba nēē, a koowo nge mē a gerua.

⁶ Yera Aburhamu u gōsira ka sendaru win dii bekurugirō Saaraan mi. U nūn sōwā u nēē, a wasi suo a som sakakun nō ita sua a buri kpa a kiraru sōmē.

⁷ Ma Aburhamu u duka da win naa gōwō u naa kinē kpembu ge ga wā mwa u win sōm kowo turo wē. Ma u gu go u sawa fuuku. ⁸ Aburhamu u naa bogum sua ka bom ka yaa saara ye, u ka da u yi tōn ben wuswaa. Win tii u da u sina bee tia dāa ten saarō sanam mē ba dimō nge mē ben komaru. ⁹ Yera ba nūn bikia ba nēē, mana wunen kurō Saaraa u wāa.

Ma u nēē, u wāa dirō.

¹⁰ Ma ben turon min di Gusunō u nēē, gasōku amadaare kon wurama wunen mi. Saa ye sō, wee, wunen kurō Saaraa u koo bii tōn durō ma.

N deema Saaraa u yō u gari yi swaa daki dii kōnnōwō ge ga wāa sō win biruō. ¹¹ Aburhamu ka Saaraa ba maa bukura gem gem. Saaraa kun sāa wi u koo bii ma. ¹² Ma u tii yēē u nēē, tē ye na tōkō kua na kpa, nen durōn tii maa tōkō kua, yera sa ko maa kpī su mennabun nuku dobu wa?

¹³ Ma Yinni Gusunō u Aburhamu sōwā u nēē, mban sōna Saaraa u yēē u nēē, u koo bii mawa mi ka gem? Wi, wi u tōkō kua u kpa? ¹⁴ Gāanu ganu wāa ni nu ka man sē? Nge mē na yi, suru nōba nnen biru kon wurama kpa Saaraa u bii tōn durō ma.

15 Ma Saaraa u siki u neε, na ñ yĕε. Domi berum nùn mwa.

Adama Yinni Gusunɔ u neε, weesa, a yĕε.

Aburhamu u Gusunɔ suuru kana Sodomun sɔ

16 Ma tɔn be, ba seewa ba doonɔ. Ba wuswaa t̄i Sodomun bera gia. Ma Aburhamu u bu swaa yōra.

17 Yera Yinni Gusunɔ u neε, ye kon ko, n weenε n ye Aburhamu berua? 18 N ñ gāanun sɔ, Aburhamun bwesera koo kpĕa kpa ta n dam mɔ. Win min diya handunian bwesenu kpuro nu koo domaru wa.

19 Domi wiya na gɔsa u ka win bibu ka ben bweseru wooda wĕ bu nen swaa swīi kpa ba n sīimɔ dee dee ba n nen kīru mɔ, kpa n nen nɔɔ mwεenu yibia ni na nùn kua.

20 Ma u neε, tɔmbun weeweenu kpĕa Sodomu ka Gomɔragibun daa kōsan sɔ. Ben durum ya banda.

21 Yen sōna kon sara kpa n wa bà n mɔ ka gem nge mε na nɔɔmɔ. N kun mε, kpa na n yĕ.

22 Tɔn ben yiru ba ben swaa wɔri ba doonɔ Sodomun bera gia. Adama Yinni Gusunɔ u gina yōra ka Aburhamu. 23 Ma Aburhamu u nùn susi u neε, ka gem kaa tɔn geobu ka tɔn kōsobu go sannu?

24 Sɔrɔkudo tɔn geobu weeraakuru ba ko n wāa wuu ge sɔɔ, be ba wunen kīru mɔ. N n man na, kaa maa bu gowa? A ñ wuu gen tɔmbu suuru kuammε tɔmbu weeraaku ten sɔ? 25 N ñ weenε a tɔn geobu ka tɔn kōsobu kpeerasia sannu kpa be kpuro bu are tee wa. Yen bwesera kun ka nun weenε. Wunε wi kaa handunia kpuro siri, a ñ kaa ko ye n wā?

26 Ma Yinni Gusunɔ u neε, nà n tɔn geobu weeraakuru wa Sodomun nukuru sɔɔ, kon wuu ge kpuro suuru kua ben sɔ.

²⁷ Aburhamu u kpam gari sua u nεε, wee, na kākā na ka nen Yinni gari kua, ne wi na sãa tua ka torom dirum. ²⁸ Sɔrɔkudo tɔnu weeraaku te sɔɔ, nɔɔbu koo kaara. Nɔɔbu yen sarirun sɔ kaa wuu ge kpeerasia?

Ma Yinni Gusunɔ u nεε, na ñ gu kpeerasiamɔ nà n tɔn geobu weeru ka nɔɔbu wa ge sɔɔ.

²⁹ Aburhamu u kpam nùn sɔɔwa u nεε, sɔrɔkudo tɔn geobu weeruwa ba ko n wãa mi.

Ma Yinni Gusunɔ u nεε, kon wuu ge deri gen tɔnu weeru yen sɔ.

³⁰ Aburhamu u nεε, a ku ka man wasira. Kon kpam gari gere. N n tɔn geobu tenan na ya wãa mi maa ni?

Ma Yinni Gusunɔ u nεε, na ñ gu kam koosiamɔ nà n tɔna ye wa mi.

³¹ Ma Aburhamu u nεε, Yinni, wee na kākā na ka nun gari mɔ. N n tɔn geobu yɛndun na ta maa wãa mi ni?

Ma Yinni Gusunɔ u nεε, na ñ gu kpeerasiamɔ nà n yen te wa.

³² Aburhamu u kpam nεε, a suuru koowo, nɔn tee teniwa kon gari gere. Baa ñ n wɔkurun na ta wãa mi ni?

Ma Yinni Gusunɔ u nεε, na ñ gu kpeerasiamɔ nà n wɔku te wa.

³³ Yen biru Yinni Gusunɔ u doona ye u ka Aburhamu gari kua u kpa. Aburhamu u maa gɔsira u da win yenuɔ.

Lɔtu u yara Sodomun di

19

¹ Tɔmbu yiru be ba raa Sodomun swaa wɔri ba tura mi yoka. N deema ba sãawa Gusunɔn

gɔradoba. Wee, saa ye sɔɔ, Lɔtu u sɔ wuun gbāra kɔnnɔwɔ mi wuun wirugibu ba ra sinɛ. Ye u bu wa u seewa² u bu sennɔ da u yiira ben wuswaaɔ u nɛɛ, i dam kooma nɛn yinnibu, i de su da nɛn yɛnuɔ i bɛɛn kɔri kpakia i kpuna mi. Bururu kpa i yellu se i bɛɛn swaa wɔri.

Ba nɛɛ, aawo, tɔɔwɔwa sa ko kpuna.

³ Adama Lɔtu u bu nɔɔ gɛɛ ba sere wura ba dua win yɛnuɔ. U tɔɔ baka dim kua ka pɛɛ ye ba kun seeyatia doke ma ba di.

⁴ Ba ñ gina kpunam kpa Sodomugibu ba ka yɛnu ge tarusi saa bukurobun di sere ka aluwaasi yākaminɔ, wuu gen tɔn durɔbu kpuro gesi. ⁵ Ma ba Lɔtu soka ba nɛɛ, mana durɔ be, ba wāa be ba sɔbia wunɛn yɛnuɔ yoka ye. A bu yarama su ka bu kpuna nge tɔn kurɔbu.

⁶ Ma Lɔtu u yara u bu deema yɛnu kɔnnɔwɔ, u gambo kɛnua birum birum. ⁷ U nɛɛ, kpaasibu, i suuru koowo i ku daa kɔsa ko mɛ. ⁸ Wee, na bii wɔndiaba yiru mɔ be ba kun gina durɔ yɛ. I de n bɛɛ bu yarama kpa i ka bu ko nge mɛ n bɛɛ wɛre. Adama durɔ beni, i man bu derio domi sɔba.

⁹ Ba nɛɛ, wunɛ sɔɔwa, ma a kī a sun siri? A tii gawo min di, ñ kun mɛ, ye sa ko nun kua ya koo begia kera.

Ma ba Lɔtu bɔrikiya ka dam sere ba kī bu win gambo kɔra. ¹⁰ Saa yera sɔɔ be, ba Lɔtu gawa ba sure yɛnuɔ ba gambo kɛnua. ¹¹ Ma ba tɔn be kpuro wɔkoru kpɛɛ be ba yɔ yɛnu gen kɔnnɔwɔ saa aluwaasi yākaminun di sere ka bukurobɔ. Yera ba babi babi ba ñ kɔnnɔ ge wa.

¹² Sɔɔ be, ba Lɔtu bikia ba nɛɛ, wara a mɔ mini maa. Wunɛn bibun durɔbu ka wunɛn bii tɔn

durəbu ka tən kurəbu. Be ba sãa wunεgibu kpuro gesi, a bu mɛnnə i yari minin di. ¹³ Domi sa ko wuu ge kpeerasia tɛ yèn sɔ tɔmbun weeweenu kpɛa ni ba Gusunə koosimə gen tɔmbun daa kōsan sɔ. Yen sōna u sun gərima su ka gu kam koosia.

¹⁴ Ma Lətu u yara u da u win bibun durə kɛɛrobu sɔɔwa bu seewo bu yari min di domi Yinni Gusunə u koo wuu ge kam koosia.

Adama ba gari yi atafiiru kua.

¹⁵ Buru buru yam sāreru gərado be, ba Lətu nəə gɛɛ ba mɔ, a seewo a wunɛn kurə sua ka wunɛn bii wəndiaba yiru be ba wāa mini kpa i ku ra kam ko bā n wuu ge kpeerasiamə.

¹⁶ Ye ba wa ma Lətu u tɛɛmə, ba wi ka win kurə ka win bii wəndiaba yiru yen nəmu nɛnuə ba gawa ba ka yara sere wuun biruə, domi Yinni Gusunə u ben wənwəndu wa.

¹⁷ Ye ba bu yara ba kpa ben turo u nɛɛ, a ka wunɛn hunde dukao, a ku ra sīira, a ku ra maa yōra batuma mi. A duka doo guunun bera gia kpa a ku ra kam ko.

¹⁸ Ma Lətu u nɛɛ, aawo, yinni. ¹⁹ Wee, a man durom kua, a maa man wunɛn wənwəndun kpāaru sɔɔsi ye a ka nɛn hunde faaba kua. Adama na n̄ kpɛ n duka turi guu ten mi, wahala ye, ya kun ka man babe kpa n kam ko. ²⁰ Wuu geni wee, ga wāa turuku, ga n̄ maa kpā. A de n da n kuke mi, kpa n faaba wa. Ye u wa gərado wi, u n̄ wisa, ma u nɛɛ, nge ga n̄ piibu sãa ro?

²¹ Ma gərado wi, u nɛɛ, kon kpam nun durom kua. Wuu gèn gari a mɔ mi, na n̄ gu kpeerasiamə.

²² A hania koowo a da a kuke mi, domi na n̄ kpɛ n gāanu ganu ko ma n kun mə a tura mi.

Yen s̄na ba wuu ge yĩsiru k̄a Soari. Yen tubusiana wuu piibu.

²³ N deema s̄o yarima L̄otu u sere dua Soario.

²⁴ Yera Yinni Gusun̄o u s̄o bisu ka d̄o n̄esia saa w̄allun di Sodomu ka Gom̄ora s̄o. ²⁵ U wuu si kpeerasia ka sin t̄ambu kpuro ka sin batuma ka ye ya kpia mi kpuro. ²⁶ Adama suaru s̄o L̄otun kur̄o u s̄ira, ma u ḡsira b̄o kperu.

²⁷ Ye n kua buru buru yellu, yera Aburhamu u da u ȳra mi u raa ka Yinni Gusun̄o gari kua. ²⁸ Ye u m̄era Sodomu ka Gom̄oran bera ka batuma yen mi gia, u wa wee, d̄o wiira seem̄o nge gbee bur̄n d̄o wiiru.

²⁹ Sanam m̄e Gusun̄o u batuma yen wusu kpeerasiam̄o, u Aburhamu yaaye ma u L̄otu yara kam koo bin min di.

M̄in di M̄aabuba ka Am̄aniban bwesera yara

³⁰ Yen biru L̄otu u yara Soarin di u da u sina guuru garun kpee w̄aru s̄o ka win bii w̄andiaba yiru ye sannu, domi u b̄erum bara u sina Soario.

³¹ Yera win bii yeruma u win w̄n̄o s̄o wa u n̄e, b̄esen tundo wee, u t̄k̄o kua. T̄n dur̄o goo maa sari bera mi, wi u koo sun sua nge m̄e siba m̄o tem baama. ³² A na su b̄esen tundo tam n̄rusia mu n kp̄a kpa su de u ka sun kpuna kpa win bweseru tu ku gbi.

³³ W̄ku te, ba ben tundo tam n̄rusia, ma yeruma u da u win tundo kpun̄e, adama L̄otu kun ȳe saa ye bii wi, u na u kpuna ka saa ye u seewa.

³⁴ Yen sisiru yeruma wi, u win w̄n̄o s̄o wa u n̄e, wee, ḡa w̄kuru na dera b̄esen tundo ka man kpuna. Su kpam n̄n tam n̄rusia w̄ku te, kpa

wunε a maa da u ka nun kpuna kpa win bweseru tu ku gbi.

³⁵ Ma ba wure ba ben tundo tam nɔrusia wɔku te, ma wɔnɔ da u nùn kpunε. Tundo kun yɛ saa ye bii wi, u na u kpuna ka saa ye u seewa.

³⁶ Ma Lɔtun bii tɔn kurɔbu yiru ye, ba win guri sua. ³⁷ Bii yeruma wi, u mara tɔn durɔ ma u nùn yĩsiru kã Mɔabu. Yen tubusiana nen tondon bii. Win min diya Mɔabuban bwesera yara. ³⁸ Wɔnɔ wi, u maa mara tɔn durɔ, ma u nùn yĩsiru kã Beni Ami. Yen tubusiana nen dusin bii. Win min diya Amɔniban bwesera maa yara.

Aburhamu ka Abimɛleki

20

¹ Yeniban biru Aburhamu u seewa Manden di, ma u da sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia Nεgebuɔ Kadesi ka Surin baa sɔɔ, u da u wãa wuu ge ba mɔ Geraɔ.

² Gera miya u ra n win kurɔ Saaraa sokumɔ win sesu. Ye Geran sunɔ Abimɛleki u nua mε, yera u Saaraa sua kurɔ u yenu doke. ³ Adama Yinni Gusunɔ u Abimɛleki sɔɔwa dosu sɔɔ wɔkuru u nεε, wee, kaa gbi tɛ kurɔ win sɔ wi a sua mi, domi wi ka win durɔwa ba wãa mi.

⁴ N deema Abimɛleki u n̄ gina ka Saaraa mennare. Yera u Yinni Gusunɔ sɔɔwa u nεε, kaa tɔnu go wi u kun taarε gaa mɔ? ⁵ N n̄ win tiywa u man sɔɔwa ma win sesuwa? Ma kurɔ win tii u maa gerua mε. N n̄ mɛn na, na n̄ kɔsa bwisika nen gɔruɔ n̄ sere mam nεε, na durum kua ka nen nɔma.

⁶ Ma Yinni Gusunɔ u nùn wisa u nεε, geema na yɛ ma a n̄ taarε gaa mɔ wunen gɔruɔ sanam mε a yeni kua. Yen sɔna na n̄ dere a nùn baba kpa a ku

ra durum ko. ⁷ N n mēn na, a durō wi nūn win kurō wesio tē, domi nēn sōmōwa u sāa. U koo maa nun kanaru kua kpa a ku gbi. À n maa yina a nūn kurō wi wesia, i ko gbiwa wunε ka wunen tōmbu kpuro.

⁸ Yera Abimēleki u seewa buru buru yellu u win bwāabu kpuro mēnna u bu Yinni Gusunōn gari yi saaria. Ma berum bwāa be mwa gem gem. ⁹ Saa ye sōra Abimēleki u Aburhamu bikia u nεε, amōna a ka sun kua mε. Mba na nun torari a ka sun durum baka yenin bweseru sōbi nε ka nēn tōmbu. A man gāanu kua ni nu n weenε bu tōnu kua. ¹⁰ Mba a bwisika a ka yenin bweseru kua.

¹¹ Ma Aburhamu u wisa u nεε, na raa tamaa ba n Gusunōn berum mōwa tem mini, kpa bu man go nēn kurōn sō. ¹² Adama ka yen de kpuro u sāawa nēn sesu tundo turosi, sa n sāa mero turo. Ma na nūn sua kurō. ¹³ Yen sō, saa mīn di Gusunō u man yara nēn yenun di na bōsu, na nūn sōōwa na nεε, u man biru wukirio. Mi sa dua kpuro u n da nεε, u sāawa nēn sesu.

¹⁴ Yera Abimēleki u nūn win kurō Saaraa wesia. Ma u maa nūn yoo tōn durōbu ka tōn kurōbu wē ka yāanu ka ketēba. ¹⁵ Ma u nūn sōōwa u nεε, nēna na tem mε mō. A gōsio mε sōō, bera mi a kī a n wāa.

¹⁶ Ma u maa Saaraa sōōwa u nεε, wee wi a sokumō wunen sesu mi, na nūn sii geesun gobi nōrōbu (1.000) wēεmō. Yeni ya koo wunen tōmbu sōōsi ma a dēere, kpa ba n yē ma a n kōsa gaa kue.

¹⁷⁻¹⁸ N deema Gusunō u raa Abimēleki ka win kurō ka win yobu bararu kpēε te ta n derimō bu ma, ye u ka Saaraa mwan sō. Yen sōna ye u Saaraa wesia, Aburhamu u Gusunō kana, ma u bu bekia bu ka kpī bu ma.

*Isakin marubu***21**

¹ Yinni Gusunɔ u yaaye ye u raa Saaraa sɔɔwa. U maa win nɔɔ mwɛɛru yibia. ² Saaraa u gura sua ma u Aburhamu bii tɔn durɔ marua win tɔkɔru sɔɔ, saa ye Gusunɔ u raa nɔn bura. ³ Aburhamu u bii wi yĩsiru kã Isaki. ⁴ Ye Isaki kua sɔɔ nɔɔba ita u nɔn bango kua nge mɛ Gusunɔ u raa nɔn wooda wɛ. ⁵ Aburhamu mɔwa wɔɔ wunɔbu (100) sanam mɛ ba win bii Isaki mara. ⁶ Saa ye sɔɔra Saaraa nɛɛ, Gusunɔ u man yɛɛsu go. Be ba maa nua kpuro ba koo ka man yɛɛwa.

⁷ U kpam nɛɛ, wara koo raa Aburhamu sɔ ma nɛ Saaraa kon bii bɔm kɛ. Wee tɛ na nɔn bii tɔn durɔ marua win tɔkɔru sɔɔ.

Aburhamu u Aгаа ka Isimɛli gira

⁸ Bii wi, u kpɛã ma ba nɔn bɔm kara. Yera Aburhamu u yaa dii bakabu kua dɔma te.

⁹ Ye Saaraa wa ma bii wi Aгаа Egibitigii wi, u Aburhamu marua u Isaki yɛɛmɔ, ¹⁰ yera u Aburhamu sɔɔwa u nɛɛ, a yoo wi giro ka win bii, domi win bii kun tubi dimɔ ka nɛn bii sannu.

¹¹ Gari yi, yi Aburhamu dua gem gem win bii Isimɛlin sɔ. ¹² Adama Gusunɔ u Aburhamu sɔɔwa u nɛɛ, a ku gari yi gɔburu wa wunɛn yoo wi ka win biin sɔ. A Saaraa kuo ye u nun bikia kpuro. Domi Isakin min diya bwese baka tɛn nɔɔ mwɛɛru na nun kua ta koo yari. ¹³ Kon maa de wunɛn yoo win bii u ko bweseru garun nuuru, domi wunɛn biiwa u sãa.

¹⁴ Ye n kua sisiru Aburhamu u seewa buru buru yellu u dɛanu ka nim bwãaru sua u Aгаа wɛ. U maa nɔn bii wi nɔmu bɛria u nɛɛ, bu doo. Ma ba doona

ba da ba tora gbaburɔ te ba ra soku Beri Seba. ¹⁵ Ye bwãa ten nim mu kpa, yera u bii wi deri dãa piibu gagun saarɔ. ¹⁶ Ma u da u sina n desire n tura mi bà n sɛu toba ga koo wen saka. Domi u nɛɛ, u ñ kpɛ u n win bii mɛɛra u n gbimɔ. Mi u sɔ mi, ma u wura takana u swĩ.

¹⁷ Gusunɔ u bii win nɔɔ nua ma win gɔrado u Agaa soka wɔllun di u nɛɛ, mba n nun mɔ, Agaa. A ku nanda, domi Gusunɔ u bii win nɔɔ nua mi u wãa. ¹⁸ A seewo a da a nùn sua a kɔkiri domi kon nùn ko bwese bakarun nuuru.

¹⁹ Saa yera Gusunɔ u kurɔ win nɔni wukia ma u dɔkɔ gaa wa mi. U da u bwãa te nim yibia u bii wɛ u nɔra.

²⁰⁻²¹ Gusunɔ u wãa ka bii wi, sanam mɛ u kpɛamɔ. U wãa gbaburɔ te ba mɔ Parani, ma u kua tɛn towo. Win mɛro maa nùn kurɔ sua Egibitin tem di.

Aburahamu u ka Abimeleki arukawani bɔkua

²² Saa ye sɔɔra Abimeleki ka win tabu sunɔ wi ba mɔ Pikoli ba na Aburahamun mi. Ba nùn sɔɔwa ba nɛɛ, sa wa ma Gusunɔ u wãa ka wunɛ ye a mɔ kpuro sɔɔ. ²³ Yen sɔ, a bɔruo ka win yĩsiru ma a ñ nɛ ka nɛn bibu ka nɛn debuminu bɔrɔ kɔɔ kom kuammɛ, kpa a nɛ ka nɛn tem mɛgibu durom kua nge mɛ na nun kua.

²⁴ Ma Aburahamu u nɛɛ, na wura, kon bɔre.

²⁵ Adama u Abimeleki gerusi dɔkɔ gaan sɔ ye Abimelekin yobu ba nùn mwaari. ²⁶ Abimeleki u nɛɛ, na ñ yɛ wi u yen bweseru kua. Mɛya wunen tii, a ñ maa man sɔɔre ma n kun mɔ gisɔ.

²⁷ Ma Aburahamu u yãanu ka ketɛba sua u Abimeleki wɛ, be yiru ba ka arukawani bɔkua.

²⁸ Ma Aburahamu u maa yãa gbiibi gɔsa nɔɔba yiru u yi nɛnɛm.

29 Yera Abimɛlɛki u nùn bikia u nɛɛ, mba kaa ka yāa gbiibi nɔɔba yiru yeni ko.

30 Aburahamu u nùn wisa u nɛɛ, a nu mɔɔ kpa nu n sāa seeda ma nɛna na dɔkɔ yeni gba.

31 Yen sōna ba yam mi soka Beri Seba domi miya ba arukawani bɔkua ka bōri. Yīsi ten tubusiana dɔkɔ yèn nuurɔ ba bōrua.

32 Ye ba arukawani bɔkua ba kpa, yera Abimɛlɛki ka win tabu sunɔ Pikoli ba gɔsira ba wura ben wuuɔ Filisitiban temɔ.

33 Yen biru Aburahamu u dāru garu duura Beri Seba mi, ni nu ra saa bakaru ko. Ma u Yinni Gusunɔ sāwa mi. Yinni Gusunɔ wi, u ko n wāawa ka baadommaɔ. 34 Aburahamu u sina Filisitiban tem mi, u tɛ.

Gusunɔ u nɛɛ, Aburahamu s2 u ka Isaki yākuru koowo

22

1 Yeniba kpuron biruwa Gusunɔ u Aburahamun laakari mɛɛra u nùn soka u nɛɛ, Aburahamu.

Ma Aburahamu u wura u nɛɛ, nɛ wee, Yinni.

2 Ma u nɛɛ, a Isaki wunen bii teere te suo wi a kī mi, a ka da Mōriyan temɔ kpa a ka nùn yāku dōɔ mwaararugiru ko guuru garun wɔllɔ te kon nun sōɔsi.

3 Yera Aburahamu u seewa buru buru yellu u win keteku gaari bɔkua ma u win sɔm kowo aluwaasiba yiru sua ka win bii Isaki sannu. U yāku dāa besuka. Yen biru ba swaa wəri ba dɔɔ mi Gusunɔ u nùn sōɔwa. 4 Ba sanum so sōɔ yiru, yen itasera Aburahamu u yam mi wa sarun di ye u nɔni seeya. 5 Ma u win sɔm kowo be sōɔwa u nɛɛ, i yōro

mini ka keteku. Ne ka nen bii sa dɔɔ guu teɔnɔn mi, su sɔaru ko kpa su wurama su beɛ deema.

⁶Ma Aburhamu u yɔku dɔa ye sua u win bii Isaki sɔbi. Win tii u dɔɔ ka woburu sua u neni ma be yiru ba swiine. ⁷Yera Isaki u nɔn bikia u neɛ, baaba.

Aburhamu u neɛ, ne wee, nen bii.

Isaki neɛ, dɔɔ ka dɔa wee, adama mana yɔku yɔara wɔa.

⁸Aburhamu nɔn wisa u neɛ, nen bii, Gusunɔ u koo tii win yɔku yɔaru waawa.

Ma be yiru ye, ba n dɔɔ. ⁹Ye ba tura mi Gusunɔ u raa nɔn yireru kua, Aburhamu u yɔku yeru kua u yɔku dɔa ye tɛria ten wɔllɔ, ma u win bii Isaki bɔkua u sɔndi mi. ¹⁰Yen biru Aburhamu u woburu sua u ka win bii Isaki saka. ¹¹Yera Yinni Gusunɔn gɔrado * u nɔn soka wɔllun di u neɛ, Aburhamu, Aburhamu.

Ma u neɛ, ne wee, Yinni.

¹²Ma gɔrado wi, u neɛ, a ku ra bii wi baba, a ku nɔn gɔanu ganu kua. Domi na gia tɛ ma a man nasie, a n maa ka man wunen bii teere te yinari.

¹³Yera Aburhamu u nɔni seeya u sira u yaa kineru wa tɛn kɔba tɔki tɛke ta yɔ. Ma u da u tu mwa u ka yɔku dɔɔ mwaararugii te kua win biin ayerɔ.

¹⁴Ma u yam mi yisiru kɔ, Yinni Gusunɔ u koo bukata wunana. Yen sɔna ba ra mɔndu ko ka gisɔ bu neɛ, Yinni Gusunɔn guurɔ bukata ya koo wunanara.

¹⁵Yinni Gusunɔ u kɔam Aburhamu soka nɔn mɛeruse wɔllun di u neɛ, ¹⁶yɛn sɔ a kua mɛ, ma a n ka man wunen bii teere te yinari, ne, Yinni Gusunɔ na bɔrumɔ ka nen tiin yisiru ¹⁷kon nun domaru kua ka gem kpa n wunen bweseru dabiasia nge wɔllun

* **22:11** Yinni Gusunɔn gɔrado - I wiru 16:7n tubusianu mɛerio.

kperi, ñ kun mε nge yani seeri yi yi wāa nim wōkun gooro, kpa ba n ben yiberēba taare. ¹⁸ Bwesenu kpuro handunia sōo nu koo domaru wa saa wunen bweserun min di, yēn sō a nen gari mēm nōwa.

¹⁹ Ma Aburhamu u gōsirama u na u win sām kowo be deema ba wōma yenuō Beri Sebāo.

Nakorin bibun bweseru

²⁰ Yeniban biruwa Aburhamu u nua ma Milika u maa ka win wōnō Nakori bibu mara. ²¹ Win bii gbiikoon yīsira Usi. Usin wōnōba Busi ka Kemueli wi u sāa Aramun tundo, ²² ka Kesedi ka Haso ka Pilidasi ka Yidilafu ka Betueli. ²³ Betueliwa u Rebeka mara. Bibu nōba ita ye Milika u Aburhamun wōnō Nakori marua, bera mi. ²⁴ Nakorin kurō goo wi ba mō Reuma u maa nūn bibu marua. Bera Tebaki ka Gahamu ka Tahasi ka Maaka.

Saaraa u gu. Aburhamu u tem dwa mi u koo nūn sike

23

¹ Saaraa u kuawa wōo wunaa teeru ka nōba yiru (127) u sere gu. ² Heboroniōwa u gu Kananin temō ma Aburhamu u na u win gōo swī. ³ N deema u ñ win goo te sikum kpa. Yera u seewa u da Hetiban mi, u bu sōōwa u nεε, ⁴ bēen tii i yē ma nε sōōwa bēen tem mi. Yen sō, i man tem dāreo mi ko na n da nen tambu sike kpa n da n nen kurō sike mi tē, na kun win goru mēera mε.

⁵ Ma Heti be, ba Aburhamu wisa ba nεε, ⁶ yinni, a bēsen gari swaa dakio. Gusunō u nun kuawa sina bii bēsen suunu sōo. A wunen kurō sikuo bēsen

wìn siki wǎru ga nun wěre sǎǎ. Goo kun ka nun gu yinarimǎ.

⁷ Yera Aburhamu u tǎn be yiira u bu beere wě.
⁸ U nεε, ì n kī n nɛn kurǎ sike kpa na kun win goru mεεra, i Eforoni Sokaan bii sǎǎwǎ yèn bukata na mǎ,
⁹ kpa u man Makpelan kpee wǎru ge ga wǎa win gbee goorǎ deria kpa n nùn gobi kǎsia nge mèn nǎǎ u gerua, kpa gu ko nɛn siku yeru been suunu sǎǎ.

¹⁰ N deema Eforoni Hɛti wi, u sǎ ka wuun wirugibu gbǎra kǎnnǎwǎ mi ba ra sinε. Ma u Aburhamu wisa Hɛti be ka be ba dumǎ min nǎni biru u nεε, ¹¹ aawo, nɛn yinni, na nun gbee te kǎwa ka kpee wǎru ge ga wǎa mi. A gu mǎǎ nɛn tǎmbu kpuron nǎni birǎ. A doo a wunɛn kurǎ sike mi.

¹² Ma Aburhamu u yiira tǎn ben wuswaaǎ ¹³ u Eforoni sǎǎwa u nεε, a maa nɛgii swaa dakio. Kon nun gbee ten gobi kǎsiawa. A yi mǎǎ kpa n nɛn kurǎ sike mi.

¹⁴ Adama Eforoni u Aburhamu sǎǎwa u nεε, ¹⁵ nɛn yinni, a swaa dakio a nǎ. Mba sii geesun gobi nεeru (400) ya tura nε ka wunɛn baa sǎǎ. A wunɛn kurǎ sikuo kperu mi.

¹⁶ Aburhamu u Eforonin gari yi wura, ma u sii geesun gobi nεε te sua u Eforoni wě Hɛtiba kpuron nǎni biru. Sii geesun gobi yira tenkuba ba ra ka kiaru dwe saa ye sǎǎ. ¹⁷ Nge mɛya Eforonin gbee te ka ten kpee wǎru ge ka ten dǎa ni nu wǎa mi kpuro ¹⁸ ya kua Aburhamugia Hɛtiba kpuron nǎni biru ka sere be ba maa dumǎ gbǎra kǎnnǎn min di.

¹⁹ Yen biruwa Aburhamu u win kurǎ Saaraa sikua Makpelan kpee wǎru ge sǎǎ Manden deedeeru Heboroniǎ Kananin temǎ. ²⁰ Nge mɛya

gbee te Aburhamu u dwa Heti win mi, ka kpee wɔru ge, n ka kua win tɔmbun siku yeru.

Ba Isaki kurɔ kasua

24

¹ Aburhamu wee, u tɔkɔ kua gem gem. Yinni Gusunɔ u maa nɔn domaru kua yabu baayere kpuro sɔɔ. ² Sɔɔ teeru u win yobun tɔnwero wi u win yɛnun dukia kpuro nɔmu sɔndia sɔɔwa u nɛɛ, na nun kanamɔ, a wunen nɔma dokeo nen tɔbuɔ, ³ kpa a bɔre ka Yinni Gusunɔn yĩsiru wi u sãa wɔllu ka tem Yinni, ma a ñ kaa nen bii kurɔ sua Kananin bii wɔndiaba sɔɔ bɛn suunu sɔɔ sa wãa mini. ⁴ Adama kaa da nen temɔ sere nen wuuɔ a nen bii Isaki kurɔ kasuama.

⁵ Yoo wi, u nɔn wisa u nɛɛ, à ku tuba kurɔ wi, u ñ ko n kĩ u man swĩima sere tem mini. N weenɛ n ka wunen bii da tem mìn di a yarima?

⁶ Aburhamu u nɛɛ, aawo, a laakari ko a ku ra ka nen bii da mi. ⁷ Gusunɔ, wɔllun Yinni, wi u man yarama nen baan yɛnu ka nen tem di, u ka man gari kua u bɔrua u nɛɛ, nen bibun bwesera u koo tem mɛ wɛ. Wiya u koo de win gɔrado u nun gbiiya kpa a ka nen bii kurɔ kasuama min di. ⁸ Kurɔ wi, ù kun kĩ u nun swĩima a dibu yara bɔri yin min di. Adama a ku ra ka nen bii da tem mi.

⁹ Yera yoo wi, u win nɔma doke win yinni Aburhamun tɔbuɔ u ka bɔrua ma u koo ye kpuro ko mam mam. ¹⁰ Yen biru u yooyoosu wɔkuru wuna saa win yinnin yooyoosu sɔɔn di, domi win yinnin arumani kpuro wãawa win nɔmaɔ. Ma u seewa u swaa wɔri u da Aburhamun wɔnɔ Nakorin wuuɔ Mesopotamin temɔ.

11 Ye u tura wuu gen bōkuo u win yooyoosu yiirasia su ka wēra dōkō gaan bōkuo yoka, saa ye tōn kurōba ra nim takam nē. 12 Yera u nēē, Gusunō, wunē wi a sāa nēn yinni Aburhamu Yinni, na nun kanamō, a Aburhamu durom kuo, a de ye na kaso na n ye wa gisō. 13 Wee na wāa dōkō yēn bōkuo mi wuu gen wāndiaba ba koo yarima bu nim takiri. 14 Ben wi kon nim nōruram kana n nō, kpa u win tooru sika u nēē, n nōruo, kpa u maa nēn yooyoosu kē, a de wāndia wi, u n sāa wi a wunēn bōō Isaki gōsia. À n kua mē, ko na n yē ma a nēn yinni durom kuawa.

15 U ka gari yi gere u kpe, wee Rebeka u yarima ka tooru. Rebeka wi, win tundowa Bētueli, Nakorin bii wi Milika u nūn marua. 16 Wāndia wi, kurō burōn tii tiiwa. Mēya u n durō yē. U dua bwiaō u nim taka ma u kpam makama. 17 Yera yoo wi, u duka da u ka nūn yinna u nūn bikia u nēē, kaa wura a man nim kē n nō fiiko wunēn tooru min di?

18 U nēē, oo.

Ma u too te sōbia u nūn mu kā. 19 Sanam mē u durō wi nim mē kā u kpa u nēē, kon maa wunēn yooyoosu takiriamu su nō su debu.

20 Yera u nim mē mu tie wisi ka sendaru mi yēē ra nim nō ma u duka wura bwiaō u yooyoo si kpuro takiria. 21 Durō wi, u nūn mēera ka biti, adama u mari u ka wa Yinni Gusunō ù n win sanum mē dorasiamōn na. 22 Sanam mē yooyoo si, su nim nōra su kpa, durō wi, u wuran taabu yarima ge ga gea *

* 24:22 gea - Ka Heberum ba nēē, taabu gen bunum mu sāawa sikilin bōnu, ye ya sāa garamu nōba ita.

sāa ka wuran sum beke yiru yi yi bunu † u nùn wě.
 23 Ma u nee, waran biiwa a sāa. A gem mō, a man sōwō, ayera wāa wunen baan yenuō n ka sōbia mi?

24 Rebeka u nùn wisa u nee, nen baawa Betueli wi Milika u Nakori marua. 25 Besen yenuō yakasu ka taka kpuro yibawa, ayera maa wāa mi kaa sōbia.

26 Ma durō wi, u yiira u Yinni Gusunō siara u nee, 27 Gusunōgia siarabu wi u sāa nen yinni Aburahamun Yinni, wi u kun dere win wōnwōndu ka win bōrakiniru tu nùn desirari. Ma u man kpara u ka da sere win wōnōbun yenuō.

28 Ma Rebeka u duka da u win meron yenugibu ye kpuro saaria. 29 N deema u sesu goo mō, win yīsira Labani. 30 Labani wi, u taabu ge ka sumi yi wa win sesu Rebekan nōmaō, u maa win gere kpuro nua ye u nee, mesuma durō wi, u nùn sōwō. Yera u yara ka duka u durō wi sennō da mi u wāa ka win yooyoosu bwian bōkuō. 31 Ye u tura mi, u nee, a seewo su da yenuō, wunε wi Yinni Gusunō u domaru kua. Mban sōna kaa n yō tōwō. Wōō, na nun ayeru kua yenuō ka wunen yooyoosugiru kpuro.

32 Ye durō wi, u tura yenu mi, Labani u dera ba yooyoosun sōmunu kusia ma u su yakasu ka taka wě su di. Ma u nim tama me durō wi ka wigibu ba koo ka kōri kpakia. 33 Ma ba nùn dīanu yīya. Adama u nee, na ñ gina dimō ma n kun mō na gari yi na ka sīimō gerua na kpa.

Ma Labani u nee, a geruo.

34 Yera u nee, na sāawa Aburahamun yoo.
 35 Yinni Gusunō u nen yinni wi domaru kua gem

† 24:22 bunu - Ka Heberum ba nee, sumi yin bunum mu sāawa sikili wōkuru, ye ya sāa garamu wunaa wata ka nōabu (165).

gem ma u kua gobigii kpoko. U nùn yāanu kā ka keteba ka yooyoosu ka ketekunu ka sii geesu ka wura ka yoo tən durəbu ka tən kurəbu. ³⁶ Win kurə Saaraa u maa nùn bii tən durə marua win təkəru sɔɔ, ma u bii wi ye u mɔ kpuro wɛ. ³⁷ U maa man bōrusia sanam mɛ u nɛɛ, n ku ra win bii wi kurə sua Kananin wəndiaba sɔɔ, bèn temə u wāa mi. ³⁸ Adama n doo win dusibun mi, n nùn kurə kasua. ³⁹ Na nùn sɔɔwa na nɛɛ, kurə wi, ù kun kī u man swīima maa ni? ⁴⁰ Ma u man wisa u nɛɛ, Yinni Gusunə wi u sāmə u koo win gɔrado gɔrima u ka man da kpa u nɛn sanum dorasia kpa n win bii kurə suama win dusibun min di. ⁴¹ Nà n wura na da win dusibun mi, na dibu yara nɛn bōrin di. Nà n maa tura mi, ma ba kun man goo wɛ, ka mɛ, na dibu yara nɛn bōrin di. ⁴² Ye na tunuma bwiaɔ gisə na nɛɛ, Gusunə, wunɛ wi a sāa nɛn yinni Aburahamun Yinni, a man nɛn sanum mɛ dorasio. ⁴³ Wee, na wāa bwia yen bəkuə. Bii wəndia wi u koo nim takam na, ma na nùn kana na nɛɛ, u man nim kɛ n nɔ win toorun di, ⁴⁴ kpa u man wisi u nɛɛ, n nɔruo kpa u maa nɛn yooyoosu taka, a de wəndia wi, u n sāa kurə wi a nɛn yinnin bii gɔsia. ⁴⁵ N ka nɛn gɔruə gari yi gere n kpe, ma Rebeka u yarima ka win tooru. Ma u dua bwiaɔ u nim takama. Ma na nùn kana na nɛɛ, u man nim kɛ n nɔ. ⁴⁶ U win tooru sɔbia fuuku u nɛɛ, n nɔruo. Yen biru u koo maa nɛn yooyoosu takiriama su nɔ. Na nɔra ma u maa su kā su nɔra. ⁴⁷ Na nùn bikia na nɛɛ, waran biiwa u sāa. U wisa u nɛɛ, Betueliwa u sāa win tundo wi Nakori ka Milika ba mara. Ma na nùn taabu dokea wɛrə. Ma na sumi doke win nɔmaə. ⁴⁸ Yera na Yinni Gusunə kpuna wi u sāa nɛn yinni Aburahamun Yinni. Ma na nùn siara yèn sɔ u man kpara ka bərəkiniru n ka na n

nɛn yinnin wɔnɔn debubu win bii sua. ⁴⁹ Tɛ̃, ì n kī i nɛn yinni durom ka bɔrɔkiniru kua, i man sɔ̃wɔ. I kun maa mɔ̃, i man sɔ̃wɔ, kpa n da gam.

⁵⁰ Labani ka Bɛtuɛli ba wisa ba nɛɛ, Yinni Gusunɔn min diya yeni kpuro ya wee. Sa ñ kpɛ̃ su yen gea ñ kun mɛ yen kɔ̃sa gere. ⁵¹ Rebeka wee wunɛn wuswaaɔ. A nùn suo a ka da u n sãa wunɛn yinnin biin kurɔ nge mɛ Yinni Gusunɔ u gerua.

⁵² Ye Aburahamun yoo wi, u ben gari yi nua, ma u Yinni Gusunɔ kpuna. ⁵³ Yen biru u sii geesu ka wuraba yarama ka beka u Rebeka kã. U maa win sesu ka win mɛro gãa geenu kã. ⁵⁴ Yenin biru durɔ wi ka win tɔmbu ba di ba nɔra ma ba kpuna.

Ye ba seewa bururu, yoo wi, u nɛɛ, i de n gɔsira n wura nɛn yinnin mi.

⁵⁵ Adama Rebekan sesu ka win mɛro ba nɛɛ, a de wɔndia wi, u ka sun sina saa fiiko nge sɔ̃ wɔkurun saka kpa a sere doona.

⁵⁶ U bu wisa u nɛɛ, i ku maa de n tɛ, domi Yinni Gusunɔ u nɛn sanum dorasia. Yen sɔ̃, i man karo n da nɛn yinnin mi.

⁵⁷ Yera ba nɛɛ, su wɔndia win tii soku su nɔ ye u koo gere.

⁵⁸ Ma ba Rebeka soka ba nùn bikia ba nɛɛ, a wura a ka durɔ wi da?

Ma u nɛɛ, oo, kon da.

⁵⁹ Ma ba ben sesu Rebeka ka yoo wi u nùn nɔ̃ri win birun di nɔ̃ kana ba doona ka Aburahamun yoo wi ka tɔn be ba nùn yɔ̃sirima. ⁶⁰ Ba Rebeka domaru kua ba nɛɛ, wuna bɛsɛn sesu, Gusunɔ u de a ko tɔn dabinun mɛro, kpa wunɛn bibun bweseru tu ten yiberɛba taare tu ben wusu mwɛɛri.

⁶¹ Rebeka ka win yoo tən kurəbu ba seewa ba yooyoosu səni ba durə wi swīi ba n doonə.

⁶² N deema Isaki u wurama dəkən di ye ba mō Gusunə u man waamə, ma u da u wāa gɓaburə Nεgεbuə. ⁶³ Sōə teeru u yara yoka u swaa gawa u ka bwisiku. Yera u nōni seeya u mεera saruə u yooyoosu wa su wee. ⁶⁴ Rebekan tii u maa nōni seeya u mεera u Isaki wa ma u sara yooyoon di ⁶⁵ u yoo wi bikia u nεε, durə wara u sisi yakasun di u ka sun yinna mini.

Yoo wi, u nεε, nεn yinniwa.

Yera Rebeka u sōnditia sua u tii wukiri nge mε ben komaru. ⁶⁶ Ye ba ka Isaki yinna, yoo wi, u nūn gari yi kpuro saaria ye u kua. ⁶⁷ Ma Isaki u ka Rebeka da win mεro Saaraan kuu bekurugirə. Ma u nūn sua win kurə. U nūn kīa gem gem. Nge mεya Isakin nukura ka yemia win mεron gəon biru.

Aburhamun bibu gabu

25

¹ Saaraan gəon biru Aburhamu u maa kurə sua. Kurə win yīsira Keturā. ² Kurə wi, u Aburhamu bibu nəəba tia marua. Bera Simurani ka Yokusani ka Mədani ka Madiani ka Yisibaku ka Sua. ³ Ma Yokusani u seewa u Seba ka Dedani mara. Dedanin bibun bwesera Asuriba ka Letusiba ka Lumiba. ⁴ Madiani u maa seewa u bibu mara. Bera Efa ka Efεε ka Enəku ka Abida ka Elida. Beni kpurowa ba sāa Keturān bibu ka win nikurəminu.

⁵ Adama ye Aburhamu u mō kpuro, Isaki turowa u wε. ⁶ Ma u win kurə be ba tien bibu kēnu kā kā. Yen biru u bu gira Isakin min di, ba da sōə yari yerun bera gia.

Aburahamu u gu, ba nùn sikua

⁷⁻⁸ Aburahamu u təkə kua kōō kōō, u kuawa wōō wunaa wata ka wəkura nōōbu (175) ma u kpuna u gu. ⁹ Yera win bibu Isaki ka Isimεeli ba na ba nùn sikua Makpelan kpee wəruə Eforoni Sokaan biin gberə, Manden deedeeru. Eforoni wi, u sāawa Hεti. ¹⁰ Aburahamun tiwa u gbee te dwa Hεtiban mi. N deema miya ba raa win kurə Saaraa sikua. ¹¹ Aburahamun gəən biru Gusunə u win bii Isaki domaru kua. Saa ye sōō, u wāawa dəkən bəkuə ye ba m̀ Gusunə u man waamə.

Isimεelin bibun bweseru

¹² Isimεelin bibun bweseru wee. Isimεeli u sāawa Aburahamun bii wi u ka Agaa Egibitigii mara. Agaa wi, u sāawa Saaraan yoo wi u Aburahamu wε kurə. ¹³ Isimεeli wiya u seewa u bibu mara. Ben yīsa wee nge mε ba bəm wεena. Nεbayətüwa u sāa win bii gbiikoo. Nεbayətun wənəba Kedaa ka Adibeli ka Mibusamu ¹⁴ ka Mikima ka Duma ka Masa ¹⁵ ka Hadadi ka Tema ka Yeturi ka Nafisi ka Kedima. ¹⁶ Ma be wəkura yiru yen baawure u kua win bwese keran wirugii. Ben tiin yīsa ba ben wusu kā ka ben gberu kpaanəba. ¹⁷ Isimεeli u kuawa wōō wunaa teeru ka wəkura nōōbu ka yiru. Yen biru u kpuna u gu u win baababa deema gəriə. ¹⁸ Win bibu ba wāawa nenem ba ka Aburahamun bii be ba tie tondinε. Ba da ba sina Hafila ka Surin tem baa sōō Egibitin tem sōō yari yeru gia, Asirin swaaə.

YAKƏBU

Esau ka Yakəbu

¹⁹ Aburahamun bii Isakin bibun bweseru wee. ²⁰ Ye Isaki u kua wōō weeru yera u Rebeka sua kurə.

Rebeka u sãawa Labanin sesu. Ben baawa Betueli Aramugii. Ben wuuwa maa Padanaramu. ²¹ Isaki u Yinni Gusunɔ kana win kurɔn sɔ domi u kua wĩro. Gusunɔ u win kanaru mwa, ma win kurɔ Rebeka u gura sua. ²² Yera biba kuru karanamɔ win nukurɔ. Ma u nɛɛ, mban sɔna yenin bwesera man deema.

Ma u Gusunɔ bikia, mba yenin tubusianu.

²³ Yera Yinni Gusunɔ u nùn sɔwa u nɛɛ, bwesenu yiruwa nu wãa wunen nukurɔ.

Bwese ni, nu koo kabana

sanam mɛ nu yara wunen nukurun di.

Nin teera koo tensim dam kera.

Mɔɔ * wiya u koo win wɔnɔ wiru kpĩya.

²⁴ Ye kurɔ win maru suru yiba, wee sikabara ba wãa win nukurɔ. ²⁵ Gbiikoo u yara ma win wasi sansu yiba, ma ba nùn yĩsiru kã Esau †. ²⁶ Yen biru yiruse maa yarima. Win nɔma Esau naa tokuru neni. Ma ba nùn yĩsiru kã Yakɔbu ‡. Isaki u mɔwa wɔɔ wata sanam mɛ ba bu mara.

²⁷ Bii be, ba seewa ba kpɛa. Esau u kua taasoo geo, u ra n wãawa yakasɔ. Adama Yakɔbu u kuawa tɔn sɛɛ wi u ra n wãa yenuɔ. ²⁸ Isaki u Esau kĩru bo, domi u ra win taasorun yaa tem. Ma Rebeka u maa Yakɔbu kĩru bo.

²⁹ Sɔɔ teeru nge mɛ Yakɔbu u agbaara ye ya swɛri mɔ, yera Esau u wurama taasoo gberun di ka wasira bakaru. ³⁰ Yera u Yakɔbu sɔwa u nɛɛ, a man yabu swãa ye sɔko n nɔ, domi na wasira too.

Yen sɔna ba Esau soka Edɔmu. Yen tubusiana tɔn swãa.

* **25:23** mɔɔ - Yuuban mi, sika wi ba gbia ba mara, wiya tɔnwerɔ.

† **25:25** Esau - Yisi ten tubusiana, wi u sansu mɔ. ‡ **25:26** Yakɔbu - Yisi ten tubusiana, wi u goon ayeru mwa.

³¹ Ma Yakɔbu u nɛɛ, a gina man wunen bii yerumarun tubi dɔreo.

³² Esau u nɛɛ, n wee na gɔɔ dɔɔ. Mba nen yerumarun arufaani.

³³ Ma Yakɔbu nɛɛ, a bɔruo gina.

Ma u bɔrua ma u win yerumaru Yakɔbu dɔre.

³⁴ Saa yera Yakɔbu u pɛɛ ka aɓbaara yɛ sɔɔ u swii doke sua u Esau wɛ. Esau u di u nɔra ma u wigiru doona. Nge mɛya n kua u ka win yerumaru gema.

Isaki u da u wɔa Geraɔ

26

¹ Gɔɔra kpam dua tem mɛ sɔɔ, nge mɛ ta raa kua Aburahamun waati. Ma Isaki u da u wɔa Abimɛlɛki Filisitiban sina bokon mi Geraɔ. ² Sɔɔ teeru Yinni Gusunɔ u Isaki kure u ka nùn gari kua u nɛɛ, a ku ra da Egibitiɔ. A de a sina tem mɛ kon nun sɔɔsi sɔɔ. ³ A ku doona tem minin di. Ko na n wɔa ka wunɛ kpa n nun domaru kua. Domi wunen bibun bwesera kon tem mɛ wɛ. Mɛsuma kon ka nen nɔɔ mWɛɛru yibia te na wunen tundo Aburhamu kua. ⁴ Kon de wunen bibun bweseru tu dabia nge wɔllun kperi. Beya kon maa tem mɛ kpuro wɛ. Ben min diya handunian bwesenu nu koo domaru wa. ⁵ Domi Aburhamu u nen gere mɛm nɔɔwa, u maa nen woodaba swii ye na nùn sɔɔwa kpuro.

⁶ Yera n dera Isaki u sina Geraɔ. ⁷ Ye u wɔa mi, tɔmbu bà n nùn win kurɔn gari bikia, u ra nɛɛ, win sesuwa yèn sɔ u berum mɔ bu ku raa nùn go ù n nɛɛ win kurɔwa. Domi Rebeka u sɔawa kurɔ burɔ.

⁸ Nge mɛ u tɛmɔ wuu mi, yera sɔɔ teeru Abimɛlɛki Filisitiban sunɔ wi, u mɛɛrima saa win dirun fɛnɛntin di u wa wee, Isaki ka Rebeka ba bɔnda mɔ. ⁹ Ma u Isaki sokusia. Ye u na, u nùn bikia

u nεε, ase wunen kurɔwa Rebeka. Ma a sun weesu kua a nεε, wunen sesuwa?

Isaki u nùn wisa u nεε, na ò kī bu man gowa. Yen sōna na ka gerua mε.

¹⁰ Abimεleki u nùn sōwa u nεε, mban bwesera a sun kua mε. Wee, n daa tie fiiko goo u ka wunen kurɔ wi kpuna, kpa a ra de sa n sãa taaregibu.

¹¹ Saa yera u kpara u nεε, wi u Isaki ò kun mε win kurɔ baba ba koo yēro gowa.

¹² Yeniba kpuron biru Isaki u gberu kua tem mi. Ma win dīanu gea kua wōō ge sōō. Nu kuawa ye u duuran nōn wunɔbu (100) yèn sō Yinni Gusunɔ u nùn domaru kua. ¹³ Nge mεya Isakin dukia ya ka kuuramɔ ya dōō. Ma u kua gobigii kpoko. ¹⁴ U yāanu ka ketεba mɔ ka yoo dabinu.

Isaki u ka Abimεleki arukawani bɔkua

Yera n dera Filisitiba ba ka nùn nisinu seewa. ¹⁵ Ma ba dɔkɔ be win tundo Aburahamun yoba raa gba kpuro kɔrua ka tem. ¹⁶ Yera Abimεleki u nεε, a doonɔ besen min di, domi a sun dam kere.

¹⁷ Ma Isaki u doona ben min di u da u wāa daru wōwa gaan mi, Geran tem mε sōō. ¹⁸ U win tundo Aburahamun dɔkɔba wia ye Filisitiba ba raa kɔrua win gōon biru. Ma u dɔkɔ be yīsa kā kā nge mε win tundo u ra raa bu soku. ¹⁹ Ma Isakin yoo be, ba dɔkɔ gba wōwa ye sōō, ba nim gem kame. ²⁰ Ka mε, Geragibun naa kparoba na ba Isakin naa kparobu sannɔ nōō kuura ba nεε, ben dɔkɔwa.

Ma Isaki u dɔkɔ ye yīsiru kā Sikirinɔsu. ²¹ Yera Isakin yoo be, ba kpam dɔkɔ gaa gba, ma Geragibun naa kparo be, ba kpam na ba ka bu sanna dɔkɔ yen sō. Ma Isaki u dɔkɔ ye yīsiru kā Yiberε. ²² Ma u win kuru wuka saa min di u da u sina gam gia. Ma u

kpam dākɔ gba mi. Adama ba ñ maa ka nùn sanne. Ma u yam mi yĩsiru kã Tii mɔru.

²³ Yen biru Isaki u doona saa min di ma u da Beri Sebaɔ. ²⁴ Yera Yinni Gusunɔ u nùn kure wɔku te, u nɛɛ, nɛna na Gusunɔ wunen tundo Aburahamun Yinni. A ku berum ko. Ko na n wãa ka wunɛ. Kon nun domaru kua kpa n de wunen bweseru tu dabia nɛn bɔɔ Aburahamun sɔ.

²⁵ Ma Isaki u yãku yeru bana Beri Seba mi, u Yinni Gusunɔ sãwa. U win kuu bekuruginu gira, ma win yoba dākɔ gba mi.

²⁶ Saa yera Abimeleki ka win bɔrɔ Ahusati ka sere maa win tabu sunɔ Pikoli ba seewa Geran di ba Isaki beram da. ²⁷ Ye ba tura mi, yera u bu bikia u nɛɛ, mban sɔna i maa man naa swĩi. Domi bɛɛya i man tusa i gira bɛɛn suunu sɔn di.

²⁸ Ma ba nùn wisa ba nɛɛ, sa yɛ ma Yinni Gusunɔ u wãa ka wunɛ. Yen sɔna sa na a ka sun arukawani bɔke. ²⁹ N n mɛn na, a bɔruo ma a ñ kaa sun kɔsa gaa kua nge mɛ sa nun gea kua sa dera a doona ka bɔri yendu bɛɛn min di. Wee tɛ Yinni Gusunɔ u nun domaru kua.

³⁰ Ma Isaki u bu yaare kua, ba di ba nɔra ma ba kpuna mi. ³¹ Yera ba seewa buru buru yellu ba arukawani ye bɔkua ka bɔri. Ma Isaki u dera ba doona ka alafia.

³² Yen tɔɔ tera Isakin yobu ba na ba nùn sɔɔwa ba nɛɛ ba nim wa dākɔ ye ba gba sɔɔ.

³³ Ma u dākɔ ye yĩsiru kã Seba. Yen tubusiana Nɔɔ mwɛɛru. Yen sɔna ba ka wuu ge sokumɔ Beri Seba sere ka gisɔn gisɔ. Yen tubusiana nɔɔ mwɛɛrun dākɔ.

Esau u bwese tukunu sua kurɔbu

³⁴ Esau u mowa wōo weeru u ka kurabu yiru sua. Bera Yuditi, Berin bii, ka Basimati, Elonin bii. Be kpuro ba sāawa Hetiba. ³⁵ Adama kurō be, ba Isaki ka Rebeka nuki sankā to.

Yakabu u Esaun domaru mwa

27

¹ Sanam me Isaki u tākō kua, win nōni dam dwiia, u n̄ maa yam waamō, ma u win bii yeruma soka u n̄e, Esau.

Esau u n̄e, n̄e wee.

² Ma Isaki u n̄e, wee na tākō kua, na n̄ maa nen gōon tōru yē. ³ Yen sō, na nun kanamō tē, a seewo a wunen sēe bwāaru ka wunen tendu sua a da yakasō a man yaa goowama. ⁴ Kpa a ka man ye yaa dibu kua nge me na ra kā a ka man naawa n di kpa n nun domaru kua n sere gbi.

⁵ Ma Esau u seewa u da yakasō u ka gbeeku yaa ye gooma. N deema Rebeka u nōmō ye Isaki u win bii Esau sōmō. ⁶ Yera u win bii Yakabu sōwa u n̄e, wee na nua wunen baa u wunen mōo Esau sōwa u n̄e, ⁷ u doo u n̄n yaa goowama kpa u ka n̄n ye yaa dibu kua u di kpa u n̄n domaru kua Yinni Gusun̄n wuswaawō u sere gbi. ⁸ Tē nen bii, a nen gari nōwō yi kon nun sō. ⁹ A doo boo gōrō a man boo binu yiru tama ni nu wā kpa n nu wunen baaba kua nge me u ra kā, ¹⁰ kpa a ka n̄n daawa u di, kpa u nun domaru kua u sere gbi.

¹¹ Yakabu u win mero wisa u n̄e, wee, nen mōo u sansu mō adama nena kun mō. ¹² À ku tuba, nen baaba koo man baba kpa n ko wee kowo win mi. Kpa doma te na kī mi, tu ko bōri.

¹³ Win mero nùn sɔ̀wa u nɛɛ, nɛn bii, a de b̄ri yi, yi w̄ri nɛn wirɔ. A gesi nɛn gari nɔ̀wɔ kpa a man boo ni tama.

¹⁴ Ma Yakɔbu u da u ka boo ni na u win mero wɛ. U ka yaa dibu kua bi Isaki u ra kã. ¹⁵ Yen biru u win bii gbiikoo Esaun t̄ɔ baka yãnu sua ni nu wãa dirɔ u nu Yakɔbu sebusia. ¹⁶ Ma u nùn boo bii nin ḡni t̄kusi win nɔ̀mɔ ka win w̄irɔ, domi u ñ sansu mɔ. ¹⁷ Ma u d̄ia duro ni ka p̄ɛ ye u kua win bii Yakɔbu nɔ̀mu b̄eria. ¹⁸ Saa yera Yakɔbu u ka nu da win tundo n mi, u nɛɛ, baaba.

Ma tundo u wura u nɛɛ, nɛ wee, wuna were nɛn bii.

¹⁹ Yakɔbu u win tundo wisa u nɛɛ, nɛna Esau, wunɛn bii yeruma. Wee, na kua nge mɛ a gerua. A seewo a sina a nɛn taasorun yaa tem, kpa a man doma te kua.

²⁰ Ma Isaki u nùn bikia u nɛɛ, am̄na a ka ye wa fuuku mɛ, nɛn bii.

Yakɔbu u nùn wisa u nɛɛ, Gusunɔ wunɛn Yin-niwa u man ye gawama.

²¹ Ma Isaki u nɛɛ, ñ n mɛn na, a susima nɛn bii, n nun baba n wa à n sã Esaun na ka gem.

²² Yakɔbu u susi win baaba Isakin mi, ma u nùn baba u nɛɛ, Yakɔbun nɔ̀wa na nɔ̀mɔ, adama Esaun nɔ̀ma na baba.

²³ U ñ nùn tuba yèn s̄ win nɔ̀ma sansu mɔ nge Esaugia. Adama ye u k̄i u nùn domaru kua, ²⁴ u gina nɛɛ, wuna nɛn bii Esau ka gem?

U wisa u nɛɛ, oo, nɛna.

²⁵ Isaki u nɛɛ, a ka susima n wunɛn taasorun yaa tem kpa n nun domaru kua.

Yakabu u ka susi win mi, ma u di. U maa tam sua u nùn wē ma u nara. ²⁶ Yen biru Isaki u nùn sōwa u nεε, a susima a man sōsu, nen bii.

²⁷ Yakabu u susi u nùn sōsu. Isaki u win yānun nuburu nua ma u nùn domaru kua u nεε, wee nen biin nubura ka gberun nuburu weene te Yinni Gusunō u domaru kua.

²⁸ Gusunō u de gura ya n da nun nεεyε tem barukagim sō,

kpa a alikama ka resem wa n kpēa n banda.

²⁹ Tōn dabinu nu nun wiru kpīya,

kpa bwese dabinu nu nun yiira.

Kpa a ko wunen mero bisibun yinni,

kpa ben tii bu nun yiira.

Wi u nun bōrusi u koo bōri wa.

Wi u maa nun domaru kua, yēro koo domaru wa.

³⁰ Ye Isaki u Yakabu domaru kua u kpa, sanam me Yakabu u doona kese, yera win mō Esau u wurama taasorun di. ³¹ Ma u dīanu kua u ka da win tondon mi, u nùn sōwa u nεε, baaba, a seewo a nen taasorun yaa tem kpa a man doma te kua.

³² Win tundo Isaki u nùn bikia u nεε, wuna were.

U nεε, nena Esau wunen bii yeruma.

³³ Ma Isaki u diira gem gem u nεε, n n men na, wara u man gbeeku yaa tama na tema a sere tunuma, na maa nùn domaru kua. Yēro koo maa baruka ko.

³⁴ Ye Esau u gari yi nua win tondon nōn di, yera u wura kua ka nuku sankira bakanu, ma u win tundo sōwa u nεε, baaba, a maa nen tii domaru kuo.

³⁵ Isaki u nεε, wunen wōnō u na u wunen domaru mwa ka bwisi.

³⁶ Esau u nεε, wee u man taki di nən yiru nge mε win yĩsiru. U man nən yerumaru mwaari. Gisə u maa nən domaru mwa. A n̄ maa domaru garu mə a man kua?

³⁷ Isaki u n̄n wisa u nεε, wee na n̄n kua wunən yinni, na maa n̄n win mero bisibu kpuro wē bu ko win yobu. Na maa sii dīanu ka dāa bii ni ba ra ka tam ko kpuron domaru kua. N n̄ mən na, mba kon kpī n̄ maa nun kua, nən bii.

³⁸ Esau u nεε, n̄ n̄ mən na, doma teni tənawa a mə, baaba? A maa man domaru kuo.

Ma u wura n̄ə kpēε u swī. ³⁹ Win tundo Isaki u n̄n s̄əwa u nεε, wee ye kon nun s̄.

Wunən tem kun baruka wasi.

Meya gura kun maa n̄mə wunən mi.

Wunən takobin areya kaa n̄ dimə a n̄ ka wāa.

⁴⁰ Kaa maa ko wunən wənən yoo.

Adama à n̄ da ka tii yina,

kaa win yoru yari nge mε ketε ya ra yen sugu f̄ere yu k̄.

Yakəbu u da Labanin mi

⁴¹ Saa d̄ma ten diya Esau u Yakəbu tusa doma te ben tundo n̄n kuan s̄. Ma u gerua win tii s̄ə u nεε, nən baaban ḡə turuku kua. Win ḡə gbabu sindun biruwa kon nən w̄nə go.

⁴² Ba Rebeka gari yi d̄meya yi win bii gbiikoo Esau u gerua. Ma u win bii d̄ako Yakəbu sokusia u n̄n s̄əwa u nεε, n̄ wee, wunən m̄ə u kī u win m̄ru k̄sia u nun go. ⁴³ Tē nən bii, a nən gari swaa dakio. A seewo a kpikuru da nən sesu Labanin mi Harani.

⁴⁴ Kpa a sina mi s̄ə m̄eru gaa sere wunən m̄ən bw̄era yà n̄ kpuna. ⁴⁵ Win m̄ru yà n̄ sara wunən min di, u koo duari ye a n̄n kua. Sanam meya kon

de a gōsirama. Domi na ñ kī n bεε yiru kpuro bia sōo teeru.

⁴⁶ Yera Rebeka u da u Isaki sōowa u nεε, na ka nen wāaru wasira Esaun kurō benin daan sō, be ba sāa Hεtiba. Yakōbu ù n maa kurō sua tem mini nge be, mban wāara ko na n maa wāa.

28

¹ Yera Isaki u Yakōbu soka u nùn domaru kua, ma u nùn sōowa u nεε, a ku ra ko a Kanani minin kurō sua. ² Yen sō, a seewo a da Padanaramuō, Betueli wunen meron baaban yenuō kpa a kurō sua mi, Labani wunen dwaanin bibu sōo. ³ Kpa Gusunō Dam kpurogii u nun domaru kua, a marura a teria a ka ko bwese dabinun nuuru. ⁴ Kpa u nun domaru kua wunε ka wunen bibun bweseru nge mε u Aburhamu kua, kpa tem mε, mu ko wunεgim mi a sōru dimō, mε Gusunō u Aburhamu kā.

⁵ Isaki u dera Yakōbu u da Padanaramu gia Labanin mi, wi u sāa Betueli Aramugiin bii, Yakōbu ka Esaun dwaani.

⁶ Esau u wa ma Isaki u Yakōbu domaru kua ma u nùn gōra Padanaramu gia u win kurō kasu. U maa nua ma saa ye u nùn domaru kuamme u nεε, u ku raa kurō sue Kananin bii tōn kurōbu sōo. ⁷ U maa wa ma Yakōbu u win baa ka win meron gari nua ma u doona Padanaramu gia. ⁸ Yera u gia ma Kananin bii tōn kurōbun daa ya ñ win baa wēremō. ⁹ Ma u seewa u da Isimεelin mi, u win bii Mahalati, Nebayōtun sesu sua kurō u doke kurō be u raa mō sōo. Isimεeli wi, u sāawa Aburhamun bii.

Yakōbu u dosa Betelio

¹⁰ Yakōbu u seewa saa Beri Seban di u doona Harani gia. ¹¹ U tura yam gam. Miya u sī domi sōo

u dua. Ye u kpunamə u kperu garu sua u tu wiru kpĩiri. ¹² Yera u dosa u wa wee, sɛra gaa ya yɔ temə ma yen wira wəllu girari, ma u Gusunən gɔradoba wa ba yɔmə ba saramamə ka sɛra ye. ¹³ Yinni Gusunən tii u yɔ yen wəllə ma u ka nùn gari kua u nɛɛ, nɛna Gusunə, Aburhamu wunɛn debun Yinni ka Isakin Yinni. Tem mi a kpĩ mi, wuna kon mu wɛ ka sere maa wunɛn bibun bweseru. ¹⁴ Wunɛn bibun bwese te, ta koo kowa nge yani sɛeri kpa tu tɛria tem mɛn goonu nɛ kpuro sɔɔ. Wunɛ ka wunɛn bibun bweserun min diya handunian bwesenu kpuro nu koo domaru wa. ¹⁵ Wee na wāa ka wunɛ, ko na n maa nun kɔsu yam kpuro mi a dɔɔ kpa n maa ka nun wurama tem mɛ sɔɔ. Domi na n nun derimə sere n ka ko nge mɛ na nun sɔɔwa.

¹⁶ Yakəbu u dom yanda ma u nɛɛ, Yinni Gusunə u wāa mini ka gem. Na n daa maa yɛ mɛ.

¹⁷ Yera bɛrum nùn mwa ma u nɛɛ, n wā bu suunu mi nasia. Gusunən yenuwa mini ka maa wəllun duu yeru.

¹⁸ Ma u seewa buru buru yellu u kpee te sua te u wiru kpĩiri mi, u gira temə tu ka ko yĩreru. Ma u ten wəllə gum wisi. ¹⁹ U yam mi yĩsiru kã Beteli. Yen tubusiana Gusunən wāa yeru. Adama wuu ge ga wāa mi, ba ra raa gu sokuwa Lusi. ²⁰ Yen biru u nɔɔ mwɛɛru kara u nɛɛ, Gusunə ù n ka man wāa, ma u man kɔsu nɛn sanum mɛ sɔɔ, ma u man dīanu wɛ ka yāa ni kon sebe, ²¹ kpa n gɔsira nɛn baaban yenuə ka alafia, wiya ko n sāa nɛn Yinni. ²² Kpee te na gira mini, ta kua yĩreru ma miya n ko n ko win wāa yeru. Ye u maa man wɛ kpuron wəkuru baateren wəllə kon nùn tia tia wesia.

Yakəbu u tura Labanin mi

29

¹ Ma Yakɔbu u seewa u win sanum wɔri u da sɔɔ yari yeru gia. ² Ye u Harani turuku tia, yera u mɛɛra u dɔkɔ gaa wa yakasɔ. U wa wee, yāa gɔsu gasu ita ya kpī ya wɛramɔ dɔkɔ yen bɔkuɔ, domi miya ba ra yaa sabenu nim kɛ nu nɔ. Kpee te ba maa ka dɔkɔ yen nɔɔ wukiri ta kpā. ³ Miya yaa sabenu kpuro ra mɛnnɛ, kpa bu kpee te swɛnya dɔkɔn nɔɔn di bu nu nim kɛ, kpa bu kɔam wure bu dɔkɔ ye wukiri ka kpee te. ⁴ Yakɔbu u yāa nin kparobu bikia u nɛɛ, kpaasibu, saa man diya i na.

Ba nùn wisa ba nɛɛ, bɛsɛ Haranigiba.

⁵ U bu bikia u nɛɛ, i Labani Nakorin bii yɛ?

Ba nɛɛ, oo, sa nùn yɛ.

⁶ Ma u nɛɛ, u sere bwāa do?

Ba nɛɛ, oo, u alafia mɔ. A n̄ mam win bii Raseli wa u wee mini ka win yāanu?

⁷ Yakɔbu u nɛɛ, wee sɔɔ kpā, saa kun tura gina i ka yaa sabenu mɛnna. I nu n̄m kɛɛyɔ kpa i kɔam da i nu kpara.

⁸ Ba nùn wisa ba nɛɛ, sa n̄ kpɛ sere yāa gɔsu kpuro sù n mɛnna. Sanam mɛya sa ra kpee te swɛnye dɔkɔn nɔɔn di su sere yāanu nim kɛ.

⁹ Saa ye u ka bu gari m̄ mi, yera Raseli u tunuma ka win tondon yāanu, domi wiya u sāa nin kparɔ.

¹⁰ Ye Yakɔbu u win dwaani Labanin bii Raseli wa ka win yāa gɔɔ, u susi u kpee te swɛnya dɔkɔn nɔɔn di ma u yāa ni nim kā. ¹¹ Ma u Raseli tɔbura u nùn sɔsu. Ma durɔ wura nɔɔ kpɛɛ u swī nuku dobun sɔ.

¹² U Raseli sɔɔwa u nɛɛ, sa sāawa dusinu. Domi nɛ Rebekan biiwa.

Ma Raseli u duka da u win tundo gari yi sɔɔwa.

¹³ Ye Labani u win dwaanibu Yakɔbun labaari nua,

u duka na u nùn senna. U nùn tɔburɔ u nùn bɔkasi u s̄su, ma u ka nùn da yenuɔ. Ma Yakɔbu u Labani s̄ɔwa kpuro ye u ka s̄imɔ.

¹⁴ Yera Labani u nɛɛ, ka gem nɛ ka wunɛ yem tema.

Ma Yakɔbu u sina Labanin mi suru tia.

Yakɔbu u Labani sɔmburu kua Raseli ka Lean s̄

¹⁵ Yen biru Labani u Yakɔbu s̄ɔwa u nɛɛ, kaa man sɔmburu kua kam yèn s̄ a s̄a nɛn dusi? A man s̄ɔwɔ nyen na kaa man mwaari.

¹⁶ N deema Labani u bii tɔn kurɔbu yiru mɔ. Gbi-koon yĩsira Lea, wɔnɔgira maa Raseli. ¹⁷ Lean nɔni kun dam mɔ, adama Raseli kurɔ burɔwa, win wasi ka win wuswaa ya girima mɔ. ¹⁸ Yakɔbu u Raseli k̄i. Ma u Labani s̄ɔwa u nɛɛ, kon nun sɔmburu kua sere w̄ɔ nɔɔba yiru wunen bii Raselin s̄.

¹⁹ Ma Labani u nɛɛ, ya w̄a. N buram bo n nun wi k̄ɛ, ye kon ka nùn durɔ goo k̄ɛ. N n mɛn na, a ka man sinɔ.

²⁰ Yera n dera Yakɔbu u sɔmburu kua w̄ɔ nɔɔba yiru Labanin mi. Ma n nùn kua nge s̄ɔ yiru yèn s̄ u Raseli k̄i. ²¹ Yen biru u Labani s̄ɔwa u nɛɛ, a man nɛn kurɔ w̄ɛyɔ kpa n nùn yenu doke, domi nɛn t̄ra yiba.

²² Yera Labani u win w̄ɔ beran tɔmbu menna kpuro ma u t̄ɔ baka dim kua. ²³ Ye n kua yoka, u win bii Lea sua u Yakɔbu duusia ma ba menna. ²⁴ Ma u win yoo tɔn kurɔ Silipa sua u win bii Lea w̄ɛ.

²⁵ Sisiru bururu, wee Yakɔbu deema Leawa. Ma u Labani s̄ɔwa u nɛɛ, mban bwesera a man kua mɛni. N n̄ Raselin s̄na na nun s̄awa ro? Mban s̄na a man weesu kua.

²⁶ Labani u nɛɛ, n n̄ besɛn komaru bu wɔnɔ kurɔ kpaaru sua kpa m̄ɔ u n w̄a. ²⁷ A gina kurɔ kpaarun

sōo nōɔba yiru dakuro ka Lea. Yen biru sa ko maa nun wiɔnɔ wē. Kpa a kɔam man sɔmburu kua wōo nōɔba yiru win sō.

²⁸ Ma Yakɔbu u kua nge mε. U sōo nōɔba yiru ye dakura ka Lea. Yen biru Labani u nùn win bii Raseli kã kurɔ. ²⁹ Ma u maa win yoo tɔn kurɔ Biliha sua u win bii Raseli wē. ³⁰ Yakɔbu u ka Raseli menna, u nùn kĩa n kere Lea. Ma u kɔam Labani sɔmburu kua wōo nōɔba yiru.

Yakɔbun bibu

³¹ Ye Yinni Gusunɔ u wa ma Yakɔbu u n̄ Lea kĩ, ma u dera Raseli u kua wĩro ma u Lea kua bii mero. ³² U gura sua u bii tɔn durɔ mara ma u nùn yĩsiru kã Rubeni, u nεε, Yinni Gusunɔ u wa ma ba man gema. Tē nen durɔ u koo man kĩa.

³³ Yen biru u maa gura sua u bii tɔn durɔ mara ma u nεε, Yinni Gusunɔ u nua ma ba n̄ man kĩ. Yera u ka kɔam man wini kã.

Yera ba nùn yĩsiru kã Simeɔ. ³⁴ Simeɔn biru u maa gura sua u bii tɔn durɔ mara, ma ba nùn yĩsiru kã Lefi. Yera u nεε, tēra nen durɔ u koo man tii gawe, domi na nùn bii tɔn durɔbu ita marua.

³⁵ Lefin biru u maa gura sua u bii tɔn durɔ mara, ma u nεε, tē kon Yinni Gusunɔ siara. Yen sōna u bii wi yĩsiru kã Yuda.

Yen biru u gina marubu yōra.

30

¹ Ye Raseli u deema u n̄ ka Yakɔbu marumɔ, yera u ka win mɔo nisinu seewa. Ma u Yakɔbu sōwa u nεε, a de n ka nun ma. Ma n kun mε, kon gbi.

² Yera Yakɔbu u ka Raseli mɔru bεsira u nùn sōwa u nεε, nena Gusunɔ n ka nun yinari a ma?

³ Raseli u nεε, too, ya n̄ taarε, nen yoo Biliha wee, a ka duo kpa n bibu wa saa win min di n taaru s̄ondi, kpa sa n w̄āsine.

⁴ Ma u win yoo Biliha sua u Yakōbu w̄ε kurō. Yakōbu u ka n̄n menna, ⁵ yera u gura sua u Yakōbu bii t̄n durō marua. ⁶ Raseli u nεε, Gusunō u nen kanaru nua ma u man siria ma u man bii t̄n durō k̄ā.

Yen s̄ōna u bii wi ȳisuru k̄ā Danu. ⁷ Danun biru Biliha u maa gura sua ma u Yakōbu bii t̄n durō marua. ⁸ Raseli u nεε, na ka nen m̄ō gabirina gem gem na n̄n kamia.

Ma u bii wi ȳisuru k̄ā Nεfitali.

⁹ Saa ye Lea u deema u marubu ȳōra, yera u win yoo Silipa sua u Yakōbu w̄ε kurō. ¹⁰ Ma Silipa u gura sua u Yakōbu bii t̄n durō marua. ¹¹ Lea u nεε, anna a nen wii dobu wa!

Ma u n̄n ȳisuru k̄ā Gadi. ¹² Gadin biru Silipa u kpa m̄ gura sua u Yakōbu bii t̄n durō marua. ¹³ Yera Lea u nεε, doo n̄ōrugiiwa na s̄ā, domi t̄n kurōbu ba koo man soku doo n̄ōrugii.

Ma u n̄n ȳisuru k̄ā Aseε.

¹⁴ S̄ō teeru doo ḡεrun saa s̄ō, yera Rubeni u seewa u da yakasō u d̄ā te ba sokumō mandaragoren * binu s̄rima u ka win m̄ero Lea w̄ōma. Saa yera Raseli u Lea s̄ōwa u nεε, a suuru koowo, a man wunen biin d̄ā bii ni s̄oko.

¹⁵ Lea u n̄n wisa u nεε, ye a man nen durō mwaari n̄ n̄ nun tura? Yera a kpa m̄ k̄i a man nen biin d̄ā binu mwaari?

* **30:14** mandaragore - Ba nεε, d̄ā ten binu nu koo kp̄i nu t̄n kurō ko bii m̄ero.

Raseli nɛɛ, a suuru koowo, kon de bɛsɛn durɔ u ka nun du yoka ye, wunɛn biin dāa bii nin sɔ̄.

¹⁶ Ye n kua yoka Yakɔbu u gberun di wee, yera Lea u seewa u da u ka nùn yinna ma u nɛɛ, nɛna kaa ka du gisɔ̄, domi nɛn biin mandaragoren bina na ka nun d̄wa.

Ma Yakɔbu u ka nùn dua d̄ma te. ¹⁷ Ma Gusunɔ̄ u Lean kanaru mwa, u gura sua u Yakɔbu bii tɔn durɔ nɔ̄obuse marua. ¹⁸ Yera u nɛɛ, Gusunɔ̄ u man nɛn are wɛ̄, yèn sɔ̄ na dera nɛn durɔ u nɛn yoo sua kurɔ̄.

Ma u bii wi yĩsiru kã Isakari. ¹⁹ Isakarin biru Lea u kɔam gura sua u Yakɔbu bii tɔn durɔ nɔ̄oba tiase marua. ²⁰ Ma u nɛɛ, Gusunɔ̄ u man kɛ̄e geeru kã. Tɛ̄ nɛn durɔ u koo man tii gawe u man bɛɛɛ doke yèn sɔ̄ na nùn bii tɔn durɔbu nɔ̄oba tia marua.

Ma u bii wi yĩsiru kã Sabuloni. ²¹ Yen biru u bii tɔn kurɔ̄ mara ma u nùn soka Dina.

²² Gusunɔ̄ u maa Raselin tii yaaye u win kanaru mwa ma u nùn kua bii mɛro. ²³ U gura sua u bii tɔn durɔ̄ mara ma u nɛɛ, Gusunɔ̄ u man sekuru yara.

²⁴ Yera u bii wi yĩsiru kã Yosɛfu. U nɛɛ, kpa Yinni Gusunɔ̄ u kɔam man bii tɔn durɔ̄ sosia.

Yakɔbu u kã Labani u nùn kara

²⁵ Saa ye Raseli u Yosɛfu mara, yen biruwa Yakɔbu u Labani sɔ̄wa u nɛɛ, a den man karo mɛ, n we nɛn temɔ̄. ²⁶ Kpa a de n ka nɛn kurɔ̄bu ka nɛn bibu da bèn sɔ̄ na nun s̄awa. A maa yɛ̄ kɔ̄ mèn nɔ̄ na nun s̄amburu kua.

²⁷ Ma Labani u nùn wisa u nɛɛ, a suuru koowo, a de a ȳra gina. Domi na wa ma wunɛn s̄na Gusunɔ̄ u man domaru kua. ²⁸ Yen sɔ̄, a man s̄ɔ̄wɔ̄ nyen na n weenɛ n nun k̄sia, kpa n nun wɛ̄.

²⁹ Yera Yakɔbu u nùn wisa u nɛɛ, wunen tii a yē nge mèn nɔɔ na nun sãwa. A maa wa nge mèn nɔɔ wunen yãa gɔɔ ga kuura nen nɔmaɔ. ³⁰ Domi yãa gɔɔ piibuwa a raa mɔ n sere tunuma wunen mi. Adama ye na tunuma, Yinni Gusunɔ u nun domaru kua ma ga kpɛa. N n mɛn na, saa yerà kaa den man yɔsu n nen tiin sɔmburu ko.

³¹ Ma Labani u nùn wisa u nɛɛ, mba kon nun wē.

Yakɔbu u nɛɛ, na ñ kī a man gāanu ganu wē. Ye kon nun sɔ wee. À n wura, a de n kpam wunen yãa gɔɔ ge sua n kpara. ³² Gisɔ kon du wunen sabenu sɔɔ n mɛeri mɛeri n wa yāanu ka bonu ni nu bausu mɔ ka yãa nìn sansu tīri. Niya kon gɔsi nenem nu n sãa nen kɔsiaru. ³³ Siara gem mu koo sɔsira sanam mɛ a na a ka nen kɔsiaru wa. Domi boo ni nu ñ bausu mɔ ka yãa ni nu ñ tīri nù n wãa neginu sɔɔ, a man garisio gbenɔ.

³⁴ Labani u nùn wisa u nɛɛ, n kooro nge mɛ a gerua.

³⁵ Yen tɔɔ te, Labani wi, u bonu ka yãa ni nu bausu mɔ ka ni nu tīri wuna u yi nenem ma u nu win bibu nɔmu bɛria. ³⁶ Yen biru u dera ba ka sabe ni tonda saa Yakɔbun min di nge sɔɔ itan sanum saka.

Ma Yakɔbu u ni nu tie kparamɔ. ³⁷ Sanam mɛ u nu kparamɔ, yera u dānu ganun kãasi beki bura u yin koro wɔrukisu yorua yorua nge mɛ ba ra kaaru yore. ³⁸ Ma u dāa kãasi yi sua u doke mi sabenu ra nim nɔ, domi miya nu ra n yɔɔnamɔ. ³⁹ Sanam mɛ, nù n yɔɔna dāa kãasi yin bɔkuɔ, nu ra binu mawa ni nu bausu mɔ.

⁴⁰ Yen biru Yakɔbu u ni nu tīri ka ni nu bausu mɔ wunamɔ nenem u yiimɔ bee tia nu ko wiginu. ⁴¹ U n deema yãa damgina nu yɔɔnamɔ, u ra dāa kãasi

yi kōwa nin wuswaaɔ. ⁴² Adama ù n wa ni nu ò gea sãa, niya nu yǎnamɔ, u ra yi suewa min di kpa ni, nu n sãa Labaniginu.

Yakɔbu u duka sua saa Labanin min di

⁴³ Meya Yakɔbu u kua u ka dukia wa ya kpã. U yãanu ka bonu ka yooyoosu ka ketekunu ka yoo tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu mɔ.

31

¹ Sɔɔ teeru Yakɔbu u nua Labanin bibu ba gerumɔ ba mɔ, Yakɔbu u bɛɛn tondon arumani kpuro gura ma u kua dukiagii. ² Yen biru u wa ma Labani kun maa nùn mɛɛra nge yellu. ³ Saa yera Yinni Gusunɔ u Yakɔbu sɔɔwa u nɛɛ, a gɔsiro wunen baaban temɔ mi ba nùn mara. Ko na n ka nun wãa.

⁴ Ma Yakɔbu u win kurɔbu Lea ka Raseli sokusia bu na win mi kpara gberɔ. ⁵ U bu sɔɔwa u nɛɛ, na wa bɛɛn baaba kun maa man mɛɛra nge yellu. Adama Gusunɔ, nen baaban Yinni, u ka man wãa. ⁶ Bɛɛn tii i maa wa nge mɛ na bɛɛn baaba sɔmburu kua ka nen dam kpuro. ⁷ Wee tẽ, u man kam mɛɛra, u nen kɔsiarun gari kɔsa sere nɔn wɔkuru. Adama Gusunɔ kun dere u man kɔsa kua. ⁸ Domi bɛɛn tundo wi, ù n nɛɛ, sabe ni nu bau bakasu mɔ niya nu ko n sãa nɛginu, ni kpurowa nu ra bau si ko. U n maa nɛɛ, ni nu bau piiminu mɔ, ni kpurowa nu ra ko mɛ. ⁹ Nge meya Gusunɔ u ka bɛɛn tondon yã gɔɔ wɔra u man wẽ. ¹⁰ Saa ye sabe ni, nu yǎnamɔ na dosa. Dosu ge sɔɔ, na nɔni seeya wɔllɔ na wa nin dwanu kpuro bausu mɔwa. ¹¹ Ma Yinni Gusunɔn gɔrado u man soka u nɛɛ, Yakɔbu! Yera na wura na nɛɛ, nɛ wee. ¹²⁻¹³ Ma u nɛɛ, wiya Gusunɔ, wi, wi u man kure Beteliɔ mi na kperu gira na gum wisi ta n

ka sãa yĩreru. Miya na maa nùn nɔɔ mwɛɛru kua. Tẽ, n nɔni seeyo kpa n wa ma sabe nin dwanu kpuro bausu mɔwa. Domi u wa ye Labani u man kua. Kpa n se tem minin di n wura tem mi ba man mara.

¹⁴ Raseli ka Lea ba nùn wisa ba nɛɛ, sa ñ maa bɔnu gaa mɔ bɛsɛn tundon mi. ¹⁵ U sun mɛɛra nge sɔbu domi u sun dɔra u bɛsɛn gobi di. ¹⁶ Arumani ye Gusunɔ u nùn wɔrari ya maa kua bɛsɛ ka bɛsɛn bibugia. N n mɛn na, a koowo ye Gusunɔ u nun sɔɔwa.

¹⁷ Yen biru Yakɔbu u seewa u win kurɔbu ka win bibu yooyoosu sɔndi. ¹⁸ Ma u win dukia kpuro sua ka win sabe ni u wa Padanaramuɔ. U swaa wɔri u dɔɔ win tundo Isakin mi, Kananin temɔ. ¹⁹ Ye ba doonɔ, yera Raseli u da u win tundo Labanin bũu wi ba mɔ Terafimu gbɛna. N deema saa ye sɔɔ, Labani u win yãanun sansu bɔɔrimɔ. ²⁰ Nge mɛya Yakɔbu u ka Labani nɔni wɔkua u doona, u ñ maa nùn gãanu sɔɔwa. ²¹ U win ye u mɔ kpuro gura. Ma u da u daa te ba mɔ Efarati tɔbura u doona Galadin guunu gia.

²² Ye Yakɔbu u doona, yen sɔɔ itasera ba na ba Labani sɔɔwa ma Yakɔbu u duka sua. ²³ Ma Labani u win tɔmbu sua ba Yakɔbu naa gira. Sɔɔ nɔɔba yiruwɔ ba kua swaa sɔɔ ba sere nùn naamwɛ Galadin guunɔ. ²⁴ N deema Gusunɔ u Labani sɔɔwa dosu sɔɔ wɔkuru u nɛɛ, a tii laakari ko, a ku ra Yakɔbu gãanu ganu sɔ.

²⁵ Ye u Yakɔbu naamwɛ mɛ, u deema wee, u win kuu bekuruginu gire Galadin guu nin mi. Yera ba maa beginu gira mi, wi ka win tɔmbu. ²⁶ Yen biruwa u Yakɔbu bikia u nɛɛ, mban sɔna a man kua mɛ. A man kam mɛɛra a ka nɛn bibu doonama nge yoo be a mwɛɛrima tabu gberun di. ²⁷ Mban sɔna a duka sua asiri sɔɔ, a ñ man nɔɔ kanɛ. À n daa man

sɔɔwa, kon de a doona ka nuku dobu ba n womusu mɔ̀, kpa ba n mərəkunu ka gāasu soomɔ. ²⁸ Wee, a yina n nɛn bibu ka nɛn debuminu nɔɔ kana n bu bəkasi a sere doona. Anna a ka gari bakaru kua mɛ! ²⁹ Na yiiko mɔ n ka nun kōsa kua, adama Gusunɔ, wunen baaban Yinni, u man sɔɔwa gĩa u nɛɛ, n laakari ko n ku ra nun gāanu ganu sɔ. ³⁰ Wee a doonɔ wunen baaban yenuɔ gèn beke a ra n mɔ̀, a n maa wee mini. Adama mban sɔna a nɛn būu kpɛɛru gbɛna.

³¹ Ma Yakɔbu u Labani wisa u nɛɛ, na n̄ yɛ à n kaa ra man wunen bibu wɔrari. Yen sɔna na kua mɛ. ³² Adama a būurio besen sɔmunu sɔɔ tɔn beni kpuron wuswaaɔ. À n wunen gāanu wa mi, kpa a sua. Win mi a wunen būu kpɛɛru wa, kpa bu yɛro go.

N deema Yakɔbu kun yɛ ma win kurɔ Raseliwa u būu kpɛɛ te gbɛna u nɛni.

³³ Ma Labani u dua Yakɔbun kuu bekurugirɔ ka Bilihagirɔ ka Silipagirɔ ka sere maa Leagirɔ, adama u n̄ gāanu wa. Ye u yara Lean kurun di, ma u dua Raseligirɔ. ³⁴ Ma u kuu te būura u n̄ gāanu wa. N deema Raseli u būu kpɛɛ te sua u doke win yooyoon gaarin kəkɔrɔ u sinari. ³⁵ Yera u win tundo sɔɔwa u nɛɛ, a ku ka man mɔru ko, na n̄ kpɛ n se domi na nɔma nɛni.

Labani u win būu kpɛɛ te kasu kuu te sɔɔ kpuro u n̄ wa. ³⁶ Saa yera Yakɔbu u mɔru besira ma u ka Labani sannɔ wəri u nɛɛ, toraru mba na nun torari mɛ, n̄ kun mɛ kōsa yerà na nun kua mɛ, a ka man naa gire ka dam. ³⁷ Sanam mɛ a besen yānu būura mba a wa mi, ye ya sãa wunen yenun gāanu. A man ye sɔsio nɛn tɔmbu ka wunegibun wuswaaɔ,

kpa ba n sãa beŋen seeda. ³⁸ Wee wɔɔ yenda na kua wunen mi. Wunen yãanu ñ kun me wunen bonu yen gaa kun nukuru yarire nen noma sɔɔ. Meya na ñ maa wunen yãa gɔɔn di yãa kineru garu suare n tem. ³⁹ Gbeeku yaa yà n wunen saberu garu go, na ku ra ka nun tu naawɛ. Nena na ra ten kəsire wɛ. Ten te ba maa gbena wɔkuru ñ kun me sɔɔ sɔɔ, a ra man ten kəsire bikiewa. ⁴⁰ Meya na ra n sɔɔ soore kpara gberɔ, kpa wɔkuru na n wooru nɔrure, na ñ dweeyamɔ. ⁴¹ Nge meya na kua sere wɔɔ yendu, na nun sɔmburu kuawa wɔɔ wɔkura nne wunen bii tɔn kurɔbun sɔ, ma na maa kua wɔɔ nɔɔba tia yãa ni ka boo nin sɔ. Ka me, a nen kəsiarun gari gɔsiawa sere nɔn wɔkuru. ⁴² Gusunɔ, wi, wi Aburhamu ka nen baaba Isaki ba nasie ù kun daa ka man wãa, kaa man deriwa nɔm dira. Wee, u nen wɔnwɔndu wa ka nen wahala ye na kua. Yen sɔna u man siria gã.

⁴³ Yera Labani u nùn wisa u neɛ, wunen kurɔ be, ba sãawa nen bibu. Bii beni ba maa sãawa nen debuminu. Yãa gɔɔ sini, su maa sãawa neɛgisu. Ye a gesi wa mini kpuro neɛgia. Adama na ñ kpɛ n nen bibu ka nen debumii ni nenɛ. ⁴⁴ Yen sɔ tɛ, a de ne ka wunen su arukawani bɔke kpa su yĩreru doke ta n sãa yen seeda.

⁴⁵ Ma Yakɔbu u kperu sua u gira yam mi, ta n ka sãa yĩreru. ⁴⁶ Ma u win tɔmbu sɔɔwa u neɛ, i kpenu gurama. Ma ba nu gurama ba suba. Yen biru ba sina ba di nin bɔkuɔ. ⁴⁷⁻⁴⁸ Labani u neɛ, kpee sube teni, ta sãawa beŋen seeda ne ka wunenɛ.

Yen sɔna ben baawure u yam mi yĩsiru kã ka win barum, Seeda yeru. ⁴⁹ Ba maa yam mi soka Misipa domi Labani u Yakɔbu sɔɔwa u neɛ, Gusunɔ u beŋen baawure gbara su ku ka wɔrina sà n yarina minin

di. ⁵⁰ À n nɛn bibu nɔni sɔɔmɔ, ñ kun mɛ à n kurɔ kpao sua, n ñ tɔnu koo sun siria, Gusunɔwa koo sun siria nɛ ka wunɛ. Yen sɔ, a laakari ko. ⁵¹⁻⁵² Kpee sube teni ka kpee te a gira mi, nu kua seeda nɛ ka wunɛn baa sɔɔ. Mɛya na ñ kpee ni saramɔ n nun wɔri. A ku ra maa nu sara a man wɔrima. ⁵³ Sà n kua mɛ, Gusunɔ, Aburhamu ka Nakorin Yinni, u koo sun siria.

Ma Yakɔbu u maa bɔrua ka Yinni Gusunɔn yĩsiru, wi, wi win tundo Isaki u nasie. ⁵⁴ Saa yera u yākuru kua guuru wɔllu mi, ma u win tɔmbu mɛnna ba di sannu. Yen biru ba kpuna mi wɔku te.

32

¹ Ye n kua buru buru yellu, Labani u seewa u win bibu ka win debuminu nɔɔ kana u bu bɔkasi, ma u ben baawure domaru kua. Yen biru u gɔsira u wura win yenuɔ.

Yakɔbun sɔɔru bu sere yinna ka Esau

² Yakɔbu u swaa mɔ u doonɔ, yera Gusunɔn gɔradoba ba ka nùn yinna. ³ Ye Yakɔbu u gɔrado be wa, yera u nɛɛ, Gusunɔn tabu kowoba beni.

Ma u yam mi yĩsiru kã Mahanaimu. Yĩsi ten tubusiana, sansani yiru.

⁴ Yera u sɔmɔbu gɔra win mɔɔ Esau mi, Edɔmun temɔ mɛ ba maa mɔ Seiri. ⁵ U bu wooda wɛ u nɛɛ, amɛniwa i ko nɛn tɔnwero Esau sɔ i nɛɛ, nɛ Yakɔbu win bɔɔ, na da na sina Labanin mi sere n ka kua gisɔ. ⁶ Na nɛɛ mɔ ka ketɛkunu ka yãanu ka yoo tɔn durɔbu ka tɔn kurɔbu. Yera na nùn nɔɔsiamɔ u ka man nɔnu geu mɛeri, wi, wi u sãa nɛn tɔnwero.

⁷ Sɔmɔ be, ba da ba wurama Yakɔbun mi, ba nɛɛ, sa tura wunɛn mɔɔ Esaun mi, u maa sun sennɔ sisi ka tabu kowobu tɔmbu nɛɛru (400).

⁸ Yera bɛrum Yakɔbu mwa u nanda gem gem. Ma u tɔn be ba wãa ka wi bɔnu kua wuunu yiru ka win yãanu ka ketɛba ka yooyoosu. ⁹ Ma u nɛɛ, baa Esau ù n na u sube teeru wɔri u tu kamia, te ta tie ta koo yari baani.

¹⁰ Ma u kanaru kua u nɛɛ, Yinni Gusunɔ, nɛn baaba Aburahamu ka nɛn tundo Isakin Yinni, a man sɔɔwa n wuro nɛn temɔ mi ba man mara. Gea tɔnawa kaa man kua. ¹¹ Na ñ tura n ka wunɛn durom bakam ka wunɛn bɔrɔkiniru kpuro wa te a man sɔɔsi, nɛ wi na sãa wunɛn bɔɔ. Domi na Yuudɛni yeni tɔburawa ka nɛn dɛka tɔna. Adama tɛ nɛn tɔmbu ka nɛn sabenu kua wuunu yiru. ¹² Na nun kanamɔ a man wɔro saa nɛn mɔɔ Esaun nɔmun di. Domi na bɛrum mɔ u ku raa sun wɔrima u go ka nɛn kurɔbu ka bibu sannu. ¹³ Wuna a maa gerua kaa man durom kua kpa a nɛn bibun bweseru dabiasia nge nim wɔkun yanim mɛ goo kun kpɛ u gari.

¹⁴ Yam miya Yakɔbu u sɔbia u kpuna. Ma u win yaa sabenun sukum sua u ka win mɔɔ Esau kɛ. ¹⁵ Sabe niya boo ninu goobu (200) ka boo kinɛnu yendu ka yãa ninu goobu ka yãa kinɛnu yendu ¹⁶ ka naa mɛrobu weeru ka naa kinɛnu wɔkuru ka ketɛku mɛrobu yendu ka ketɛku dwanu wɔkuru, ka mam yooyoo mɛrobu tena ka sin bii ni nu bom nɔrumɔ. ¹⁷ U ye kpuro sua u win yobu nɔmu beria gɔɔ ka gɔɔ nɛnnɛnka. Ma u bu sɔɔwa u nɛɛ, i n gbɔia nɛn wuswaaɔ kpa i de gɔɔ si, su n swĩine dandankuru.

¹⁸ Ma u gbiikoo sɔɔwa u nɛɛ, Esau nɛn mɔɔ ù n ka nun yinna, ù n nun bikia weren min diya a wee, mana a dɔɔ, weren sabena a gbiisie, ¹⁹ a nùn wisio a nɛɛ, win bɔɔ Yakɔbugina. Nu sãawa kɛɛ te na wi, nɛn tɔnwero mɔrisiama. Nɛn tii na wee biruɔ.

²⁰ Gari teeya u yiruse sɔɔwa ka itase. Mɛya u be kpuro sɔɔwa be ba sabe ni kpare gesi. ²¹ Ma Yakɔbu u maa nɛɛ, i geruo i nɛɛ, wee, nɛ win bɔɔ na wee bɛɛn biruɔ.

Domi u bwisika win tii sɔɔ u nɛɛ, Esau ù n kɛɛ te na gbiisie wa, win mɔru koo sure. Yen biru nɛ ka wi sa ko waana nɔni ka nɔni. Sɔrɔkudo u koo man dam koosia ka nuku dobu. ²² Kɛɛ te, ta gbia ma u yɔra u kpuna mi, wɔku te.

Durɔ goo u ka Yakɔbu gabirina Penielio

²³ Yakɔbu u seewa wɔku te, u win kurɔbu yiru ka win yoo tɔn kurɔbu yiru ka win bibu wɔkura tia sua u da u ka bu Yabɔkun daaru tɔbura. ²⁴ Ye u bu tɔburasia u kpa, ma u wura u maa ye u mɔ kpuro tɔburasia. ²⁵ Yakɔbu u tia wi turo. Yera durɔ goo u na u ka nùn gabirina sere yam ka sãra. ²⁶ Ye durɔ wi, u wa ma u ñ kpɛ u Yakɔbu sura, ma u win gãa kpɔɔ so, ga sɔsiara ye ba wɔri mɔ. ²⁷ Yen biru durɔ wi, u nɛɛ, a de n doona, domi yam sãrera wee.

Yakɔbu u nùn wisa u nɛɛ, na ñ nun derimɔ a doona ma n kun mɔ a man domaru kua.

²⁸ Yera durɔ wi, u bikia u nɛɛ, amɔna wunen yĩsiru.

U wisa u nɛɛ, Yakɔbu.

²⁹ Durɔ wi, u maa nɛɛ, ba ñ maa nun sokumɔ Yakɔbu. Isireliwa ba koo nun soku yèn sã a ka Gusunɔ gabirina ka maa tɔnu, ma a kamia.

³⁰ Yera Yakɔbu u nɛɛ, a gem mɔ, a man wunɛn yĩsiru sɔwɔ.

U nùn wisa u nɛɛ, mban sɔna a nen yĩsiru bikiamɔ.

Ma u nùn domaru kua. ³¹ Yakɔbu u yam mi yĩsiru kã Penieli. Yĩsi ten tubusiana, Gusunɔn wuswaa. U nɛɛ, na Gusunɔ wa nɔni ka nɔni, nen hunde maa faaba waara.

³² Ye u Penieli tɔbura, ma sɔɔ u n yarimɔ. Saa dɔma ten diya u killimɔ ka gãa te. ³³ Yen sɔna sere ka gisɔ Isireliba ba ku ra yaan sĩru tem te ta ka gãaru sɔrinɛ, yèn sɔ sĩru miya Gusunɔ u Yakɔbu so u ka kua gãarugii.

Yakɔbu u ka Esau yinna

33

¹ Yeniban biru Yakɔbu u nɔni seeya u wa wee, Esau u wee ka win tabu kowobu tɔnu nɛɛ te. Yera Yakɔbu u win bibu bɔnu kua u Lea nùn wigibu wɛ. Ma u maa Raseli wigii wɛ. Ma u maa win yoo tɔn kurɔbu yiru begibu wɛ. ² Ma u win yoo tɔn kurɔ be gbiisia ka ben bibu, ma u dera Lea ka win bibu ba bu swĩ, yen biru Raseli ka win bii Yosefu ba swĩ. ³ Ma Yakɔbu u besira u bu gbiiya u da u yiira nɔn nɔɔba yiru win mɔɔn wuswaaɔ. ⁴ Yera Esaun tii u maa duka na u Yakɔbu gaba wĩirɔ ba bɔkasina ba sɔsuna. Ma be yiru kpuro ba swĩ. ⁵ Ye Esau u nɔni seeya u Yakɔbun kurɔ be ka bii be wa, yera u nɛɛ, berà beni.

Yakɔbu u nùn wisa u nɛɛ, bii be Gusunɔ u man kã win durom saabu, bera mi.

⁶ Yera yoo be, ba na Esaun wuswaaɔ ba yiira. ⁷ Ma Lea ka wigibu ba na ba yiira. Yen biru Raseli ka Yosefu ba maa na ba yiira. ⁸ Ma Esau u maa Yakɔbu

bikia u nɛɛ, mban sɔna a tɔn be ka sabe ni gbiisiana nɛn mi.

Yakɔbu u nùn wisa u nɛɛ, na nun ye kpuro mɔrisiawa kpa a ka man nɔnu geu mɛɛrin sɔ.

⁹ Ma Esau u nɛɛ, nɛn wɔnɔ, sabe ni na mɔ nɛn tii nu man tura, a wunɛginu nɛnuɔ.

¹⁰ Yera Yakɔbu u nɛɛ, aawo, à n ka man nɔnu geu mɛɛra, a nɛn kɛɛ te mɔɔ. Domi ye a man dam koosia ka nuku dobu na wunɛn wuswaa waasinawa nge Gusunɔgia. ¹¹ N n mɛn na, a nɛn kɛɛ te mɔɔ. Domi Gusunɔ u man durom kua u man wɛ kpuro yèn bukata na mɔ.

Ma u Esau suuru kana gem gem u sere kɛɛ te mwa. ¹² Ma u nɛɛ, a seewo su doona kpa na n nun swaa gbiye.

¹³ Yakɔbu u nùn wisa u nɛɛ, nɛn tɔnwero, a yɛ ma na bibu mɔ be ba kun gina dam mɔ, ka yãa binu ka kɛɛ binu ni nu bom nɔrumɔ. Yen sɔ, sà n dera ba sãa too baa sɔɔ teeru, sabe ni kpuro nu koo ghisuku.

¹⁴ Yen sɔ, a n gbia, kpa nɛ ka bii be ka sabe ni, sa n wunɛn yira swĩi kpure kpure sere su ka tunuma Seiriɔ mi a wãa.

¹⁵ Ma Esau u nùn sɔwa u nɛɛ, to, kon nun nɛn tɔmbu gabu deria.

Yakɔbu u nɛɛ, aawo, tɔnwero, n de gesi durom wa wunɛn min di.

¹⁶ Yen dama tera Esau u gɔsira u doona Seiriɔ.

¹⁷ Adama Yakɔbu u da Sukɔtuɔ. Ye u tura mi, u diru bana ma u win sabenu kunu kua. Yen sɔna ba yam mi soka Sukɔtu. Yen tubusiana, kunu.

Yakɔbu u win sansani gira Sikɛmun bɔkuɔ

¹⁸ Yen biru u seewa min di u tura ka alafia Kananin temɔ mìn di u raa da Padanaramuɔ. Ma

u win kunu gira wuu ge ba m̀ Sikɛmun b̀kuɔ. ¹⁹ Tem mi u nu gira mi, ma u mu dwa ka sii geesun gobi wunɔbu (100) Hamɔrin bibun mi. Ben turon yĩsira Sikɛmu. ²⁰ Yera u yǎku yeru kua mi, u tu yĩsiru kǎ u nɛɛ, Gusunɔwa u sǎa Isirelin Yinni.

Sikɛmu u Dina gaba

34

¹ Sanam mɛ ba wǎa Sikɛmu mi, yera Dina, Lean bii tɔn kurɔ, wi u Yakɔbu marua, u da win wɔndia kpaasibun mi, be ba sǎa tem migibu. ² Ma Sikɛmu wi u sǎa Hamɔri, tem min sunɔn bii u Dina wa. Ma u ǹn gaba u s̄ere u ka kpuna. N deema Hamɔri wi, u sǎawa Hefi. ³ Sikɛmu wi, u Dina kǎ gem gem sere u ka ǹn gari kua u wa u ka win ḡɔru s̄iyɛ win mi. ⁴ Yen biruwa u win tundo s̄ɔɔwa u nɛɛ, a man wɔndia wini kasuo n sua kurɔ.

⁵ Saa ye s̄ɔra Yakɔbu u maa nua ma ba ka win bii Dina kpuna ka dam. Yera u mari u ǹ gǎanu gerua sere ye win biba wɔma kpara gberun di.

⁶⁻⁷ Ye ba gari yi nua, ma be kpuro ba m̄ru besira ye Sikɛmu u ka Isirelin bweserun yĩsiru sanku u ka ben sesu Dina kpuna. Domi ǹ ǹ weenɛ bu yen bweseru ko ben suunu s̄ɔɔ.

Yen biru Hamɔri, Sikɛmun tundo wi, u seewa u da Yakɔbun mi, u ka ǹn gari yi ko. ⁸ Sanam mɛ u tunuma u nɛɛ, nen bii Sikɛmu u wunen bii wɔndia wi ba m̀ Dinan ḡɔɔ gbimɔ k̄run s̄ɔ. Yen s̄ɔ, a suuru koowo a ǹn wɔndia wi k̄ɛyɔ u sua kurɔ. ⁹ Domi besen bibu b̀ n suana sa ko ko tia besɛ ka besɛ. Yen s̄ɔ, i sun besen wɔndiaba w̄ɛɛma kpa su maa besɛgibu besɛ w̄ɛ. ¹⁰ Yen biru i ko n wǎa besen tem mɛ s̄ɔɔ, i n m̀ ye i k̄i, i n tenkuru m̀ kpa i dukia wa.

¹¹ Yera Sikemu tii u maa Yakabu ka win bii be ba tie sɔwa u nee, kon ko kpuro ye i man sɔwa kpa i ka man nɔnu geu mɛeri. ¹² Yen sɔ, i man dokiri gobi beke bureo ka kɛe dabinu nge mɛn nɔɔ i kɪ. Kon ye kpuro wɛ i n ko gesi man bii wi kɛ n sua kurɔ.

¹³ Adama yɛn sɔ Sikemu u Dina sankaa, yen sɔna Yakabun bii be, ba wi ka win tundo Hamari wisa ka bwisi ba nee, ¹⁴ n n koorɔ su besen sesu bango sari wɛ, domi besen mi, seku bakara. ¹⁵ Ye sa bikiamɔ tɔna, yera besen tɔn durɔ baawure u bango ko nge besɛ. ¹⁶ Saa yera sa ko besen wɔndiaba beɛ kɛ kurɔbu kpa i maa sun beegibu wɛ kurɔbu kpa sa n waa sannu su ko bwese teeru. ¹⁷ Adama i n yina i bango ye ko, sa ko besen wɔndia mwawa kpa su doona minin di.

¹⁸ Gari yi, yi ka Sikemu ka win tundo naawa. ¹⁹ N n maa te Sikemu ka yi mem nɔwa domi u Yakabun bii wɔndia wi kɪ too. N deema wiya u beere bo win baaban yenuɔ. ²⁰ Ma wi ka win tundo Hamari ba da wuun gbɔra kɔnnɔwɔ mi bukurobu ba ra siri, ba bu sɔwa ba nee, ²¹ tɔn beni ba ka sun do. Yen sɔ, su de ba n waa besen tem mɛ sɔɔ ba n tenkuru mɔ. Domi tem mɛ, mu kpã. Kpa su ben wɔndiaba sua kurɔbu, kpa be, bu maa besegibu sua kurɔbu ²² kpa su ko bwese teeru. Yu ka kooraa mɛ, sere besen tɔn durɔ baawure u bango ko nge mɛ ben tii ba sãa. ²³ Yã n kooraa mɛ, berã ba ben sabe ni mɔ ka ben dukia. I de su ko mɛ kpa bu wa bu sina ka besɛ sannu.

²⁴ Be ba waa gbɔra kɔnnɔwɔ kpuro ba Hamari ka win biin gari yi nɔmɔ, ma tɔn durɔbu be ba yi nua ba da ba bango ye kua. ²⁵ Ye tɔn be, ba bango ye kua ba waa wahala sɔɔ gina, ba tamaa goo kun bu wɔrimɔ, yen sɔɔ itasera Yakabun bibu Simeɔ ka

Lefi, Dinan sesubu, ba ben takobiba sua ba wuu ge w̄ari ba gen t̄on dur̄abu kpuro go. ²⁶ M̄eya ba maa Ham̄ari ka win bii Sik̄emu go. Ma ba ben sesu Dina yara Sik̄emun ȳenun di.

²⁷ Ma Yak̄abun bii be ba tie ba da ba wuu ge w̄ari ba gen ȳānu gurama ȳèn s̄õ ba ben sesu sank̄a. ²⁸ Ba ben ȳānu ka ket̄eba gura ka ben ket̄ekunu ka yaa sabe ni nu w̄āa ben gberu kpaan̄e ²⁹ ka ben arumani kpuro ka ben bibu ka ben kur̄abu. Ye t̄on be, ba m̄o gesi ȳenus̄o kpuro ba gurawa.

³⁰ Yera Yak̄abu u win bibu Lefi ka Sim̄e s̄õwa u n̄e, wahala baka i ka man kasu mi. I dera n̄en bw̄era kun kp̄i. Domi Kananiba ka Feresiba ba koo man tusi. Yen biru b̄a n da n̄o tia kua ba man w̄arima ba koo sun kpeerasiawa mam mam, domi n̄en t̄amba kun dabi.

³¹ Ma ba Yak̄abu wisa ba n̄e, sa ko dewa ba n b̄esen sesu garisi kur̄o tan̄o?

Gusun̄o u Yak̄abu domaru kua Betelīo

35

¹ Yeniban biru Gusun̄o u Yak̄abu s̄õwa u n̄e, a seewo a da Betelīo kpa a n w̄āa mi, kpa a man ȳaku yeru kua mi na raa nun kure sanam m̄e a wun̄en m̄o duka suurim̄o.

² Yak̄abu u win t̄ambu s̄õwa u n̄e, b̄ūu ni i raa m̄o, i nu wun̄o b̄een suunu s̄õn di, kpa i tii d̄erasia i b̄een ȳānu tea. ³ Domi sa ko se su da Betelīo. Miya kon Gusun̄o ȳaku yeru kua domi wiya u man somi sanam m̄e na w̄āa wahala s̄õ. M̄eya u maa ka man w̄āa n̄en sanum kpuro s̄õ.

⁴ Ma be kpuro ba ben b̄ūu kp̄e ni ba wa saa t̄on tukobun min di gura ba Yak̄abu w̄e ka maa ben

swaa tonkunu. Ma u ye kpuro sua u sikua dāa bakaru garun nuurɔ Sikemu mi. ⁵ Yen biru ba seewa ba doona min di. Ma Gusunɔ u dera tɔn be ba ka bu sikerene mi, ba berum soora. Yen sɔna ba n̄ bu swaa naamwe.

⁶ Yakɔbu u tunuma, wi ka win tɔn be, Lusio ye ba maa sokumɔ Beteli, Kananin temɔ. ⁷ Yera u Yinni Gusunɔ yaku yee te bania ma u tu yisuru kã Gusunɔ u wãa Betelio. Domi miya u n̄n kure sanam me u win mɔɔ duka suurimɔ.

⁸ Yam miya Debora wi u Rebeka nɔɔri birun di u gu. Ma ba n̄n sikua Betelin guurun nuurɔ dāa bakaru garun korɔ. Yen sɔna ba dāa te soka gɔɔ wurin dāru.

⁹ Yen biru Gusunɔ u kparam Yakɔbu kure Betelio ma u n̄n domaru kua, sanam me u wurama Padanaramun di. ¹⁰ U nee, wunen yisira Yakɔbu, adama ba n̄ koo maa ka nun tu soku. Isireliwa ba ko n̄ da nun soku.

¹¹ U maa nee, ne Gusunɔ na sãawa Dam kpurogii. A maruro kpa wunen bibu bu kɔwara kpa bwese dabinu ka sinambu bu marura wunen min di. ¹² Wune ka wunen bibun bwesera i ko n̄ tem me mɔ me na Aburahamu ka Isaki wẽ.

¹³ Ye Gusunɔ u gari yi gerua u kpa, u doona wɔllo u Yakɔbu deri. ¹⁴ Ma Yakɔbu u kperu sua u gira ba n̄ ka yaaye ma miya Yinni Gusunɔ u ka n̄n gari kua. Ma u tu tam ka gum wisi kpa ta n̄ ka sãa Gusunɔguru. ¹⁵ Yera u yam mi soka Beteli, domi miya Gusunɔ u ka n̄n gari kua.

Raselin gɔɔ

¹⁶ Yen biru Yakɔbu ka win tɔmbu ba seewa Betelin di ba dɔɔ Efarataɔ. Ye ba Efarata turuku kua, yera Raseli u yiira u mara swaa ye sɔɔ. Kurɔ wi, u

wahala kua win maru bi sɔɔ. ¹⁷ Sanam mɛ u wahala mɔ, yera marusio u nùn sɔɔwa u nɛɛ, a ku nanda, bii tɔn durɔwa a maa wa.

¹⁸ Ye u mara u kpa u gɔɔ dɔɔ, yera u win bii wi yĩsiru kã Beni Oni. Yen tubusiana, bii wi na mara ka wahala. Adama win tundo u nùn soka Benyamɛɛ. Yen tubusiana maa, nɛn nɔm geun bii *.

¹⁹ Ma Raseli u kpuna u gu. Ba nùn sika Efaratan swaaɔ ye ba maa sokumɔ Betelehemu. ²⁰ Yera Yakɔbu u kperu garu sua u gira Raselin siki ten mi, ba n ka nùn yaaye. Kpee te, ta wãa mi sere ka gisɔn gisɔ.

²¹ Min diya u seewa u da u win kuu bekuruɣiru gira Migidali Edɛɛɔ. ²² Sanam mɛ ba wãa Migidali Edɛɛ mi, yera ben turo Rubeni u da u ka win tondon kurɔ Biliha kpuna. Ma tundo wi, u ye nua.

Yakɔbun bii tɔn durɔbu ba sãawa wɔkura yiru.

²³ Bibu wɔkura yiru ye sɔɔ, Leagiba Rubeni wi, wi u sãa Yakɔbun bii gbiikoo, ka Simeɔ ka Lefi ka Yuda ka Isakari ka Sabuloni. ²⁴ Be ba maa sãa Raseligibu, bera Yosefu ka Benyamɛɛ. ²⁵ Be ba sãa Biliha, Raselin yoon bibu, bera Danu ka Nɛfitali. ²⁶ Silipa wi u sãa Lean yoo, wigiba maa Gadi ka Aseɛ. Bii be ba Yakɔbu marua Padanaramuɔ bera mi.

²⁷ Yen biru Yakɔbu u tura win tundo Isakin mi, Mandeɔ, Kiriati Ariban bɔkuɔ ye ba maa mɔ Heboroni. Miya Aburhamu ka Isaki ba sɔru di.

²⁸⁻²⁹ Isaki u tɔkɔ kua gem gem u kuawa wɔɔ wunɔbu ka wɛnɛ (180), ma u kpuna u gu u da u win baababa deema. Win bibu Esau ka Yakɔbu ba na ba nùn sika.

Esau u sina Edmun temɔ

* **35:18** nɛn nɔm geun bii - Heberuban mi, ba nɔm geu garisiwa gãa geenu n kere nɔm dɔwaa.

36

¹ Esau wi ba maa sokumə Edəmu win bibun bweseru wee. ² U kurəbu sua Kananiban bweseru sɔɔ. Kurə ben yīsa wee, Ada, Eloni Hətin bii, ka Oholibama, Anan bii, Sibeoni Hefin debubu, ³ ka Basimati, Isiməelin bii, Nəbayətun sesu. ⁴ Ada u Esau Elifasi marua. Ma Basimati u Reweli mara. ⁵ Ma Oholibama u Yeusi mara ka Yalamu ka Kore. Bii be Esau u mara Kananin temə, bera mi.

⁶ Ma u win kurəbu sua ka bii be kpuro ka win tən be u mə kpuro, ka win yaa sabenu ka win dukia ye u wa Kananin tem mi kpuro, ma u seewa u da tem gam u ka win wənə Yakəbu tonda. ⁷ Domi ben yaa sabenu dabi sere ayera kun bu turi bu ka nu kpara. Yen sɔ, ba n̄ kp̄ ba n̄ wāa yam tem. ⁸ Ma Esau u da u wāa Seirin guunun bera gia. Esau wiya ba ra maa soku Edəmu.

Esau bibun bweseru

⁹ Bii be u mara, bera ba kua Edəmuba. Ma ba sina Seirin guunu gia. Ben bweseru wee. ¹⁰⁻¹³ Elifasi, Adan bii u seewa u Temani mara ka Omaa ka Sefo ka Gatamu ka Kenasi.

Ma win kurə wi ba m̄ Tinna u n̄n Amaləki marua.

Reweli, Basimatin bii u maa seewa u Nahati ka Seraki ka Sama ka Misa mara. Bera ba kua Rewelin bweseru.

¹⁴ Be ba maa s̄a Oholibaman bibu, bera Yeusi ka Yalamu ka Kore.

¹⁵ Be ba s̄a Esau bibun bweserun tore, bera mini. Esau bii gbiikoo Elifasi wiya u s̄a bwese ninin sikado, Temanigibu ka Omaagibu ka Sefogibu ka Kenasigibu ¹⁶ ka Koreba ka Gatamugibu ka Amaləkiba. Bera ba s̄a Adan bibu.

17 Reweliwa u maa sãa benin sikado, Nahatigibu ka Serakiba ka Samagibu ka Misagibu. Be kpurowa ba sãa Basimatin bibun bweseru.

18 Be ba maa sãa Oholibaman bibun bweserun nuuru, bera Yeusi ka Yalamu ka Kore.

19 Saa Esaun min diya bwese ni kpuro nu marura.

20 Seiri Horin bweserun diya tɔn beni ba yara. Ma ba kua win bwese ten kerin nuuru. Beya Lotani ka Sobali ka Sibeoni ka Ana 21 ka Disoni ka Esee ka Disani. Bera ba kua Horiban sikadoba be ba wãa Edamun temɔ saa yellun di. 22 Ye Lotani u seewa ma u Hori mara ka Hemamu. N deema Lotani wi, u sesu goo mɔ wi ba mɔ Tinna. 23 Ma Sobali u maa seewa u Alifani mara ka Manahati ka Ebali ka Sefo ka Onamu. 24 Ma Sibeoni u maa bibu yiru mara, Aya ka Ana. Ana wiya u bwii wa yin min di nim sum mu yarimɔ saa ye u win tondon ketekunu kparamɔ gbaburɔ. 25 Wiya u Disoni ka win sesu Oholibama mara. 26 Be ba maa sãa Disonigibu, bera Hemudani ka Esibani ka Yitirani ka Kerani. 27 Be ba maa sãa Eseeigibu, bera Bilani ka Safani ka Akani. 28 Ma Disani u maa Usi ka Arani mara.

29-30 Beniwa ba kua Horiban bwese kerin wirugibu Edamun temɔ, Lotani ka Sobali ka Sibeoni ka Ana ka Disoni ka Esee ka Disani.

31 Sinam be ba bandu di di Edamuɔ Isireliba bu sere maa bandu swii ben temɔ, be wee. 32 Bela, Beorin bii, win wuun yisira Dinaba. 33 Ye Bela u gu ma Yobabu, Serakin bii, Botisiragii u gona kəsire kua. 34 Ye Yobabu u gu ma Husamu Temanigii u gona kəsire kua. 35 Ye Husamu u gu ma Hadadi, Bedadin bii u gona kəsire kua. Wiya u Madianiba go Məabun baru kpaanɔ. Win wuuwa Afiti. 36 Ye Hadadi u gu ma Samula Masirekagii u gona kəsire

kua. ³⁷ Ye Samula u gu ma Sɔɔlu u gɔna kɔsire kua. Sɔɔlu wi, u sãawa Rehobɔtugii. Wuu ge, ga wãawa daa te ba mɔ Efaratin goorɔ. ³⁸ Ye Sɔɔlu u gu ma Baali Hanani, Akaborin bii, u gɔna kɔsire kua. ³⁹ Ye Baali Hanani u gu ma Hadari Paugii u gɔna kɔsire kua. Win kurɔn yĩsira Mɛhetabeli, Matiredin bii, Mɛsaabun debubu.

⁴⁰ Be ba maa sãa Esaun bweserun sikadoba ba ka wãa Edɔmuɔ, be wee, Tinna ka Alifa ka Yeteti ⁴¹ ka Oholibama ka Ela ka Pinɔni ⁴² ka Kenasi ka Temani ka Mibisaa ⁴³ ka Madieli ka Iramu. Tem mi ben baawure u sina, win yĩsira ba ra ka mu soku.

Be kpuro ba marurawa saa Esaun min di.

YOSEFU

Yosefu ka win maabu

37

¹ Yakɔbu u sina Kananin temɔ mi win tundo u raa sina. ² Win bibun gari wee. Ye Yosefu u kua wɔɔ wɔkura nɔɔbu ka yiru, u yaa sabenu kparamɔ ka win maabu. U ra n wãawa ka win tundo turosibu, Biliha ka Silipan bibu sannu. Yera u ra ben tundo dɔmɛyɛ daa kɔsa ye win maa be, ba mɔ.

³ N deema Yakɔbu wi ba maa mɔ Isireli u Yosefu kĩ n win bii be ba tie kpuro kere, yɛn sɔ tɔkɔru sɔɔra u nùn mara. Ma u nùn tako * nɔni bwese bwesekagia kua. ⁴ Ye win maaba wa ben tundo u nùn kĩ n be kpuro kere, yera ba nùn tusiru seewa. Ba ku ra kpĩ bu ka nùn kĩru gari sɔ.

⁵⁻⁷ Sɔɔ teeru Yosefu u dosa. Yera u win maabu dosu ge saaria. U bu sɔɔwa u nɛɛ, i swaa dakio n bɛɛ nɛn dosu sɔ. Doo bɔka sa bɔkumɔ gberɔ, yera nɛn

* **37:3** tako - Yabe te ba ka yã mini ta sãawa te sina bokon bibu ba ra doke.

doo bəkuru ta seewa ta yōra, ma bεeginu na nu tu sikerena nu tu kpunammε.

Ye ba win garī nua yera ba nùn tusiru sosi ⁸ ba nεε, wuna a tamaa kaa ko besen sunə kpa a n sun kpare?

Ma ba kpam nùn tusa ba sosi win dosu ka win garin sō.

⁹ Yen biru u kpam dosu gagu kua u gu win maabu saaria u nεε, wee na kpam dosa na wa sōə ka suru ka kperi wəkura tia man kpunammε.

¹⁰ U maa gu win tundo sōwa. Ma win tundo u nùn gerusi u nεε, mba wunen dosu genin tubusianu. Ne ka wunen mero ka wunen maabu sa ko na su nun kpunawa?

¹¹ Win maaba ka nùn nisinu neni, adama win tundo u ye kpuro lasabu mə win gōruə.

Ba Yosefu dwa ba ka doona Egibitio

¹² Sōə teeru Yosefun maaba ka ben tondon sabenu kəsəru da Sikemuə. ¹³ Ma Isireli u Yosefu sōwa u nεε, n n̄ Sikemu gia wunen maaba kəsəru da? A na n nun gəri ben mi.

Yosefu u nεε, too.

¹⁴ Ma Isireli u nεε, a doo a mεeri bà n bwāa do kpa a wa sabenu nù n maa alafia mə, kpa a wurama a man sō.

Nge mεya u ka Yosefu gəra Sikemuə saa Heboronin di. ¹⁵ Sanam mε u sirene gbabu te sōə, yera durə goo u ka nùn yinna u nùn bikia u nεε, mba a kasu.

¹⁶ Yosefu u nεε, nen maaba na kasu. A gem mə a man sōwə mi ba ben sabenu kparamə.

¹⁷ Durə wi, u nεε, ba doona minin di. Domi na nua ba nεε, bu doona Dotani gia.

Ma Yosefu u win maabu naa gira u bu deema Dotaniɔ. ¹⁸ Ye ba nùn wa sarun di, u sere turi ben mi, ba wesiana kɔ bu ka nùn go. ¹⁹ Ba sɔɔna ba nɛɛ, bɛsɛn dosusugii wee u sisi. ²⁰ I de su nùn go tɛ su kpɛɛ dɔkɔ kpiri ninin teeru sɔɔ, kpa su nɛɛ, yaa kɔsa gaa ya nùn tema, kpa su wa mɛ win dosu si, su koo ka kooraa.

²¹ Ye Rubɛni u nua mɛ, u kasu u nùn faaba ko. Ma u nɛɛ, i ku de su nùn go. ²² I nùn kpɛɛyɔ dɔkɔ kpiri teni sɔɔ gɔbaburu mi. Adama i ku nùn nɔma doke.

N deema Rubɛni u bwisikumɔ u nùn wɔra ben nɔman di kpa u nùn gɔsia ben tondon mi.

²³ Saa ye Yosefu u tunuma ben mi, ba nùn win tako nɔni bwese bweseɓaɓa ye potari. ²⁴ Ma ba nùn sua ba kpɛɛ dɔkɔ kpiri te sɔɔ, te ta n̄ nim mɔ. ²⁵ Yen biru ba sina ba dimɔ. Ye ba nɔni seeya ba tenku wuuru garu wa be ba sãa Isimɛliba ba swĩine ba wee Galadin di ba ben yooyoosu turare ka gum sawaram ka tim mɛ ba ra soku miru sɔbi ba ka dɔɔ Egibiti gia. ²⁶ Ma Yuda u win maabu ka wɔnɔbu sɔɔwa u nɛɛ, arufaani yerà sa ko wa sà n bɛsɛn wɔnɔ go sa tii marisi. ²⁷ I na su da su nùn Isimɛliba dɔre, su ku nùn nɔma doke. U sãawa bɛsɛn yem domi bɛsɛn wɔnɔwa.

Ma ba win gari wura. ²⁸ Ye Isimɛli be, be ba sãa Madianin temgibu, ba sarɔ, yera Yosefun maaba nùn gawa ba yara dɔkɔ kpiri ten min di ba nùn Isimɛli be dɔre ka sii geesun gobi yɛndu, ma ba ka nùn doona Egibitiɔ.

²⁹ Ma Rubɛni u wurama dɔkɔ kpiri ten mi, u deema wee, Yosefu kun maa wãa mi. Yera u win tiin yaberu nɛnuu u karana nuku sankiranun sɔ.

³⁰ Ma u gəsira u wigibu deema u nεε, bii wi kun maa wāa mi ni! Nεn wāaru! Mana kon du!

³¹ Sanam meya ba boo kineru go ma ba Yosefun yaberu sua ba ka tu boo gen yem tεεra. ³² Yera ba goo gəra ben tondon mi ka tako nəni bwese bwesekagia ye, u nùn s̄s̄ u nεε, u mεerio ye ba wa. Win biin yabera mi? Nge n n̄ te.

³³ Ye u tura mi, Yakəbu u yabe te tuba. Ma u nεε, nεn biin yabera mi. Gbeeku yaa ya nùn kasuka ya tema.

³⁴ Yera u win tiin yaberu nɛnua u karana ma u saaki sua u deewa nuku sankiranun s̄s̄. U win biin gəə wooru sina s̄s̄ə dabi dabinu. ³⁵ Win bii tən durəbu ka tən kurəbu kpuro ba na bu ka nùn nukuru yemiasia, adama u yina u ben goon gari nə. U nεε, u koo win biin gəə swīwa sere u ka nùn naamwε gəriə. Ma u gəə wi swī n̄ ka tε.

³⁶ Saa ye s̄ə, Madiani be, ba tura Egibitiə, ma ba Yosefu Potifaa dore wi u s̄aa Egibiti sunən sina kpaə k̄s̄obun wirugii.

Yuda ka Tamaa

38

¹ Yen biru Yuda u win maabu ka wənəbu deri u da Hiran mi, Adulamə. ² Miya u Kananin wəndia bii goo wa wìn tundo ba m̄ə Sua. Ma u nùn sua kurə, ba menna. ³ Kurə wi, u gura sua u bii tən durə mara, ma ba bii wi yīsiru k̄a Eru. ⁴ U maa wure u gura sua u bii tən durə mara, ma ba nùn yīsiru k̄a Onani. ⁵ Ye u Onani sarasia, u kpam wure u gura sua u bii tən durə mara, ma ba nùn yīsiru k̄a Sela. Saa yè s̄ə kurə wi, u Sela mara, Yuda u n̄ wāa mi. U da u wāawa Kisibuə.

⁶ Eri, Yudan bii gbiikoo wi, u kpɛa ma win tundo u nùn kurɔ kasua. Kurɔ win yĩsira Tamaa. ⁷ Ye Yinni Gusunɔ u wa ma Eri u sãa tɔn kɔso, ma u dera u gu. ⁸ Saa ye sɔra Yuda u Onani sɔwa u nɛɛ, a wunen mɔn kurɔ suo a yenu doke kpa a nùn bweseru kasua nge mɛ wooda ya gerumɔ.

⁹ Onani u wa ma kurɔ wi, ù n mara, bii be, ba ñ ko n sãa wigibu. Yera ù n ka nùn mɛnnamɔ u ku ra wure u tii wa kurɔ wi sɔ, u ku ka win mɔo bibu maruan sɔ. ¹⁰ Ye Onani u mɔ mi, ya ñ Yinni Gusunɔ dore. Yen sɔna u maa dera u gu. ¹¹ Yera Yuda u Tamaa sɔwa u nɛɛ, a doo a gɔminiru di sere nen bii Sela ù n kpɛa.

Domi u tii sɔwa u nɛɛ, Sela ù n kurɔ wi sua, u koo ra maa gbi nge win maabu.

Ma Tamaa u doona u da u wãa win tundon yenuɔ.

¹² Sanam dɔo sanam wee, Yudan kurɔ Suan bii u gu. Ye Yuda u yen gɔminiru di u kpa, win bwɛra wurama, yera ba da Tinnɔ wi ka win bɔrɔ Hira Adulamugii wi. Miya ba Yudan yãanun sansu bɔrimɔ. ¹³ Yera goo u da u Tamaa sɔwa u nɛɛ, wee wunen dwaa tundo u dɔo Tinnɔ u ka win yãanun sansu bɔri. ¹⁴ Ye u nua mɛ, yera u win gɔmini yãnu pota, ma u tii sɔnditia wukiri nge kurɔ tanɔ, u da u sina wuu ge ba mɔ Enaimun kɔnnɔwɔ Tinnan swaaɔ. Domi u wa Sela u kpɛa, ba ñ maa nùn wi wɛ durɔ.

¹⁵ Ye Yuda u sarɔ u nùn wa u sɔ mi, ma u nùn garisi kurɔ tanɔ yèn sɔ u win wuswaa sɔnditia wukiri.

¹⁶ Ma u susi win bɔkuɔ u ka nùn gari kua u nɛɛ, su da wunen yenuɔ n ka nun kpuna.

Domi u ñ yɛ win biigii kurɔwa. Ma kurɔ wi, u nùn wisa u nɛɛ, mba kaa man kɛ à n ka man kpuna.

17 Ma Yuda u nεε, kon de bu ka nun boo kpεmu naawa.

Kurɔ wi, u nεε, n̄ n mɛn na, a man gāanu təruba yīiyo sere à n boo ge m̄risiama.

18-19 Yuda u n̄n wisa u nεε, mba a kī n nun təruba yīiya.

Ma u nεε, a man wunɛn taabu ge ga wunɛn yīreru m̄ ka gen w̄εε ka dɛka ye a n̄eni w̄εεma.

Yera u ye kpuro kurɔ wi w̄ε, ma u da u ka n̄n kpuna. Yen biru kurɔ wi, u seewa u doona. U da u s̄nditia ye wuna ma u maa win ḡmini yāa ni doke. Amen biru u deema wee, u gura m̄. 20 Yuda u win b̄rɔ Hira Adulamugii wi ḡra u ka boo ge kurɔ wi daawa, kpa u win yāa ni u təruba yīi m̄i mwaama. Adama ye u tura m̄i, u n̄ kurɔ wi wa. 21 Yera u yam min t̄mbu bikia u nεε, mana kurɔ tanɔ wi u raa w̄aa Enaimun k̄nn̄w̄a swaa s̄a mini.

Ma ba n̄n wisa ba nεε, kurɔ tanɔ goo sari mini.

22 Yera u ḡsira Yudan mi, u nεε, na n̄ kurɔ wi wa. Yam min t̄mbu ba maa nεε, kurɔ tanɔ goo sari ben wuu mi.

23 Yuda u nεε, n̄ n mɛn na, u n̄enuɔ, ye u wa k̄. Wee, na ka nun boo kpεmu ge ḡra win mi, a n̄ maa n̄n wa. Yen s̄, su ku de bu sun ȳε.

24 Suru itan biru ba na ba Yuda s̄ɔwa ba nεε, wunɛn biigii kurɔ Tamaa u kurɔ tanaru dim̄ sere u mam ten gura sua.

Ma Yuda u nεε, bu n̄n yaro wuun di bu d̄ɔ m̄eni.

25 Sanam m̄ε ba ka n̄n yariɔ wuun di, yera u ḡra bu Yuda taabu ge ka gen w̄εε yi ka dɛka ye s̄ɔsi, kpa bu n̄n s̄ ma wi u ye kpuro m̄, ȳron gura u m̄.

²⁶ Ye ba ka yāa ni tura, Yuda u nu gia ma u nεε, kurō wi, u man gem kere, domi na yina n nùn nen bii Sela wē durō.

Yen biru Yuda kun maa ka nùn mennare.

²⁷ Sanam mε kurō wi, u marubu tura yera ba wa ma sikabara ba wāa win nukurō. ²⁸ Ye u yiire, yera bii ben turo u nōma yarama, ma marusio u nōmu ge sō wēε wunōmgii gbinisi u nεε, winiwa koo ghi u yarima.

²⁹ Adama u nōmu ge wesia, ma wi u kun daa nōma yare mi, u gbia u yarima. Yera marusio u nεε, anna a ka tii swaa kenia mε!

Yen sōna ba nùn yīsiru kā Peresi. Yen tubusiana, swaa kenio. ³⁰ Yen biruwa wi ba wēε wunōmgii gbinisi mi, u yarima. Ma ba nùn yīsiru kā Seraki.

Yosefu u wāa Potifaa mi

39

¹ Isimεliba ba ka Yosefu da Egibitio. Ma Potifaa Egibitigii u nùn dwa ben mi. Potifaa wi, u sāawa Egibiti sunən sina kpaa kōsobun wirugii. ² Yinni Gusunō u wāa ka Yosefu, ma u nùn kua tən barukagii. U wāa win yinni Egibitigiin yenuō. ³ Yinni wi, u wa ma Yinni Gusunō u ka nùn wāa, ma u maa nùn swaa kusiammε yabu baayere sō ye u mō. ⁴ Yen sō, u ka nùn nōnu geu mεera u nùn kua win yenun sōm kowobu kpuron wirugii, ma win ye u mō kpuro u nùn nōmu sōndia. ⁵ Saa mìn di u Yosefu kua win yenun sōm kowobu kpuron wirugii ma u nùn ye u mō kpuro nōmu sōndia, Yinni Gusunō u win yenu ge domaru kua ka ye u mō kpuro yenuō ka gberō. ⁶ Potifaa wi, u ye u mō kpuro

deri Yosefun noma sɔɔ. U n̄ maa yen gaan gari yē ma n kun mɔ win dīa ni u koo doke nɔɔwɔ baasi.

Yosefu ka Potifaaan kurɔ

N wee Yosefu durɔ burɔwa. Win wasi ka win wuswaa girima mɔ. ⁷ Yera sɔɔ teeru win yinnin kurɔ u n̄n n̄ni girari ma u n̄ε, a de a ka man kpuna.

⁸ Adama Yosefu u yina. U kurɔ wi sɔɔwa u n̄ε, n wee, n̄n yinni u n̄ yenun gāanun gari yē. Win ye u mɔ kpuro, n̄na u n̄mu s̄andia. ⁹ U n̄ man dam kere yenu ge sɔɔ, u n̄ maa man gāanu yinari ma n kun mɔ wunε t̄na ȳn s̄ a s̄a win kurɔ. Yera kon gāa ninin bweseru ko kpa n Gusunɔ torari?

¹⁰ Baadommawa kurɔ wi, u ra n ka n̄n gari yi m̄. Ka m̄, Yosefu u yina u ka n̄n kpuna. U ku ra mam k̄a ba n w̄a sannu.

¹¹ Sɔɔ teeru Yosefu u dua dirɔ u ka win s̄mburu ko. N deema yenu gen t̄nu goo sari turuku. ¹² Yera kurɔ wi, u Yosefun bekuru n̄nua u n̄ε, a ka man kpunɔ.

Yosefu u n̄n beku te deria u duka yara t̄ɔwɔ. ¹³ Ye kurɔ wi, u wa ma u n̄n beku te deria u duka yara t̄ɔwɔ, ¹⁴ yera u win yenugibu soka u n̄ε, i na i wa. Heberu wi n̄n durɔ ka na u sun kam m̄εra. U k̄i u ka man kpuna adama na wura kua t̄a t̄a. ¹⁵ Ye u nua na wura kua m̄, u man win bekuru deria u duka yara t̄ɔwɔ.

¹⁶ Ma kurɔ wi, u beku te yii yeru kua sere win yinni u ka wurama yenuɔ. ¹⁷ Sanam m̄ u wurama mi, kurɔ wi, u n̄n sɔɔwa u n̄ε, yoo Heberu wi a ka sun naawa mi, u man duwi u ka man sanku. ¹⁸ Ye na wura kua, yera u man win bekuru deria u duka yara t̄ɔwɔ.

¹⁹ Ye durə wi, u win kurən gari yi nua, yera u mərə bəsira. ²⁰ Ma u Yosefu sua u doke pirisəm dirə mi ba ra sunən pirisəm̄ba doke.

Ba Yosefu pirisəm̄ kp̄ɛ

Miya u wāa. ²¹ Adama Yinni Gusunə u wāa ka wi. U maa nùn domaru kua u dera u kīi geeru wa pirisəm̄ k̄sobun wirugiin mi. ²² Ma wirugii wi, u nùn pirisəm̄ be ba wāa mi kpuro n̄mu s̄ndia. Ye ba koo ko kpuro, wiya ra yen wooda wē. ²³ Wirugii wi, u ku ra m̄eri ye Yosefu u m̄ domi Yinni Gusunə u wāa ka wi. Ma u dera win ye u kua kpuro ya wēra.

40

¹ Yeba kpuron biru Egibiti sunən s̄m kowobun wirugibu yiru ba nùn torari. Turo u s̄a p̄ɛ kowobun wirugii, turo maa wi u ra nùn n̄ra wē. ² Ma u ka be yiru ye m̄ru bara. ³ U bu doke pirisəm̄ k̄sobun wirugiin dirə mi ba Yosefu k̄enua. ⁴ Pirisəm̄ k̄sobun wirugii wi, u bu Yosefu n̄mu s̄ndia u n bu s̄mburu kuamm̄. Ma ba s̄ə m̄eru kua pirisəm̄ diru mi.

Yosefu u dosusu tubusia pirisəm̄ dirə

⁵ Yera w̄kuru garu be yiru ye, ba dosa pirisəm̄ diru mi. Ben baawure ka wiguu ka gen tubusianu n̄n̄m. ⁶ Ye Yosefu u na ben mi bururu u bu m̄era, yera u deema ben nuki sankire. ⁷ Ma u bu bikia u n̄ɛ, am̄na b̄en wuswaa ka burisine m̄e gisə.

⁸ Ba nùn wisa ba n̄ɛ, sa dosawa. Goo maa sari wi u koo sun dosu si tubusia.

Yosefu u bu s̄əwa u n̄ɛ, n n̄ Gusunəwa u ra n ḡānu kpuron tubusianu yē? N n̄ m̄n na, i man b̄en dosu si saario.

9-10 Ma wi u ra Egibiti sunə tam nərə wě, u win dosu Yosefu saaria u nεε, nen dosu sɔɔ wee, na resəm dāru wa nen wuswaaɔ ta kpia. Dāa te, ta kāasi ita mɔ. Ma ta wěsu kua ta binu mara nu ye. ¹¹ N deema na Egibiti sunən nərə neni nen nəmuɔ. Na resəm ye wəka na game nərə ye sɔɔ. Ma na ye sua na nùn wě.

¹² Ma Yosefu u nùn sɔɔwa u nεε, dosu gen tubusianu wee. Kāasi ita ye, sɔɔ itawa mi. ¹³ N tie sɔɔ ita sunə u ka nun yara pirisəm di kpa u nun wesia wunen səmburu sɔɔ. Kaa kpam nùn win nərə wě nge mε a ra raa ko sanam mε a sāa win səm kowo. ¹⁴ Adama a n man yaaye sanam mε a doo nɔɔru wəri. Na nun kanamɔ, a man durom kuo a sunə nen gari sɔ kpa a man yara dii tenin di. ¹⁵ Domi ba man gbənawa saa Heberuban tem di, ba ka man na mini. Yen biru na n maa gāanu kue ba ka man kpɛema pirisəm diru mi.

¹⁶ Ye pɛε kowobun wirugii wi, u wa ma Yosefu u wiɔnən dosu ge tubusia n dora, yera u nεε, wee, nen dosu sɔɔ, nena maa birenu ita sɔɔwa nì sɔɔ ba ra pɛε doke. ¹⁷ Bire te ta wāa wəllɔ, kira bwese bwesekawa wāa mi, ye ba yeesia pɛε doo sɔɔ. Ma gunəsɔ kira ni dimɔ bire te sɔɔ, nen wiru wəllɔ.

¹⁸ Yosefu nùn wisa u nεε, gen tubusianu wee. Birenu ita ye, sɔɔ itawa mi. ¹⁹ N tie sɔɔ ita sunə u ka wunen wiru bura kpa bu nun sāarusia dāa wəllɔ, gunəsɔ su wunen yaa di.

²⁰ Ye n kua sɔɔ ita ye, Egibiti sunə u win marubun tɔɔ bakarɔ kua. Ma u səm kowobu yiru ye yara pirisəm di, u bu yɔrasia win səm kowo be ba tien wuswaaɔ. ²¹ Ma wi u ra nùn nərə wě mi, u nùn wesia win səmburu sɔɔ. ²² Adama ba pɛε kowobun

wirugii wi s̄aarusia nge mε Yosefu u raa bu tubusia.
 23 Yen biru sun̄n n̄ri w̄ɔ wi, u Yosefu duari.

Egibiti sun̄ u dosa

41

1 W̄ɔ yirun biru Egibiti sun̄n tii u dosa. Wee u ȳ daru b̄ɔw̄ɔ. 2 Yera naa mero bure n̄ɔba yiru yi yi b̄ɔru yi yarima daarun di yi dim̄ daru b̄ɔw̄ɔ. 3 Ma n̄ɛ n̄ɔba yiru ḡɛ maa yarima daarun di yi yi woore yi ñ waabu w̄, yi ȳra yīn̄n̄n̄ b̄kū daru b̄ɔ mi. 4 Ma yi n̄ɛ bure yi yi b̄ɔru m̄w̄. Ma u dom yanda.

5 U kpm̄ dweeya ma u dosa n̄n̄ m̄ɛruse. Wee, doo ḡaa teeru s̄ɔ, u doo wii geenu n̄ɔba yiru wa ni nu b̄m̄ m̄ sw̄ɛ sw̄ɛ. 6 Ma doo winu n̄ɔba yiru ganu nu maa yara nīn̄n̄n̄ tem̄, ni nu sakosu s̄aa nu ḡbere s̄ɔ ka woon s̄. 7 Doo wii sako si, su doo wii geenu m̄w̄ m̄w̄. Ma u dom yanda u deema u dosawa.

8 Ye ñ kua bururu win bw̄era kun kpun̄. U s̄robu ka bw̄isigibu kpuro soka be ba w̄aa Egibitī. U bu win dosu si kpuro saaria. Adama baa ben turo kun kp̄ia u ñn̄ dosu si tubusie.

9 Saa ye s̄ɔra win n̄ri w̄ɔ wi, u ñn̄ s̄ɔwa u n̄ɛ, gis̄ra na yaaya ma na tora. 10 Sanam m̄ a m̄ru kua ka b̄ɛɛ wun̄ɛn̄ s̄am̄ kowobu, ma a dera ba sun kp̄ɛ n̄ ka p̄ɛ kowobun wirugii piris̄m̄ k̄s̄obun wirugiin̄ dir̄, 11 b̄ɛɛ yiru ye, sa dosa w̄ku teeru. Ma b̄ɛɛn̄ baawure u win dosun tubusianu nua nge m̄ u dosa. 12 N̄ deema b̄ɛɛ ka Heberu bii goowa sa w̄aa mi, wi u s̄aa piris̄m̄ k̄s̄obun wirugiin̄ yoo. Ye sa ñn̄ b̄ɛɛn̄ dosu si saaria, yera u sun si tubusia.

13 Ma n kua nge me u baawure tubusia. A man wesia nen samburu sɔɔ, ma a dera ba pɛɛ kowobun wirugii wi sãarusia.

Yosefu u Egibiti sunɔn dosusu tubusia

14 Ye Egibiti sunɔ u nua me, u Yosefu sokusia. Mii mii ba nɔn yarama pirisɔm dirun di, u win toburu kɔna ka win baa sansu u yãnu kɔsa, ma u seewa u da sunɔ win mi. 15 Sunɔ u nɔn sɔɔwa u neɛ, na dosa. Goo kun kpãa u man dosu ge tubusie. Na maa nua a ra dosu tubusie bɔ n nun gu sɔɔwa.

16 Ma Yosefu u nɔn wisa u neɛ, n n̄ ne, Gusunɔwa u koo nun ge tubusia n dora.

17 Ma sunɔ u neɛ, wee, nen dosu sɔɔ na yɔ daru bɔɔwɔ. 18 Yera naa mero bure nɔɔba yiru yi yi bɔɔru yi yarima daarun di yi dimɔ daru bɔɔwɔ. 19 Ma neɛ nɔɔba yiru gee maa yarima daarun di yi yi woore yi n̄ waabu wã. Na n̄ naa k̄simii nin bweseru waare Egibitin tem kpuro sɔɔ. 20 Neɛ yi, yi neɛ gbiikii nɔɔba yiru yi yi bɔɔru mi mwe. 21 Adama ye yi yi mwe me, a n̄ kaa n mam yɛ nge yi gãanu mwe. Domi me yi woore yellun di, meya yi woore mi. Ma na dom yanda. 22 Yen biru na kpam dosa na doo gãa teeru sɔɔ doo wii geenu nɔɔba yiru wa ni nu bɛm mɔ swɛɛ swɛɛ. 23 Ma doo winu nɔɔba yiru ganu nu maa yara niɔnɔn temɔ ni nu sakosu sãa nu gbere sɔɔ ka woon sɔ. 24 Doo wii sako si, su doo wii gee ni mwe mwe. Na dosu ge nen sɔrobu saaria adama ben goo kun man gu tubusie.

25 Yosefu u nɔn sɔɔwa u neɛ, gãa teena a dosa. Gusunɔwa u nun sɔɔsi ye u koo ko. 26 Naa mero bure nɔɔba yiru ye, ka doo wii geenu nɔɔba yiru ye, wɔɔ nɔɔba yiruwa. Ye kpuro ya sãawa dosu teu.

27 Nεε nɔɔba yiru yi yi woore yi ñ waabu wã mi, yi yi yara yiɔnɔn biruɔ, ka doo wii sakosu nɔɔba yiru si su gberε sɔɔ ka woon sɔ mi, nu sãawa wɔɔ nɔɔba yiru yɛ sɔɔ gɔɔra ko n wãa. 28 Gusunɔwa nun sɔɔsi ye u koo ko nge mε na raa nun sɔɔwa, sunɔ. 29 N wee, wɔɔ nɔɔba yiru sɔɔ, debura ko n wãa Egibitin tem kpuro sɔɔ. 30-31 Adama yen biru gɔɔra koo tem mε kpuro wɔri wɔɔ nɔɔba yiru kpa tu kpɛa gem ka tia sere ba ñ koo maa debu ten yira wa. 32 Ye a ka dosu ge kua nɔn mεeru, Gusunɔ u kɔ a n yɛ ma ya koo koorawa ya ñ maa tεmɔ. 33 Tɛ, sunɔ, n weene a bwisigii goo kasu wi u lasabu mɔ, kpa a nùn ko Egibitin wirugii. 34 Kpa a maa tɔmbu gabu wuna be ba koo deburun saan dɔanu kpuro bɔnu ko suba nɔɔbu kpa bu nin sube teeru mwa baawuren mi. 35 Kpa bu dɔa ni kpuro menna ka wunen yiiko bu doo bɔkunu bere biranu sɔɔ wuu baageren sɔ kpa ba n nu kɔsu. 36 Niya nu ko n berua tɔmbun sɔ ba n ka gɔɔrun wɔɔ nɔɔba yiru ye mara ye ya wee tem mε sɔɔ, kpa tu ku raa ka tɔmbu kpuro go.

Ba Yosefu kua Egibitin wirugii

37 Ma Yosefun gari yi, yi Egibiti sunɔ dore ka win sina asakpɔbu kpuro. 38 Yera u bu bikia u nεε, mana sa ko maa tɔnu wa wi u Gusunɔn Hunde mɔ nge wini.

39 Ma u Yosefu sɔɔwa u nεε, nge mε Gusunɔ u nun ye kpuro sɔɔsi, goo maa sari wi u bwisi ka lasabu mɔ nge wunε. 40 Kon nun ko nɛn yenu yɛro. Nɛn tɔmbu kpuro ba koo wunen gari mεm nɔɔwa. Nɛn sina gɔna tɔnawa ko na n ka nun kere. 41 U maa nεε, wee, na nun kua Egibitin tem kpuron wirugii.

⁴² Yera u win taabu ge ga win yĩreru mɔ pota win nɔmun di u Yosefu dokea win nɔmuɔ. Ma u nùn yāa buranu sebusia. Yen biru u nùn yɔni wuragii dokea wĩirɔ. ⁴³ Ma u dera ba nùn yɔɔsia kɛkɛ sɔɔ ye dumi gawe ya wigia swĩi. Gaba nùn gbiie ba mɔ, i yiuro i yiuro. Nge mɛya Egibiti sunɔ u ka Yosefu kua tem mɛ kpuron wirugii.

⁴⁴ Ma u kpam nùn sɔɔwa u nɛɛ, nɛ Egibiti sunɔ, nɛna na gerua, Egibitin tem kpuro sɔɔ, goo kun kpɛ u gāanu ko ma n kun mɔ ka wunen wooda.

⁴⁵⁻⁴⁶ Ma u Yosefu yĩsiru kã Safenati Paniaki te ta sãa be Egibitigibun yĩsiru. Ma u nùn Potiferan bii Asinati kã kurɔ. Potifera wi, u sãawa wuu ge ba mɔ Onin yāku kowo. Yosefu u mɔwa wɔɔ tɛna sanam mɛ Egibiti sunɔ u nùn kua wirugii.

Ma Yosefu u doona u da u Egibitin tem kpuro bera. ⁴⁷ Deburun wɔɔ nɔɔba yiru ye sɔɔ, tem mu dīanu kua gem gem. ⁴⁸ Yera Yosefu u wuu baageren gbean dīanu mɛnna wɔɔ nɔɔba yiru ye sɔɔ, u nu berua wuu gen biranu sɔɔ. ⁴⁹ Dīa ni u mɛnna mi, nin kpāara banda sere ba ñ kpɛ bu nin geeru gia. Nu sãawa nge yani sɛɛri.

⁵⁰ Gɔɔ ten saa yu sere na, Asinati, Potiferan bii u Yosefu bii tɔn durɔbu yiru marua. ⁵¹ Yen gbiikoowa Yosefu u yĩsiru kã Manase, u nɛɛ, domi Gusunɔ u dera na nɛn wahala kpuro duari ka maa nɛn baan yenu kpuro. ⁵² Ma u yiruse yĩsiru kã Efaraimu, u nɛɛ, domi Gusunɔ u dera na mara tem mi na nɔni swāaru wa.

⁵³ Sanam dɔɔ sanam wee, debu baka ten wɔɔ nɔɔba yiru yen baa doona Egibitin temɔ. ⁵⁴ Ma wɔɔ nɔɔba yiru gɔɔrugia ya tunuma nge mɛ Yosefu u raa gerua. Gɔɔ te, ta tem baama kpuro nɛnua, ma n kun

mə Egibitin tem tənə sɔɔ mi dīanu wāa. ⁵⁵ Adama ye gɔɔra ra dua mi, tamba Egibiti sunə wuri koosimə bu ka dīanu wan sɔ. Ma u bu sɔwa u nɛɛ, bu doo Yosefun mi, kpa bu ko ye u koo bu sɔ. ⁵⁶ Ye Yosefu u wa gɔɔra tem mɛ kpuro nɛnua, yera u bira ni kpuro wukia u tambu dīanu dɔremə. Gɔɔ te, ta kpɛamə. ⁵⁷ Ma tamba naamə Egibitiɔ tem kpuron di bu ka dīanu dwe Yosefun mi, domi gɔɔ te, ta tem kpuro nɛni gem gem.

Yosefun maaba dīanu dwebu da Egibitiɔ

42

¹ Ye Yakəbu u nua dīanu wāa Egibitiɔ, yera u win bibu bikia u nɛɛ, mban sɔna i mɛɛrine i n̄ gāanu m̄.

² Na nua ma Egibitiɔ dīanu wāa. N n mɛn na, i seewo i da i sun nu dwiama kpa su wa sa n ka wāa.

³ Ma Yosefun maabu wəkuru ba seewa ba da Egibitiɔ bu ka dīanu dwe. ⁴ Adama Yakəbu kun wure Yosefun wənə Benyamɛɛ u ka bu da domi u nɛɛ, wahala gaa ya koo ra n̄n deema. ⁵ Ma ba dīa ni dwem da Egibitiɔ ka Kananiba gabu. Domi gɔɔra wāa Kananin tem kpuro sɔɔ.

Yosefu u win maabu buku buku kua

⁶ Saa ye sɔɔ, Yosefuwa u Egibitin tem kparamə. Wiya u tem min tambu dīanu dɔrasiamə. Ye win maa be, ba tura mi, ba n̄n yiira ba wiru tem girari.

⁷ Ye u bu wa u bu gia, adama u kua nge u n̄ bu yɛ. Ma u bu gerusi ka dam u nɛɛ, man diya i na.

Ba n̄n wisa ba nɛɛ, saa Kananin tem diya sa na su ka dīanu dwe.

⁸ Adama ka mɛ, ba n̄ n̄n tuba. ⁹ Saa yera u yaaya dosu ge u raa kua ben sɔ. Ma u bu sɔwa u nɛɛ, i

nawa i ka beŋen tem saria mɛeri kpa i wa mi sa dam kɔmiɛ.

¹⁰ Ba nùn wisa ba nɛɛ, aawo, yinni, sa nawa su ka dīanu dwe. ¹¹ Tɔn turowa u beŋe kpuro mara. Gema sa gerumɔ, sa ñ sãa be ba tem saria mɛerim na.

¹² Adama Yosefu u bu wisa u nɛɛ, weesa, i nawa i ka wa mi sa dam kɔmiɛ.

¹³ Ba kpam nùn wisa ba nɛɛ, yinni, sa sãawa beŋe tɔnu wɔkura yiru. Tɔn turowa u sun mara Kananin temɔ. Beŋen wi u piiburu bo, wiya sa deri yenuɔ ka beŋen tundo, ma turo u sariru kua.

¹⁴ Yosefu kpam bu wisa u nɛɛ, weesa i mɔ. I nawa i ka beŋen tem saria mɛeri. ¹⁵ Wee nge me kon ka beŋen laakari mɛeri. I kun ka beŋen wɔnɔ wi u wãa yenuɔ mi nɛ, sere ka Egibiti sunɔn yĩsiru i ñ yariɔ minin di. ¹⁶ Yen sɔ, i beŋen turo ɔriɔ u da u ka nùn na. Beɛ be i tie, bu beɛ doke pirisɔm dirɔ. Saa ye sɔra sa ko wa ñ n gem na i gerumɔ. Ma n kun me, sere ka Egibiti sunɔn yĩsiru, i nawa i ka tem saria mɛeri.

¹⁷ Ma u bu kenusi pirisɔm dirɔ sɔɔ ita. ¹⁸ Sɔɔ itase tera u bu sɔɔwa u nɛɛ, na Gusunɔ nasie. Yen sɔ, i koowo meni kpa i wa i n ka wãa. ¹⁹ I n sãan na tɔn geobu, i beŋen turo derio diru mini. Beɛ be i tie kpa i ka beŋen tɔmbu dīanu daawa ɔɔ ten sɔ. ²⁰ Kpa i ka man beŋen wɔnɔ dãako wi naawa. Saa yera kon gia ma gema i gerumɔ, kpa su beɛ deri i n wãa.

Ba wura me, ²¹ ma ba sɔɔna ba nɛɛ, kɔsa ye sa beŋen wɔnɔ Yosefu kua yera ya sun kɔsiemɔ tɛ, domi sa win nuku sankiranu wa. Ye u sun suuru kana sa ñ wure.

²² Rubeni u bu sɔɔwa u nɛɛ, na ñ daa beɛ sɔɔwa na nɛɛ, i ku bii wi kɔsa gaa kua? Adama i ñ nen gari wure. Wee, tɛ Gusunɔ u sun win yem bikiamɔ.

²³ Sanam mɛ ba gari yi m̀, ba ñ yē Yosɛfu u ben barum n̄ɔm̄. Domi goowa u ra bu gari tusie. ²⁴ Ma Yosɛfu u bu dɛsirari gina u da u swī.

Yosɛfun maaba ḡsira Kananin tem̄

Yen biru u wura u ka bu gari kua. Ma u be s̄ɔ Simɛɔ ḡsa u dera ba ka n̄n̄ ȳni b̄kua be kpuron n̄ni biru. ²⁵ Yen biru u wooda w̄ u n̄ɛ, bu ben saakiba s̄ɔ d̄ianu yibio kpa bu ben baawuren gobi wesia win saaki s̄ɔ, kpa bu be d̄ianu kusenu kua ni ba koo di swaa s̄ɔ. Ma ba kua m̄. ²⁶ Ma ba ben d̄ia ni ketɛkunu s̄ɔbi ba doona.

²⁷ Swaa s̄ɔ mi ba w̄re, yera ben turo u win saaki kusia u ka win ketɛku d̄ianu k̄. Ma u deema gobi wee saaki ye s̄ɔ. ²⁸ Ma u be ba tie s̄ɔwa u n̄ɛ, ba man n̄n̄ gobi wesia. Yi wee n̄n̄ saaki.

Yera ba nanda ba geruna ba n̄ɛ, mba Gusun̄ u sun kua yeni.

²⁹ Ma ba wure ba swaa w̄ri ba tura ben tndon mi Kananin tem̄. Ba n̄n̄ s̄ɔwa kpuro ye n bu deema. ³⁰ Ba n̄ɛ, dur̄ wi u s̄a Egibitigibun wirugii u sun gerusi u n̄ɛ, sa nawa su ka ben tem saria m̄eri. ³¹ Ma sa n̄n̄ wisa sa n̄ɛ, sa s̄awa t̄n̄ geobu. Sa ñ n̄ su ka ben tem saria m̄eri. ³² Sa kpa n̄n̄ s̄ɔwa sa n̄ɛ, sa s̄awa t̄n̄ turon bibu, b̄ɛɛ w̄kura yiruwa a mara. B̄ɛn̄ turo sariru kua. Wi u piiburu bo, u maa w̄a yenū ka wun̄. ³³ Yera u sun wisa u n̄ɛ, su n̄n̄ b̄ɛn̄ turo derio. B̄ɛɛ be sa tie, kpa su ka b̄ɛn̄ t̄mbu d̄ianu naawa ni nu koo bu turi ḡɔ ten s̄, ³⁴ kpa su ka n̄n̄ b̄ɛn̄ w̄n̄ wi u w̄a yenū mi naawa. Nge m̄ya u koo be ka gia ma sa s̄a t̄n̄ geobu, sa ñ weesu m̀, sa ñ maa s̄a be ba ben tem saria m̄erim na. Kpa u sun b̄ɛn̄ turo wi wesia. M̄ya u koo be maa de su tenkuru ko ben tem mi.

³⁵ Ye ba gari yi gerua ba kpa, yera ben baawure u win saaki kusia. Be ka ben tundo ba wa wee, ben baawuren gobi yi u kasia yi wãa win saakiã. Ma berum be kpuro mwa. ³⁶ Yera Yakõbu u nεε, i ko de n nen bibu kpuro biawa. Domi wee, Yosefu u sariru kua, na maa Simεã bia, tε i kã i Benyamεε sua. Ye kpuro ne sããra ya wõrimã.

³⁷ Rubeni u ben tundo wisa u nεε, a gesi man Benyamεε nõmu sãndio. Nã kun ka nùn wuramε, nen bibu yiru wee, a bu goowo.

³⁸ Yakõbu u bu wisa u nεε, nen bii u ñ ka bεε dõõ. Domi win mãõ u gu, wi turowa u man tie. Yen sã, wahala gaa yã n seewa ya nùn deema gɓaburu sãõ, nuku sankiraru ta koo ra man go, domi na tãkõ kua.

Yosefun maabu ba ka Benyamεε da Egibitiã

43

¹ Sanam dõõ sanam wee, gããra dam mò Kananin temã ta dõõ. ² Ye Yakõbu ka win bibu ba dĩa ni di ba kpa, ni ba raa dweema Egibitin di mi, yera u bu sãõwa u nεε, i maa wuro Egibiti mi, i sun dĩanu fiiko dwiama.

³ Yuda u nùn sãõwa u nεε, Egibitin wirugii wi, u sun sãõwa u sirewa u nεε, su ku na win wuswaaã ma sa ñ besen wõnõ Benyamεε neni. ⁴ N n men na, à n wura u sun swĩi, sa ko da su nun dĩanu dwiama. ⁵ À n maa yina, sa ñ dõõ. Domi durõ wi, u nεε, su ku ra ne win wuswaaã ma n kun ka besen wõnõ wi.

⁶ Ma Yakõbu wi ba maa sokumã Isireli, u bu sãõwa u nεε, gari kãsi yiren bwesera i man kua mε, ye i nεε, i maa wõnõ mõ u bεε tie.

⁷ Ba nùn wisa ba nεε, durõ wi, u sun bikia u sirewa u nεε, amõna sa sãa. Wara sun mara. Besen tundo

u wāa hunde sǎǎ? Sa maa wǎnǎ goo mǎ? Ma sa nùn wisa ye u sun bikia kpuro. Amǎna sa ko n ka yē ma u koo nēewa su ka bēsen wǎnǎ na.

⁸ Yuda u win tundo Isireli sǎǎwa u nēē, a de bēsen wǎnǎ wi, u ka man da kpa su doona kpa bēse kpuro su ku ra gbi, bēse ka wunē ka bēsen bibu. ⁹ Ye n nùn deema kpuro nēna kon ye sǎbe kpa na n sǎa taaregii wunen mi, nà kun ka nùn wuramē. ¹⁰ Wunen tii a wa saa mìn di sa gari yi mǎ, sà n dǎǎn na, sa n gǎsiramē nǎn mēeruse.

¹¹ Isireli u gerua u nēē, n n mēn na, yà n kua tilasi, i gǎa buranu suo ni nu sǎa bēsen tem miginu ni nu n wāa Egibitiǎ i ka durǎ wi daawa, nge gum sawaram ka tim fiiko ka turare fiiko ka dǎa marum fiiko ka tii bi ba ra soku miru. ¹² Kpa i n gobi nēni nge mē i raa ka dan nǎn yiru. I n tura mi, kpa i bu yǎǎnǎ wesia yi sa deema bēen saakiba sǎǎ. À ku tuba, ba yi duariwa. ¹³ Yen biru i bēen wǎnǎ wi suo kpa i da. ¹⁴ Gusunǎ Dam kpurogii u koo de durǎ wi, u bēen wǎnwǎndu wa kpa u de i wurama ka Simeǎ ka Benyamēē. Nà n kon maa bibu bian na, to, kpa n bia.

Yosefu u ka win maabu gari mǎ

¹⁵ Ma bii be, ba kēē ni sua ka gobi yi ba raa ka dan nǎn yiru ka Benyamēē sannu. Ma ba seewa ba swaa wǎri ba da Egibitiǎ. Ye ba tura mi, ba da Yosefun mi. ¹⁶ Sanam mē Yosefu u bu wa ka Benyamēē sannu, u win sǎm kowobun wirugii sǎǎwa u nēē, a tǎn be duusio nēn dirǎ. Yen biru a doo a yaa go. Domi sanna sa ko di sǎǎ sǎǎ ge nē ka be.

¹⁷ Ma sǎm kowo wi, u kua nge mē Yosefu u nùn sǎǎwa. U ka bu da diru mi. ¹⁸ Ye ba wāa diru mi, yera bērum bu mwa ba tii sǎǎwa ba nēē, gobi yi ba

wesia bēsen saakiba sɔɔ, yin sɔna ba ka sun na mini, kpa bu sun mwa ka dam ka bēsen ketekunu, kpa su ko ben yobu.

¹⁹ Yera saa Yosefun dii kɔnnɔn di ba sɔm kowo wi sɔwa ba nɛɛ, ²⁰ yinni, a sun suuru kuo. Ye sa gbia sa na mini sa dīanu dwa, ²¹ saa ye sa ka nu dɔɔ yenuɔ, sa yɔra swaaɔ su ka wɛra. Yera sa bēsen saakiba kusia ma sa deema gobi yi sa kɔsia kpuro wee, yi wāa bēsen baawuren saaki sɔɔ. Yi wee, sa ka wurama. ²² Domi sa ñ yɛ wi u yi wesia bēsen saakiba sɔɔ. Mɛya sa maa ka gobi na su ka wure su dīanu dwe.

²³ Sɔm kowo wi, u bu wisa u nɛɛ, i ku nanda, i ku wurura. Gusunɔ, bēen baaban Yinniwa u bɛɛ yi kã. Na raa bēen gobi yi mwa.

Yen biru u bu Simɛɔ yarama. ²⁴ Ma u bu duusia Yosefun yenuɔ u dera ba ben kɔri kpakia, u maa ben ketekunu taka wɛ. ²⁵ Ma Yosefun maa be, ba ben kɛnu sɔru mɔ sere u ka tunuma sɔɔ sɔɔ, domi ba nua ma sanna ba koo di ka wi. ²⁶ Ye Yosefu u tunuma yera ba da ba yiira ba nùn kɛɛ ni wɛ. ²⁷ Ma u ben alafia bikia u nɛɛ, bēen durɔ tɔkɔ wìn gari i gerua mi, u bwāa do? U wāa hunde sɔɔ sere ka tɛ?

²⁸ Ba nùn wisa ba nɛɛ, bēsen tundo, wunen bɔɔ u wāa hunde sɔɔ, u bwāa do.

Ma ba kɔm nùn yiira. ²⁹ Ye Yosefu u nɔni seeya u win wɔnɔ Benyamɛɛ wa, yera u bikia u nɛɛ, bēen wɔnɔ wìn gari i man sɔwa mi, wiya mini?

Ma u Benyamɛɛ domaru kua u nɛɛ, Gusunɔ u nun durom kua nen bii.

³⁰ Ma u seewa fia u bu deri u da u swĩ dii sɔwɔ, domi win wɔnɔn kīra nùn nɛnuɔ too too. ³¹ Ye u swĩ u kpa, u wuba ma u yarima. Ka mɛ, u maa tii dam kãawa u ku ka swĩ ben wuswaaɔ. Ma u wooda

wē bu ka dīa ni na. ³² Ma u sina nenem, win maabu ka wənə maa nenem, Egibitigii be ba ra maa ka nūn di, be maa nenem. Domi Egibitigibu ba ku ra kā bu ka Heberuba di sannu yèn sō ba bu garisi disigibu. ³³ Yosefu u win maa be sinasia nge me ba ka kerane saa gbiikoon di sere ka dāakowə. Ma ba mērina ka biti ye u ka bu sinasia. ³⁴ Ma ba bu dīa ni wēmə ni nu wāa Yosefun tabulu wəllə, adama Benyamεginu nu sāawa beginun nən nəbu. Ma ba di ba nərə ba nuku dobu kua.

Yosefu u win maabu yina beria ka win nərə

44

¹ Yosefu u win yenun səm kowobun wirugii sōwa u neε, a tən ben saakiba yibio nge me ben baawure u koo kpī u səbe, kpa a ben baawuren gobi wesia win saakiə. ² Kpa a nen nərə ye ba kua ka sii geesu doke ben yākabun saakiə ka sere maa win dīanun gobi.

Səm kowo wi, u kua kpuro nge me Yosefu u nūn sōwa. ³ Bururu yam sāreru ba bu kara ba doona ka ben ketekunu. ⁴ Ye ba swaa wəri n n̄ te, yera Yosefu u win səm kowo wi sōwa u neε, a tən be naa swīiyə kpa a bu s̄ a neε, mban sōna ba bu gea kua ma ba kōsa wesia. ⁵ Ba n̄ yē ma nərə yera ne wunen yinni na ra ka tam nə, kpa n ka wa ye ya wee sia? Mban sōna ba kōsa yenin bweseru kua.

⁶ Ma səm kowo wi, u bu naa swīi. Ye u bu naamwε, u bu gari yi sōwa. ⁷ Ba nūn wisa ba neε, mban sōna a gari yinin bweseru gerua. Sere ka Gusunə wi sa sāmən yīsiru, sa n̄ yenin bweseru kue. ⁸ Beε be sa ka nun gobi yi a duari beεn saakiba səw naawa saa Kananin di, beεra sa ko maa

sii geesu ñ kun mε wura gbeni wunen yinnin dirun di? ⁹Yen sō, wìn mi a nōra ye wa, yēro u gbi, kpa bεε be sa tie, su ko wunen yobu.

¹⁰Ma sōm kowo wi, u bu wisa u nεε, ya wā ye i gerua. Adama wìn mi na nōra ye wa, wi turowa u koo ko nen yoo. Bεε be i tie, kpa i doona.

¹¹Ma ben baawure u win saaki yi temō ka sendaru u kusia. ¹²Ma sōm kowo wi, u na u saaki be mεεra mεεra saa bukurogian min di n ka girari ben yākabuḡiaō. Ma u nōra ye wa Benyamεεn saakiō.

¹³Ma ba ben tiin yabenu nenua ba kasuka nuku sankiranun sō. Yera ba maa ben ketekunu sōmunu sōbi ba wura wuuō.

Yuda u suuru kanamō Benyamεεn sō

¹⁴Yuda ka wigibu ba tunuma Yosefun yenuō ba deema u ñ gina yara. Ma ba yiira win wuswaaō.

¹⁵Yosefu u bu sōwa u nεε, mban bwesera i kua mε. I ñ yē ma tōnu nge nε u koo kpī u wa ye ya wee sia?

¹⁶Ma Yuda nùn wisa u nεε, yinni, yen yerà kon maa gere su ka yari taaren di. Domi Gusunō u sun wa ma sa sāa taaregibu. Tē a sun mōō su ko wunen yobu, bεε ka wìn mi ba nōra ye wa.

¹⁷Yera Yosefu u nεε, su ku wa mε bu nεε, nena na yen bweseru kua. Adama wìn mi ba nōra ye wa, wiya u koo ko nen yoo. N n mēn na, bεε be i tie, i ḡsiro yenuō ka bōri yendu i bēen tundo deema.

¹⁸Ma Yuda u maa Yosefu susi u nεε, a suuru koowo yinni, nā n maa ḡāanu gerua, a ku mōru ko, domi a sāawa nge Egibitin sunō. ¹⁹Yinni, wuna a sun bikia a nεε, sa tundo mō? Sa wōnō mō? ²⁰Ma sa nun wisa sa nεε, sa tundo mō u tākō kua, ka wōnō turo wi ba mara tākōru sōō. Bii win mōō u gu, wi turowa u tie win mēron bera ḡia. Bεsen tundo wi,

u maa nùn kī too. ²¹ Ye sa yeni gerua, yinni, ma a nεε, su ka nùn na wunen mi, a nùn wa ka nōni. ²² Ma sa wisa sa nεε, n ñ koorɔ bii wi, u bεsɛn tundo deri, domi ù n nùn deri, tundo wi, u koo gbi. ²³ Ma a sun sɔɔwa a nεε, sà kun ka nùn sisi, su ku ra nε wunen mi. ²⁴ Saa ye sa tura bεsɛn tondon mi, sa wunen gari yi nùn sɔɔwa. ²⁵ Sɔɔ mεerun biru ma u nεε, su gɔsiramama mini su ka maa nùn dīanu dwia fiiko. ²⁶ Yera sa nùn wisa sa nεε, sa ñ dɔɔ ma n kun mɔ ka bεsɛn wɔnɔ sannu, domi sa ñ kpɛ su na wunen wuswaaɔ n kun ka wi. ²⁷ Ma bεsɛn tundo u sun sɔɔwa u nεε, sa yɛ ma bibu yiruwā win kurɔ Raseli u nùn marua. ²⁸ Ben turo u yara yɛnun di, u ñ maa nùn wa sere ka gisɔ. U yīiyɔ ma gbeeku yaa ya nùn sɛre ya kasuka. ²⁹ Yen sɔ, sà n maa nùn yiruse wi suari, ù n nua wahala gaa ya nùn deema, nuku sankiranu koo be nùn go, domi u tɔkɔ kua. ³⁰⁻³¹ Yen sɔ tɛ, yinni, nà n wura bεsɛn tondon mi, bii wi sari, sa ko de durɔ tɔkɔ te, tu gbi ka nuku sankiranu bii win kīrun sɔ. ³² Yen biru nε wi na gari mɔ mini, nɛna na tii bii wi sɔbi, domi na nεε, nà kun ka nùn wuramε, n kua nɛn sɔmunu sere ka baadommaa. ³³ Yen sɔ tɛ, na nun kanamɔ a man koowo yoo bii win ayerɔ, kpa wi ka be ba tie bu gɔsira yenuɔ. ³⁴ Domi na ñ yɛ amɔna kon bεsɛn tundo tusia nà n sīa bii wi sari. Gusunɔ u ku de nɛn nōni yi wa kɔsa ye ya koo durɔ tɔkɔ te deema.

Yosɛfu u tii win maabu tusia

45

¹ Yosɛfu u den kpāna u tii nɛnε Egibitigii be ba wāa mi kpuron wuswaaɔ. Yera u wooda wɛ u nεε, bu yario min di.

Ma be kpuro ba yara ba bu deri wi ka win maabu u ka tii bu tusia. ² U wura kua sere Egibitigii be ba wāa turuku mi, ba ye nua, ma ba ye sunən yenugibu sōwa. ³ Yosefu u win maabu ka wənə wi sōwa u nεε, nεna Yosefu. Beεen baaba u wāa hunde sō?

Adama ba kpana bu nūn wisi domi berum bu mwa win wuswaa. ⁴ Ma u nεε, i suuru koowo i susima nen bōku.

Ye ba nūn susi, yera u bu sōwa u nεε, nεna beεen wənə Yosefu wi i dōra ba ka na Egibiti mini. ⁵ Tē, i ku nuki sankira, i ku maa taare wēena ye i ka man dōra. Domi Gusunəwa u dera na na mini n ka beε faaba ko. ⁶ Wee, gō ten wō yirusewa sa dō mini. N maa tie wō nōbu ye sō goo kun kpē u duure u sere gē. ⁷ Gusunən sinara na ka na tem mini n ka beε dīanu berua kpa n beε yara gō ten di n beεen bweseru faaba ko. ⁸ N n beε i dera na na mini. Gusunəwa u dera na na, ma u man kua Egibiti sunən yenu yēro ka win ye u mō kpuron wirugii ka sere maa tem men wirugii. ⁹ Yen sō, i gōsiro fuuku beεen tundon mi, i nūn sō i nεε, ameniwa ne win bii Yosefu na gerua, Gusunə u man kua Egibitin tem wirugii, u de u na fuuku. ¹⁰ U n na kon de u sina Goseniō kpa u n wāa nen bōku, wi ka win bibu ka win debuminu ka win yāanu ka win keteba ka win ye u mō kpuro gesi. ¹¹ Yēn bukata u mō kpuro kon nūn wē, domi gōra maa tie wō nōbu. U n wāa nen bōku, gō te, ta n maa bu goomō ka win yenugibu ka win ye u mō kpuro. ¹² Beε kpuro ka wunen tii Benyamεε, i wa ka nōni ma nεna Yosefu, ne wi na ka beε gari mō mini. ¹³ N n men na, i doo i beεen tundo sō nge me nen yiiko ya ne Egibitiō ka ye i wa mini kpuro. I doo fuuku i nūn tama.

14 Yen biru Yosefu u win wənə Benyamεε nenua u bəkasi wīrə, ma u swī. Benyamεεn tii u maa swī mi ba bəkasiε. 15 Ye u Benyamεε yōsu, yera u win maa ben baawure bəkasi u sōsu u ka swīsimə. Yen biruwa ba ka nūn gari kua.

Egibiti sunə u Yakəbu sokusia u na Egibitiə

16 Ye Egibiti sunən yenugiba nua ma Yosefun maaba tunuma, yera ya sunən tii ka win tambu dore. 17 Ma u Yosefu sōwa u nεε, a wunen maa be sōwə bu ben ketekunu səmunu səbio bu da Kananin temə 18 bu ka bεen tundo ka bεen yenugibu na nen turuku. Kon bu tem gem wē kpa ba n dīa geenu mə ba n dimə. 19 A maa bu sōwə bu Egibitin saretiba suo bu ka da bu bεen tundo ka ben kurəbu ka ben bibu suama. 20 Bu ku wurura ben ye ba koo derin sō, domi gāa ni nu gea sāa Egibiti mini, niya nu koo ko beginu.

21 Ma Isirelin bii be, ba kua mε. Yosefu u bu saretiba wē ma u bu dīanu kusenu kua ni ba koo di swaaə nge mε sunə u gerua. 22 U ben baawure yabe kpaaru kā. Adama yabe kpaanu nəəbuwa u Benyamεε kā ka sii geesun gobi gooba wunəbu (300). 23 Ma u ben tundo Egibitin gāa geenu mərisia u nu ketekunu wəkuru səbi. U dīanu sua u bu wē ka kuse ni ba koo di swaaə bə n wee Egibitiə. Ma u maa ni keteku ninu wəkuru səbi. 24 Yen biru u dera win maa be, ba swaa wəri. Ma u bu sōwa u nεε, i suuru koowo, i ku ra sanna swaaə.

25 Ma ba doonama saa Egibitin di ba na ben tundo Yakəbun mi Kananiə. 26 Ye ba tura, ba nūn sōwa ba nεε, Yosefu kun gu, u wasi. Wiya u mam Egibitin tem kpuro kpare.

Ye Yakɔbu u nua mε, u kpana u bu wisi, domi u n̄ naanε kue ye ba n̄n sɔɔmɔ. ²⁷ Adama ye ba n̄n kpuro saaria ye Yosefu u bu sɔɔwa, ma u sareti be wa be u m̄risiama bu ka n̄n suama, yera win bw̄era den yemia ma win dam wurama. ²⁸ Yera u nεε, wee t̄ɛ, n̄n bii Yosefu u w̄a hunde sɔɔ, n̄n bw̄era kpuna t̄ɛ. Kon da n̄n wa n sere gbi.

Yakɔbu ka win tɔmbu ba da Egibitiɔ

46

¹ Yakɔbu wi ba m̄ Isireli u seewa u swaa w̄ari ka ye u m̄ kpuro u tura Beri Sebaɔ. Miya u Gusunɔ yākuru kua nge mε win tundo Isaki u ra raa ko.

² Yera w̄kuru Gusunɔ u ka n̄n gari kua k̄siru sɔɔ u nεε, Yakɔbu, Yakɔbu.

Ma u wura u nεε, nε wee.

³ Ma Gusunɔ u nεε, n̄na Gusunɔ, wun̄n tondon Yinni. A ku b̄erum ko, a doo Egibiti mi, domi miya kon nun ko bwese bakarun nuuru. ⁴ N̄n tii kon ka nun da kpa n̄ maa ka nun wurama. Yosefun n̄mu sɔɔra kaa gbi.

⁵⁻⁶ Yakɔbu ka win tɔmbu kpuro ba seewa Beri Seban di, ma win biba n̄n doke sareti sɔɔ ka ben tiin bibu ka ben kurɔbu. Sareti be, Egibiti sunɔwa u bu m̄risiama bu ka bu sua. Yen biru ba ben yaa sabenu gura ka ben dukia ye ba wa Kananin temɔ. Ma ba doona Egibitiɔ, ⁷ wi ka win bii t̄n durɔbu ka t̄n kurɔbu ka maa win debuminu, win ȳnugibu kpuro gesi.

Yakɔbun tɔmbu

⁸ Be ba s̄a Yakɔbun bweseru be ba na Egibitiɔ, ben ȳsa wee.

Rubeni, win bii gbiikoo, ⁹ ka win bibu Enaku ka Paalu ka Hesironi ka Kaami.

¹⁰ Simεα ka win bibu Yεmuεli ka Yamini ka Ohadi ka Yakini ka Sokaa ka sere Soolu win mero u saa Kananigii.

¹¹ Lefi maa ka wigibu Geesoni ka Kehati ka Merari.

¹² Yuda ka wigibu Eri ka Onani ka Sela ka Peresi ka Seraki. Adama Eri ka Onani ba gu Kananin temε. Ma ben wεnε Peresi wi, u Hesironi mara ka Hamulu.

¹³ Isakari ka maa wigibu Tola ka Pufa ka Yoobu ka Simuroni.

¹⁴ Sabuloni maa ka wigibu Seredi ka Eloni ka Yalεeli.

¹⁵ Beni ka sere win bii tεn kurε Dina ba saa Lean bibu be u Yakabu marua Padanaramuε. Be ka ben bibu ba saawa mi tεnu tεna ka ita.

¹⁶ Gadi ka maa wigibu Sifioni ka Hagi ka Suni ka Esiboni ka Eri ka Arodi ka Areli.

¹⁷ Asee ka maa wigibu Yimina ka Yisifa ka Yisifi ka Beria ka ben sesu Seraki. Ma Beria u Heberu mara ka Maakieli.

¹⁸ Bera ba saa Yakabun bweseru be ba maa marura Silipan min di. Be kpuro ba saawa tεnu wεkura nεebu ka tia. Silipa wi, u saawa Lean yoo wi Labani win tundo u nun wε.

¹⁹ Yosefu ka Benyamεewa ba saa Raselin bibu.

²⁰ Yosefu u waawa Egibitiε u ka Manase ka Efaraimu mara. Bii ben meron yisira Asinati. U saawa Potifera, Onin yaku kowon bii. ²¹ Ma Benyamεε u seewa u Bela mara ka Bekεε ka Asibeli ka Gera ka Namani ka Ehi ka Rεsi ka Mupimu ka Hupimu ka Aadu. ²² Be ba saa Yakabun bweseru be ba maa marura Raselin min di, bera mi. Be kpuro ba kuawa tεnu wεkura nne.

²³ Biliha u bibu yiru mara, beya Danu ka Nefitali. Danu u seewa u Husimu mara.

²⁴ Nefitali u maa seewa u Yaseeli ka Guni ka Yesee ka Silemu mara.

²⁵ Bera ba saa Yakobun bweseru be ba maa marura Bilihan min di. Be kpuro ba saawa mi tambu naba yiru. Biliha wi, u saawa Raselin yoo wi Labani win tundo u nun we.

²⁶ Ton be ba ka Yakabu da Egibiti be ba saa win tiin yem, ba saawa tonu wata ka naba tia, win bibun kurabu baasi. ²⁷ N deema Yosefu u maa bibu yiru mara Egibiti mi. Ma Yakobun tambu be ba saa win yem ba ka wa Egibiti, ben geera kua tonu wata ka wakuru.

Yakabu ka win tambu Egibiti

²⁸ Ye ba sisi mi, yera Yakabu u Yuda gora u da u Yosefu so ma u doo Goseni gia. ²⁹ Ma Yosefu u win keke ye dumi gawe dua u ka da Goseni u ka win tundo Isireli yinna. Ye ba yinna u nun gaba wiru u bakasi ma u swisi n ka te. ³⁰ Ma Yakabu wi ba maa sokumo Isireli, u Yosefu sowa u nee, baa na n gu giso, ya n taare, domi na wunen wuswaa wa, na maa wa ma a wa hunde so.

³¹ Yera Yosefu u win maabu ka sere maa win tondon yenugi be ba tie sowa u nee, na kon da n suno nasia ma bee nen tondon yenugibu i tunuma, bee be i ra wa Kananin temo. ³² Kon nun so ma yaa sabenun sambura i ra ko. I maa ka been yanu ka been keteba na, ka sere been ye i m kpuro. ³³ Yen so, u n da bee bikia u nee, ³⁴ sambu tera i ra ko, i nun wisio i nee, yaa sabenun noriba bu saa been samburu saa been birun di sere ka giso, bee ka been baababa. Nge meya i ko wa i ka sina Gosenin temo, domi Egibitigiba ku ra sabe kparobu ka.

47

1-2 Yen biruwa Yosefu u win maa ben nɔɔbu sua ba da Egibiti sunɔn mi. Ma Yosefu u nùn sɔɔwa u nɛɛ, nɛn maabu ka nɛn tundo ba na saa Kananin tem di ka ben yāanu ka ben ketɛba ka ben ye ba mɔ kpuro. Wee, ba wāa Gosɛnin temɔ.

Ma u win maa be Egibiti sunɔ tusia. 3 Sunɔ wi, u bu bikia u nɛɛ, sɔmbu terà i ra ko.

Ba nùn wisa ba nɛɛ, yaa sabena sa ra kpare, yinni. Mɛya maa bɛsɛn baababan tii. 4 Ba maa nɛɛ, sa nawa su ka sina tem mi, domi yaka bekusu sari si bɛsɛn yaa sabenu koo di, yèn sɔ gɔɔ te, ta Kananin tem nɛni. Yen sɔna sa nun kanamɔ a de su sina Gosɛnin temɔ.

5 Yera sunɔ wi, u Yosefu sɔɔwa u nɛɛ, wee, wunɛn tundo ka wunɛn maabu ba wɔma wunɛn mi. 6 Egibitin tem kpuro wee wunɛn nɔmuɔ. A de bu sina Gosɛniɔ, domi min tema mu gea sāa. À n maa yɛ gaba kparabun hania mɔ be sɔɔ, a bu nɛn yaa sabenu nɔmu sɔndio.

7 Yen biru Yosefu u ka win tundo Yakɔbu da Egibiti sunɔn mi, ba tɔbirina. Ma Yakɔbu u sunɔ wi domaru kua. 8 Yera sunɔ u nùn bikia u nɛɛ, wunɛn wɔɔ nyewa mini.

9 Yakɔbu u nùn wisa u nɛɛ, nɛn wɔɔ wunaa teeru ka wɔkura mi, mìn di na handunia dua, na maa sireɛwa. Nɛn wɔɔ ga n̄ dabi, ga n̄ maa nuku dobu mɔ, mɛya ga n̄ maa nɛn baababaguu tura ge ba kua sanam mɛ ba wāa hunde sɔɔ.

10 Ma Yakɔbu u kpam sunɔ domaru kua ba sere yara win min di.

11 Yosefu u win tundo ka win maabu sin yeru kua, u bu tem wɛ Ramusɛsin bera gia mi n gea bo Egibitin tem sɔɔ, nge mɛ sunɔ u raa nùn sɔɔwa u ko.

12 Ma u win tondon yenuḡii be kpuro dīanu wē nge me ben geera ne.

Gḡo bakaru

13 Sanam dḡo sanam wee, gḡara kpḡa tem me sḡo. Baa dīa bura kun maa wāa. Egibitigibu ka Kananiba ba wururawa kpuro gḡo ten sḡ. 14 Ba ka ben gobi kpuro dīanu dwa. Ma Yosefu u gobi yi menna u yi sunḡn yenuḡ. 15 Sanam me gobi kpa Egibitiḡ ka Kananiḡ, Egibitigibu kpuro ba na ba Yosefu deema ba nee, a sun dīanu wēema. Mban sḡna sa ko gbi a n sun mēera, domi beḡen gobi kpa.

16 Yosefu u bu sḡwa u nee, i kun gobi mḡ, i man beḡen yaa sabenu wēema kpa n bee dīanu wē.

17 Ba ka ben dumi ka yāanu ka bonu ka nee ka ketekunu Yosefu naawa. Ma u ka ye kpuro bu dīanu kḡsina. Nge meya ba ka ben sabenu kpuro dīanu kḡsina wḡo ge. 18 Ye wḡo ge, ga doona, ba kpam na Yosefun mi, ba nee, yinni, sa ḡ kpḡ su nun gāanu berua. Beḡen gobi kpa, beḡen yaa sabenu kpuro maa wāa wunen mi. A yē ma gāanu kun maa sun tie ma n kun mḡ beḡen wasi ka beḡen gbea. 19 Mban sḡna kaa n sun mēera sa n gbiḡ, kpa beḡen gbea yu kam ko. Yen sḡ, a ka sun dīanu kḡsinḡ kpa beḡen gbea yu ko sunḡgia kpa su ko win yobu. A sun dīa bweseru wēeyḡ su duure ni sa ko ra di sa n ka wāa, kpa gbea ye, yu ku ko gbee diinu.

20 Ma Yosefu u Egibitigibun gbea kpuro sunḡ dwia, domi gḡara dera ba nḡn ye dḡre. Yera tem me kpuro mu kua sunḡgim. 21 Ma Yosefu u tḡmbu kpuro yarinasia u bu yoo sḡmburu koosia Egibitin tem kpuro sḡo. 22 Adama u ḡ yāku kowobun gbea

dwa, domi Egibiti sunə u wooda gaa mə ye ya dera u ra bu dīanu wē. Yen sōna ba n̄ ben gbea dāre.

²³ Ma Yosefu u tambu sōwa u n̄e, gisə na b̄e dwa b̄e ka b̄e n̄ gbea i kua sunən yobu. Wee, na b̄e dīa bweseru w̄emə i ka duure gbea ye sə. ²⁴ Sanam m̄e dīanu ra ye, i nu b̄onu koowo suba n̄əbu, i sunə sube teeru w̄e kpa i suba n̄e tii yīya. Mi sōra ko i bweseru wuna i ka duure kpa i ye ya tie di, b̄e ka b̄e n̄ tambu.

²⁵ Ma ba n̄e, wunen durom m̄e, mu sun faaba kua. Tē sa ko sunən yobu.

²⁶ Nge m̄eya Yosefu u ka wooda yeni yi, ye ya n̄e, ba n̄ da Egibitin gbean dīanu b̄onu ko suba n̄əbu kpa sube teeru tu ko sunəguru. Wooda ye, ya wāa sere ka gisə. Yāku kowobun gbea tənawa ya n̄ kue wīgia.

Ye Yakəbu u kī bu n̄n kua u n̄ gu

²⁷ Yakəbu wi ba maa sokumə Isireli ka wigibu ba sina Egibitin temə Gosenin bera gia. Ba dukia kpaasinamə mi, ba maruramə ba dabiamə.

²⁸ Yakəbu u kua w̄ə wəkura n̄əbu ka yiru Egibitin temə. Ma win wāarun sanam kpuro mu kua w̄ə wunaa weeru ka n̄əba yiru.

²⁹ Ye win gə turuku kua, u win bii Yosefu soka u n̄n sōwa u n̄e, n̄ n̄ wunen kī geeru wa, na nun kanamə, a wunen n̄mu dokeo n̄n t̄buə a ka b̄re ma a n̄ man sikumə Egibitin tem mini. ³⁰ Sanam m̄e kon kpuna n̄ gbi n̄ n̄n baababa deema, a n̄n goru suo a ka yari Egibitin di kpa a tu sike ben sikə.

Yosefu u n̄n wisa u n̄e, kon ko nge m̄e a gerua.

³¹ Yakəbu n̄e, a b̄ruo.

Ma Yosefu u bōrua. Yen biru Yakōbu u yiira win kpin yerun wiru gia u Gusunō siara.

Yakōbu u Efaraimu ka Manase domaru kua

48

¹ Yeniba kpuron biru ba na ba Yosefu sōwa ma win tundo kun bwāa do. Yera u win bibu yiru Manase ka Efaraimu sua ba da mi. ² Ye ba Yakōbu nōsia ma win bii Yosefu u na win mi, yera u kookari kua u seewa u sina win kpinu wollo. ³ Ma u Yosefu sōwa u nεε, Gusunō Dam kpurogii u man kure Lusio Kananin temō ma u man domaru kua. ⁴ U nεε, kon marura n dabia kpa n ko bwese dabirun nuuru kpa u nen bibun bweseru tem mε wē ba n mu mō sere ka baadommao. ⁵ Tē, Yosefu, wunen bibu yiru beni, Manase ka Efaraimu be ba nun marua Egibitin tem mini n ka sere nun swīima mi, ba kua negibu. Na bu mεera nge Rubeni ka Simεo. ⁶ Adama bii be a mara benin biru, bera ba ko n sāa wunεgibu. Ben maabun yīsa ba koo ka tubi di. ⁷ Na yeni mōwa yèn sō na wunen mero Raseli kī. Ye sa wee Padanin di u man gbiiriwa swaao Kananin temō ye n tie fiiko su ka Efarata du. Miya na nùn sika. Efarata yera ba mō Betelehemu.

⁸ Ma Isireli u Yosefun bibu mεera u nεε, berà mini.

⁹ Yosefu u win tundo wisa u nεε, nen biba mi, be Gusunō u man kã.

Ma Isireli u nεε, a de bu susima nen bōkuo kpa n bu domaru kua.

¹⁰ N deema Isirelin nōni dam dwiia tōkōrun sō. U n maa kpē u yam wa sāa sāa. Yen sōna Yosefu u bu susisia win bōkuo. Ma Isireli u ben baawure bōkasi u sōsu. ¹¹ U Yosefu sōwa u nεε, na n daa maa yīiyō n

nun wa. N wee, sere ka wunen bibo Gusuno u dera na wa.

¹² Ma Yosefu u bii be seeya saa win tondon taarun kəkərūn di, ma win tii u yiira win wuswaaɔ u siriru tem tura. ¹³ Yen biru u Efaraimu yārasia Isirelin nəm dwaro, Manase maa win nəm geuɔ. ¹⁴ Adama Isireli u win nəm geu demia u sɔndi Efaraimun wirɔ wi u sāa yākabu. Ma u win nəm dwaru sɔndi Manasen wirɔ. N deema Isireli u yē sāa sāa ye u m̀. U yē ma Manasewa u sāa yeruma. ¹⁵ Ma u Yosefu domaru kua u nεε,

Gusuno win wuswaaɔ nen baababa Aburahamu ka Isaki ba ben wāaru di,

wiya u man kpara saa nen marubun di sere ka giso.

¹⁶ Win gɔrado u maa man wɔra kōsa kpuron di.

Gusuno wiya u koo wunen bii beni domaru kua.

Nen yīsiru ka nen baababa Aburahamu ka Isakin yīsina ba koo ka bu soku,

kpa bu marura bu dabia.

¹⁷ Sanam mε Yosefu u wa ma win tundo u win nəm geu sɔndi Efaraimun wirɔ, win nukura kun dore, yera u nɔmu ge nenua u gawa Efaraimun wirun di u sɔndi Manasen wirɔ. ¹⁸ Ma u nùn sɔwa u nεε, n n̄ mε baaba, domi winiwa u sāa yeruma. A wunen nəm geu sɔndio win wirɔ.

¹⁹ Adama u yina u nεε, na yē mε, nen bii, na yē. Win tii u koo maa ko bwese bakarun nuuru. Adama win wənɔ koo nùn kera. Wiya u koo ko bwese dabinun nuuru.

²⁰ U bu domaru kua dɔma te, u nεε, Isireliba bā n domaru m̀, bεen yīsa ba koo ka ko bu nεε, Gusuno u nun koowo nge Efaraimu ka Manase.

Nge meya u ka Efaraimu gbiisia. ²¹ Ma Isireli u Yosefu sɔwa u nεε, wee, na gɔɔ turuku kua. Adama

Gusunɔ u ko n ka bεε wãa kpa u ka bεε wura bεen baababan temɔ. ²² Miya kon nun tem gam sosia mε na ñ wunen maabu ka wɔnɔ wεemɔ. Tem mε, mu sãawa mε na mwa Amɔreban nɔman di ka takobi ka tɛndu.

Yakɔbun gari dãaki

49

¹ Yen biru Yakɔbu u win bibu soka u nεε,
i mennama kpa n bεε sɔ
ye n koo bεε deema amɛn biru.

² I na i nɔ nen bibu, i man swaa dakio.

³ Rubeni, wunε nen bii yeruma, a sãawa nen dam.

Wuna na mara nen aluwaasiru sɔɔ.

Wuna a yiiko ka dam bo nen bibu sɔɔ.

⁴ Adama a sãawa nge nim tora, a ñ gaya mɔ.

Yen sɔna a ñ kaa ko wunen wɔnɔbun wirugii.

Domi a ka nen kurɔ Biliha kpuna,

a nen kpɛn yeru disi doke.

⁵ Wunε Simɔ ka Lefi, daa tia i mɔ.

I ra bεen takobi suewa ka gbana i ka kɔsa ko.

⁶ Bεen mɔrun sɔ i tɔmbu go.

Bεen nuku kɔsurun sɔ

i ketε kinɛnun naa sɛnu bɔɔra.

Yen sɔ, nen gɔru gu ku raa du

bεen kankam wesianɔ sɔɔ.

Nen bwɛra yu ku raa ka bεε mɛnne.

⁷ Bεen mɔru yu ko bɔrura yɛn sɔ ya sãa gbanagia.

Meya maa ka bεen nuku gbisibu yɛn sɔ bu ñ
wɔnwɔndu mɔ.

I ko n yarinɛwa bεen tem kpuro sɔɔ.

⁸ Wunε maa Yuda, wunen maabu ka wɔnɔbu ba koo
nun siara.

Kaa wunen yiberɛban wĩnu taare.

Wunen tundo bisibu ba koo nun yiirawa.

⁹ Yuda nen bii, a saawa nge gbee suno kpambu,
ge ga yaa gooma ga wee,
kpa gu kpam wura gu yaa sakiria.
A se nge gbee suno mero.

Wara koo kaku u nun besu.

¹⁰ Banda kun doono wunen bweserun di.
Sina bora kun kisiramona wunen nomun di,
sere Silo u n tunuma,
kpa bwesenu kpuro nu nun mem nowa.

¹¹ Wunen resem ya koo kuura
sere a wunen keteku ka gen buu sori mi.
Yen marum mu koo nun tam we mu n kpa
sere a ka mu wunen yanu tea nge nim.

¹² Kpa wunen noni yi n sori tam men so.
Kpa wunen donnu nu n buriri bom bekum so.

¹³ Wune maa Sabuloni, kaa n wawa nim wakun
gooro mi goo nimkusu ra yore.

Wunen tem mu ko n teriewa sere Sidoni gia.

¹⁴ Isakari, wune a saawa nge keteku damguu.
A ra ka a n waa tem noo bura yenun baaba soo.

¹⁵ A wa ma mi a were n wa.
Tem me, mu maa gea saa.

Yen sona a wura a somunu sua kpa a yoo samburu
ko.

¹⁶ Wune maa Danu, wuna kaa n da wunen bwe-
serun gari wunane Isireliban suunu soo.

¹⁷ Kaa n saawa nge surakaru swaa soo,
te ta dumin naa sinu dwemona,
maasabu bu ka fukura yin wallun di.

¹⁸ Yinni Gusuna, na wunen faaba yiyo.

¹⁹ Wune maa Gadi, werona dabira ta koo nun wari,
adama kaa bu kamia a gira.

20 Aσεε, wunε maa, wunen tem mu ko n dĩa geenu mɔ.

Sina dima kaa n da di.

21 Wunε maa Nεfitali, a sãawa nge gina ye ya tii mɔru kī,

ya maa bii buranu marumɔ.

22 Wunε Yosefu, a sãawa nge keteku gbeeku ge ga wãa bwian bɔkuɔ.

A sãawa nge keteku buu ge ga wãa guurun gãarɔ.

23 Yiberεba ba nun nɔɔ kuura,

ba nun wɔri ka mɔru,

ba nun sɛenu twee.

24 Adama wunen tɛnda kun wurure

yɛn sɔ nen Yinni, Gusunɔ Dam kpurogii, u wunen nɔma dam kãa.

Wi, wi u Isireliba kpare,

u bu ganua nge kpee bakaru,

25 wiya u koo nun somi u nun domaru kua,

kpa gura yu nun nεεya,

kpa nim mu n yiba bwiiyɔ yi a mɔ wunen tem sɔɔ.

U koo maa wunen kurɔbu ko bii mεrobu,

kpa wunen sabenu nu ma.

26 Wunen domaru ta koo wunen baababagiru kera.

Ta kpã ta guunu kpuro kere.

Doma te, ta ko n nun wãasiwa, Yosefu,

wunε wi a sãa nenεm wunen maabu sɔɔ.

27 Wunε maa Benyamεε, a sãawa nge demaku

ge ga ra n yaa goomɔ bururu ka yoka ga n temmɔ.

28 Nge mεya Isireli u ka win bibu domaru kua nennεnka. Ye u maa bu sɔɔwa, yera mi. Bii beya ba kua win bwese keri wɔkura yiru ye.

Yakɔbun gɔɔ

29 Yen biru Yakɔbu u win bibu yiire u nεε, na dɔɔ n nen tɔmbu deema gɔriɔ. I man sikuo nen

baababan sikirɔ, kpee wɔru sɔɔ ge ga wãa Eforoni Hɛtin gberɔ. ³⁰ Kpee wɔru gera ga wãa Makpelan gberɔ, Manden deedeeru Kananin temɔ. Gbee tera Aburhamu u dwa Eforoni Hɛtin mi, tu ka ko win tɔmbun siku yeru. ³¹ Miya ba Aburhamu sikua ka win kurɔ Saaraa, ka maa Isaki ka win kurɔ Rebeka. Miya na maa Lea sikua. ³² Ba gbee te ka ten kpee wɔru ge dwawa Hɛtiban mi.

³³ Sanam mɛ Yakɔbu u win bibu gari yi sɔɔwa u kpa, yera u win naasu sua u sɔndi kpin yeru wɔllɔ ma u gu u da u win baababa deema.

Yakɔbun sikubu

50

¹ Yera Yosɛfu u da u win tundo sɛre u swĩisimɔ. ² Ma u win tiin doktoroba yiire bu win tundon goru tim sawa tu ku ka kɔsi. Ma ba tu tim mɛ sawamɔ ³ n ka kua sɔɔ weeru. Egibitigiba gɔɔ wooru sina sere sɔɔ wata ka wɔkuru.

⁴ Sanam mɛ ba gɔɔ woo ten baa kpa, Yosɛfu u Egibiti sunɔn yɛnugibu sɔɔwa u nɛɛ, i suuru koowo, na n kĩ geeru wa bɛɛn mi, na kĩ i man sunɔ sɔɔwa i nɛɛ, ⁵ nɛn tundo u ka man arukawani bɔkua u nɛɛ, wee, u koo gbi. Ma u man bɔrusia u nɛɛ, u n gu, n ka nùn doo n sike siki te u gba sɔɔ Kananin temɔ. Yen sɔna na kĩ n da mi, n nùn sike, kpa n gɔsirama.

⁶ Yera sunɔ u nùn wisa u nɛɛ, a seewo a da a wunɛn tundo sike nge mɛ u nun bɔrusia. ⁷ Yosɛfu u seewa u da u ka win tundo sike. Egibiti sunɔn sɔm kowobu kpuro ba nùn swĩi ka win yɛnun wirugibu ka Egibitin wirugibu ⁸ ka Yosɛfun yɛnugibu ka win maabu ka wɔnɔ, win tundon yɛnugibu kpuro gesi. Bibu ka yãanu ka ketɛba tɔnawa ba deri Gosɛniɔ.

⁹ Kεkε be dumi gawe ka maasɔbu ba maa Yosefu swĩ sere tɔn wɔru ge, ga kpɛa n banda.

¹⁰ Ye ba tura doo soo yerɔ te ba ra soku Atadi, Yuudenin daarun guruɔ, miya ba nɔɔgiru sua tãa tãa ba gɔɔ wuri mɔ. Ma Yosefu u win tondon gɔɔ wooru sina mi, sɔɔ nɔɔba yiru. ¹¹ Kananin temgibu ba gɔɔ woo te wa Atadin doo soo yeru mi, ma ba nεε, wee, Egibitigibu ba ko n damgii goon gɔɔ mɔ.

Yen sɔna ba doo soo yee te soka Abeli Misiraimu ka ben barum. Ta wãawa Yuudenin daarun guruɔ.

¹² Nge mɛya Yakɔbun biba kua ye u bu yiire. ¹³ Ba win goru sua ba ka da Kananin temɔ ba sikua kpee wɔru sɔɔ Makpelaɔ. Kpee wɔru ge, ga wãa gberu garu sɔɔ Manden deedeeru te Aburhamu u dwa Eforoni Hɛtin mi, tu ka ko win tɔmbun siku yeru.

¹⁴ Ye Yosefu u win tundo sikua u kpa, u gɔsirama Egibitiɔ ka win maabu ka be ba ka nɔn da kpuro.

Yosefu ka win maabu Yakɔbun gɔɔn biru

¹⁵ Ye Yosefun maaba wa ben tundo u gu, yera ba nεε, sɔrɔkudo Yosefu koo sun tusi kpa u sun kɔsa kpuro kɔsie ye sa raa nɔn kua. ¹⁶ Ma ba nɔn gɔria ba nεε, bɛsɛn tundo u sere gbi u sun wooda yeni wɛ ¹⁷ u nεε, su nun gari yini sɔ, a be gem mɔ, a ka sun suuru koowo a bɛsɛn durum ye kpuron gari wunɔ wunen gɔrun di, domi sa nun torari. Yen sɔ, a sun suuru kuo bɛsɛ be sa Gusunɔ, wunen baaban Yinni sãamɔ.

Sanam mε Yosefu u gari yini nua u swĩ. ¹⁸ Yera win maa ben tii ba da ba yiira win wuswaaɔ ba nεε, a sun garisio wunen yobu.

¹⁹ Ma Yosefu u bu sɔɔwa u nεε, i ku bɛrum ko, na n Gusunɔ. ²⁰ Kɔsa i raa bwisika i man kua, adama

Gusunɔ u kɔ̄sa ye gɔ̄sia gea u ka tɔn dabinu faaba kua nge mε sa waamɔ gisɔ. ²¹ N n mɛn na, i ku bεrum ko, kon bεε ka bεεn bibu nɔ̄ri.

Ma u bu nukuru yemiasia ka gari dori.

²² Yosefu u sina Egibitiɔ wi ka win tondon yenugibu. Win wãarun sanam kpuro kuawa wɔ̄ɔ wunɔbu ka wɔ̄kuru (110). ²³ U Efaraimun bibu wa sere ka win debuminɔ. Mɛya u maa Manasen bii Makirin bibu wa u sɔ̄ndi win taarɔ.

²⁴ Yen biru u win maabu sɔ̄wa u nεε, na kon gbi adama Gusunɔ u koo na u bεε yara tem mɛn di, kpa u ka bεε da tem mε sɔ̄ɔ, mɛn nɔ̄ mWεεru u Aburhamu ka Isaki ka Yakɔbu kua. ²⁵ Ma u bu sɔ̄wa u nεε, i b̄rɔuo ma Gusunɔ ù n na u bεε yara mi n toma minin di, i ko nɛn kukunu sua i ka doona.

²⁶ Yosefu u kuawa wɔ̄ɔ wunɔbu ka wɔ̄kuru u ka kpuna u gu. Yera ba win goru tim sawa ba doke kpakororu sɔ̄ɔ Egibitiɔ.

Bibeli Gusunɔn Gari
The Holy Bible in the Baatonum language of Benin,
also called the Bariba language

copyright © 2013 SIM

Language: Bariba (Baatonum)

Translation by: SIM International

Bariba, Bibeli Gusunɔn Gari

This translation, published by the UEEB/SIM au Benin, was published in 1996.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM at SIM, BP 15, Parakou, Benin.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-09-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022
00601790-b883-5da1-83f2-d05a7fa289a8